

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav germánských studií, oddělení skandinavistiky

Dánština

Diplomová práce

Markéta Cmíralová

**Hovorová dánština v současné dánské literatuře
a její české verze**

**Spoken Danish in the Contemporary Danish Literature
and its Translation into Czech**

Praha 2011

Vedoucí práce: Mgr. Helena Březinová, Ph.D.

Vedoucí diplomové práce:	Mgr. Helena Březinová, Ph.D.
Oponent diplomové práce:	PhDr. Petra Štajnerová, Ph.D.
Konzultant:	PhDr. Zuzana Jettmarová, M.Sc., Ph.D.
Datum obhajoby:	
Hodnocení:	

Poděkování:

Na tomto místě bych především ráda poděkovala Mgr. Heleně Březinové, Ph.D. za vedení práce a PhDr. Zuzaně Jettmarové, M.Sc., Ph.D. za inspirativní konzultace, oběma pak za metodické vedení práce, trpělivost a cenné rady.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně, že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a že práce nebyla využita k získání stejného nebo jiného titulu. Není-li uvedeno jinak, jsou všechny překlady v této práci mé vlastní, vyjma překladů literárních děl, které jsou předmětem analýzy.

V Praze dne 3. ledna 2012

.....

Markéta Cmíralová

ABSTRAKT

Diplomová práce zkoumá postupy překladatelů při překladu hovorového jazyka ze současné dánské krásné literatury do češtiny. V první kapitole je definována česká překladatelská tradice, z níž vychází český úzus a tendence. V druhé kapitole jsou nastíněny prostředky stylizované mluvy, které se objevují v české původní literatuře. Jsou to především prvky na rovině lexikální a morfologické a s tím spojené stylové prostředky.

Následující kapitoly jsou věnovány analýze jednotlivých složek stylizované mluvy a jejich překladu do češtiny. Pojednány jsou výpůjčky, deminutiva, expletiva, morfologická stránka jazyka, převod reálií a verbální zdvořilost. Překladová řešení jsou konfrontována s českou překladatelskou tradicí a územ v původní české literatuře.

Klíčová slova: Dánština, čeština, překlad, obecná čeština, stylizovaná mluva, výpůjčky, anglicismy, deminutiva, expletiva, vulgarismy, tykání, vykání, prosím, morfologie, reálie.

ABSTRACT

The aim of this thesis is to analyze the methods used by translators when translating spoken language in contemporary Danish fiction into Czech. In the first chapter, the Czech translation tradition is defined. This tradition influences Czech usage and tendencies. The second chapter introduces the features of stylized language reflected in literature written in Czech. As will be shown, these are mainly lexicological and morphological features and related stylistical means.

The following chapters are devoted to the analysis of individual features of stylized language and their translation into Czech. Discussed are loanwords, diminutives, expletives, morphological changes, realia and politeness. The translated units are compared with Czech translation tradition and literature written in Czech.

Keywords: Danish, Czech, Translation, Common Czech, stylized speech, loanwords, anglicisms, diminutives, expletives, vulgarisms, forms of address, please, morphology, realia.

ÚVOD	8
1. PROBLEMATIKA PŘEKladu UMĚLECKÉHO TEXTU Z DÁNŠTINY DO ČEŠTINY	10
1.1 PŘEKlad <i>UNIQUE ITEMS</i>	11
1.2 FUNKČNÍ PŘEKlad	13
1.3 PŘEKlad DRAMATU A PRÓZY	15
2. STYLIZOVANÁ MLUVA V LITERATUŘE	18
2.1 SOUČASNÁ STRATIFIKACE ČEŠTINY	18
2.2 STYLIZOVANÁ MLUVA V PŮVODNÍ ČESKÉ LITERATUŘE	21
2.3 MLUVENÁ ČEŠTINA V AUTENTICKÉM DIALOGU	22
2.4 JAZYK SOUČASNÉ PRÓZY	24
2.5 JAZYK SOUČASNÝCH ČESKÝCH DRAMAT	25
2.6 SHRNUtÍ PRŮZKUMU STYLIZOVANÉ MLUVY V LITERATUŘE.....	26
ANALÝZA.....	28
3. LEXIKÁLNÍ ROVINA	29
3.1 <i>JAZYKOVÁ CIZOST</i>	30
3.1.1 VÝPŮJČKY V DÁNŠTINĚ	30
3.1.2 VÝPŮJČKY V ČEŠTINĚ	33
3.1.3 VÍCEJAZYČNOST V SOUČASNÉ ČESKÉ LITERATUŘE	34
3.1.4 VÝPŮJČKY A CIZÍ JAZYK V PŘEKladU	35
3.1.5 TYPY VÝPŮJČEK.....	37
3.1.6 ANALÝZA ANGLICISMŮ V PŘEKladU Z DÁNŠTINY DO ČEŠTINY	38
3.1.7 SHRNUtÍ.....	42
3.2 <i>DEMINUTIVA</i>	43
3.2.1 DEMINUTIVA V ČEŠTINĚ	43
3.2.2 DEMINUTIVA V DÁNŠTINĚ.....	45
3.2.3 DEMINUTIVA Z PŘEKladATELSKÉHO HLEDISKA.....	46
3.2.4 ANALÝZA	48
3.2.5 PROBLÉMY PŘI PŘEKladU DEMINUTIV	51
3.2.6 SHRNUtÍ.....	52
3.3 <i>EXPLETIVA A VULGARISMY</i>	53
3.3.1 KLETBY, VULGARISMY, NADÁVKY.....	53
3.3.2 VÝZNAM KLETEB	55
3.3.3 PŘEKlad EXPRESIVNÍCH JAZYKOVÝCH PROSTŘEDKŮ	57
3.3.4 KLETBY, VULGARISMY A NADÁVKY V SOUČASNÉ ČESKÉ LITERATUŘE.....	58
3.3.5 ANALÝZA	59
3.3.6 KLETBY ZABARVUJÍ EMOCIONÁLNĚ CELOU VĚTU	66
3.3.7 SUBSTITUCE DOMÁCÍ ANALOGÍ.....	67
3.3.8 SHRNUtÍ.....	68
4. MORFOLOGIE.....	70
4.1 ANALÝZA	71
4.2 SHRNUtÍ.....	73
5. TEMATICKÉ REÁLIE	74
5.1 ANALÝZA	74
5.2 SHRNUtÍ.....	77

6. VERBÁLNÍ ZDVOŘILOST	78
6.1 TYKÁNÍ A VYKÁNÍ V DÁNŠTINĚ A ČEŠTINĚ	78
6.1.1 ANALÝZA	80
6.1.2 SHRUTÍ.....	81
6.2 FUNKCE VÝRAZU <i>PROSÍM</i> V ČEŠTINĚ.....	82
6.2.1 UNIQUE ITEM	83
6.2.2 <i>PROSÍM</i> V PŘEKLADU	83
6.2.3 SHRUTÍ.....	84
ZÁVĚR.....	85
LITERATURA.....	88
PŘÍLOHY	93
<u>PŘÍLOHA Č. 1 – JAZYKOVÁ CIZOST .....</u>	<u>94</u>
<u>PŘÍLOHA Č. 2 – DEMINUTIVA.....</u>	<u>100</u>
<u>PŘÍLOHA Č. 3 – EXPLETIVA .....</u>	<u>107</u>
<u>PŘÍLOHA Č. 4 – MORFOLOGIE.....</u>	<u>119</u>
<u>PŘÍLOHA Č. 5 – TEMATICKÉ REÁLIE .....</u>	<u>124</u>
<u>PŘÍLOHA Č. 6A – TYKÁNÍ A VYKÁNÍ .....</u>	<u>127</u>
<u>PŘÍLOHA Č. 6B – PROSÍM .....</u>	<u>134</u>

ÚVOD

Do současné dánské krásné literatury pronikají hovorové prvky jazyka v podobě stylizovaného projevu. Stylizovaná mluva je nasycená prostředky z různých vrstev jazyka, z lexikálního hlediska slangem, argotem, módními slovy, expletivy a podobně, dále morfologickými změnami odrážejícími mluvený projev a kulturně a místně specifickými prvky a narážkami. Diplomová práce si klade za cíl zjistit metody překladu stylizované mluvy v dánské krásné literatuře do češtiny. Práce bude hledat odpověď na otázky, v čem se stylizovaná mluva v dánské literatuře liší od české, jaké české funkční ekvivalenty pro ni lze použít a zda je vůbec možné specifika hovorové dánštiny přeložit do češtiny.

Analýza rozebírající možné metody překladu bude provedena na základě čtyř novodobých dánských literárních děl a jejich českých verzích. Budou použity dva romány, román Leifa Davidsena *Dobré sestry* v překladu Heleny Březinové a román Jussiho Adlera Olsena *Žena v kleci* v překladu Kristiny Václavů; kromě toho také dvě dramata, *Znalci* Nikoline Werdelinové v překladu Františka Fröhliche a *Požehnané dítě* Astrid Saalbachové v překladu Michaely Weberové. Analýza jednotlivých děl neprobíhala korpusovým vyhledáváním, nýbrž při čtení, a to tak aby u každého zkoumaného jevu bylo možné zohlednit kontext.

Pro uchopení analýzy je potřeba znát českou překladatelskou tradici. V kapitole o *Problematicke uměleckého překladu* se proto seznámíme s nejvýznamnějšími českými i zahraničními teoriemi překladu dotýkajícími se stylizované mluvy v literatuře a vztáhneme je k problémům, které při překladu z dánštiny do češtiny vyvstávají. Jedná se především o tzv. *unique items*, tedy o jazykové a kulturně podmíněné jevy, které se v každém jazyce tvoří odlišně, nebo jsou dokonce zastoupeny pouze v jednom z jazyků. Na rovině lexikální se bude jednat o převod výpůjček, tedy především anglicismů a dále o převod deminutiv a expletiv. Následují kapitoly o dánské a české morfologii, reáliích a verbální zdvořilosti. Empirická část diplomové práce je rozčleněna do kapitol podle jednotlivých témat.

Kromě znalosti teorií překladu, které podpirají motivovanou volbu překladových řešení, je pro relevantní analýzu překladu také nutné znát soudobou českou literaturu, k níž budeme překlad jednotlivých prvků stylizované mluvy vztahovat. Diplomová práce se věnuje stylizované hovorové podobě jazyka v literárních textech, proto se ve druhé kapitole podíváme, jakými prostředky se stylizovanost odráží v současné původní české

tvorbě a v mluvené češtině v autentickém dialogu. Překlady a hlavně řešení dílčích problémů při překladu z dánštiny do češtiny budou konfrontovány s původní českou literaturou. Většinou se jedná o knihy, které získaly literární cenu *Magnesii Literu* nebo na ni byly nominovány, případně získaly jiné ocenění (*Cenu Alfreda Radoka*). Plný výčet konfrontované české literatury je uveden v této práci pod bodem 2.2.

Diplomová práce není kritikou stávajícího překladu, nicméně na některých místech je potřeba zvolená překladová řešení zhodnotit na základě tvrzení teoretiků a řešení ostatních překladatelů. Při hodnocení překladu bude kritériem pro srovnání současná česká literatura a překladatelský úzus. Zaujmout k jednotlivým řešením kritické stanovisko je nutné, chceme-li v souladu s překladatelskou tradicí a teoriemi upozornit na vhodná, nebo naopak diskutabilní řešení při překladu z dánštiny do češtiny. Účelem této práce je nalézt obecná řešení dílčích problémů při překladu z dánštiny do češtiny, a nikoli se zabírat idiolekty jednotlivých překladatelů. Cílem diplomové práce je zmapovat některá úskalí při překladu krásné literatury z dánštiny do češtiny a nabídnout řešení opřená o teoretické výzkumy a zkušenosti překladatelů.

1. PROBLEMATIKA PŘEKladU UMĚLECKÉHO TEXTU Z DÁNŠTINY DO ČEŠTINY

Překlad uměleckého díla vykazuje nepřehledné množství specifík na poli jak jazykového, tak kulturního transferu. Hlavním přínosem pro teorii překladu uměleckého díla na našem území je dílo Jiřího Levého, jehož teoretické přístupy k uměleckému překladu se staly v České republice překladatelským kánonem a jsou základem české překladatelské tradice.

Jiří Levý se intenzivně zabývá překladatelovou možností volby na ose volnosti a věrnosti překladu, operuje s pojmem *noetická kompatibilita*, pod kterým se skrývá „výstižnost překladu stejně jako pravdivost obrazného podání.“¹ *Noetická kompatibilita* se pohybuje mezi dvěma přístupy k překladu. Na jedné straně osy se nachází iluzionistická metoda, která vyžaduje, aby „dílo vypadalo jako předloha, jako skutečnost“,² překladatel tedy nevkládá do textu nic navíc oproti textu originálu a kvality originálu zachovává.³ Na druhém konci osy se nachází metoda protiiluzionistická, při které se překladatel za originál neschovává, naopak do překladu může vkládat vlastní aktuální narážky či komentáře.⁴ Levý prosazuje iluzionistickou metodu překladu a tvrdí, že nejde „o zachování „díla o sobě“, nýbrž jeho hodnoty pro příjemce (tedy distinktivních sociologických funkcí jeho prvků).“⁵ Dle Levého jsou ve slovanských literaturách požadavky na překlad mnohem přísnější než v jiných evropských kulturách. V překladu je nutno zachovat veškeré slovní hříčky a narážky, nelze převádět verše prózou, což je možné v prostředí francouzském.⁶

Levý také zavádí pojem tzv. *dvojí normy v překladu* – klade na jednu stranu požadavek věrnosti a výstižnosti (normu reprodukční) a na druhou stranu staví požadavek estetické krásy (normu uměleckosti). Obě tyto normy jsou protikladem *překladatelské věrnosti a volnosti*.⁷ Tyto požadavky dnes tvoří českou překladatelskou tradici, z níž bude vycházet i analýza v této diplomové práci.

---

¹ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 40.

² Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 40.

³ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 41.

⁴ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 41.

⁵ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 40n.

⁶ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 40.

⁷ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 88.

1.1 Překlad *unique items*

Na poli překladu z dánštiny do češtiny lze vysledovat celou řadu problémů spojených především s absencí stejného fenoménu v druhém jazyce. Tomuto překladatelskému jevu se věnuje finská translatoložka **Sonja Tirkkonen-Conditová**, která sestavila *unique items hypothesis*, tedy teorii univerzálií; prezentuje ji ve své stati *Unique items – over- or under-represented in translated language?* vydané ve sborníku *Translation Universals: Do they exist?* v roce 2004. Je zjevné a přirozeně očekávatelné, že se mezi kulturami a tedy i jejich jazyky vyskytují rozdíly nejen na rovině vidění a chápání světa (např. den začátku kalendářního roku), ale z lingvistického pohledu i na úrovni gramatických kategorií (např. pojetí času, absence předpřítomného času v češtině apod.), lexikologie, morfologie a dalších rovin.⁸

V hledání odlišností není potřeba zacházet tak daleko jako **George Mounin**, který pro názornost uvádí nespočet výrazů pro sníh u Inuitů nebo bohatost pojmenování druhů koní u argentinských rančerů,⁹ pro něž by Čech složitě hledal opisné ekvivalenty. V oblasti překladu z hovorové dánštiny do češtiny se tato práce pokusí upozornit na kategorie, které se zdají být pro převod do češtiny obzvlášť obtížné. Jedná se o dominantní výrazové složky jazyka, tedy na rovině lexikální o problematiku integrace anglicismů, úroveň a způsob expresivity (tvorba a užití deminutiv, vulgarismy a kletby); na rovině stylistické je to vedle lexikálních složek jazyka také morfologie a syntax. Další kapitoly tvoří tematické reálie (toponyma, institucionyma, antroponyma aj.) a zdvořilost (tykání a vykání, výraz *prosím*). Tyto oblasti zkoumání byly zvoleny zejména proto, že se v dánštině uplatňují výrazně jinak než v češtině, jak ukážou následující kapitoly.

Sonja Tirkkonen-Conditová upozorňuje na to, že tzv. *unique items* (tedy elementy v jednom textu a jazyce, které nemají přímé protějšky v jiném jazyce) často nejsou v jazyce originálu a překladu zastoupeny stejnými prvky, takže se překladateli „nenabízejí“, a proto je při překladu opomíjí, případně je uplatňuje v mnohem menší míře, než by je použil rodilý mluvčí, spisovatel píšící v jazyce překladu. Jinými slovy,

---

⁸ Srov. Tirkkonen-Condit, S.: *Unique items – over- or under-represented in translated language?* In: *Translation Universals: Do they exist?*, John Benjamins B.V., 2004, s. 177.

⁹ Srov. Mounin, G.: *Teoretické problémy překladu*. Praha : Karolinum, 1999, s. 178.

lingvistické prvky tohoto charakteru budou v překladu zastoupeny v menší míře než v původní literatuře, přestože by do kontextu zapadly velice dobře.¹⁰

Na stejný problém poukazují i jiní translatologové, např. **Katharina Reißová**, která upozorňuje na to, že překladatelé neoperují dostatečně s možnostmi cílového jazyka.¹¹ Jednoduchou zkouškou lze podle Reißové ověřit, nakolik překladatel ovládá svou mateřštinu (do které překládá). Stačí si uvědomit, jaká slova jsou nejčastější v cílovém jazyce a zároveň nejsou v jazyce originálu, nakonec prozkoumat jejich výskyt v překladu, čímž ověříme jeho kvality. Reißová v této souvislosti operuje s pojmem „*fehlende Wörter*“, chybějící slova.¹² **Gideon Toury** v tomto kontextu nahlíží na překlad z opačného úhlu pohledu, zjišťuje, nakolik se jazyk originálu dostává do jazykové struktury překladu. Zavádí pojem *law of interference*, zákon interference, tedy vliv výchozího textu na povrchovou strukturu textu překladu.¹³ To vše jsou faktory, které spoluurčují míru překladovosti a míru užití iluzionistické metody. Levý dodává, že „*překlad může objevovat nové vývojové možnosti české literatury, zvlášť po stránce jazykové (...), nebo naopak zanášet do ní prostředky neústrojné (...)*“.¹⁴ Tyto aspekty budou součástí nahlížení na překladová řešení v následující analýze.

Finská translatoložka **Pekka Kujamäki** navrhuje k odhalení neduhů při překladu test tzv. zpětného překladu.¹⁵ Při zpětném překladu se ukáže, jestli překladatel zvolil vhodné ekvivalentní řešení, či zda je jeho řešení spíše *hyper-* potažmo *hypopřekladem*. Pojem *hyperpřeklad* zavádějí translatologové **Vinay** a **Darbelnet**,¹⁶ kteří spolu s Mouninem upozorňují na překladatelskou obavu, že přeloží málo, a důsledkem toho nakonec přeloží příliš.¹⁷

Je nasnadě, že se v románech protínají vrstvy vypravěče s přímou či polopřímou řečí postav. Jednotlivé postavy v románu i dramatu často promlouvají různými jazykovými formami, ať už nářečím, výhradně spisovně, nebo naopak s důrazem na expresivitu. V následující analýze se budeme zaměřovat především na přímou a polopřímou řeč postav,

¹⁰ Srov. Tirkkonen-Condit, S.: *Unique items – over- or under-represented in translated language?* In: *Translation Universals: Do they exist?*, John Benjamins B.V., 2004, s. 177n.

¹¹ Reiß, K.: *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik*. München : Max Hueber Verlag, 1971, s. 19.

¹² Reiß, K.: *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik*. München : Max Hueber Verlag, 1971, s. 19.

¹³ Toury, G.: *Descriptive translation studies and beyond*. John Benjamins B.V., 1995, s. 274.

¹⁴ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 100.

¹⁵ Srov. Kujamäki, P.: *What happens to „unique items“ in learners' translation?* In: *Translation Universals: Do they exist?* John Benjamins B.V. 2004, s. 188n.

¹⁶ Prosluli především výzkumem na poli kontrastivní lingvistiky: Vinay, J. P. & Darbelnet, J.: *Stylistique Comparée du Français et de l'Anglais*, Didier-Harrap, 1958.

¹⁷ Srov. Mounin, G.: *Teoretické problémy překladu*. Praha : Karolinum 1999, s. 177.

jen výjimečně se analýza dotkne promluвовého pásma vševědoucího vypravěče. Pro tuto kontrastivně lingvisticko-translatologickou analýzu není charakteristika postav z hlediska jejich promluвовého rejstříku stěžejní. V této práci jde o zachycení problémů při překladu a nalezení vhodných překladových řešení.

1.2 Funkční překlad

Levý považuje za nejpodstatnější hledisko v teorii a praxi překladu „*hledisko funkční, které zkoumá, jaké sdělovací funkce mají jednotlivé jazykové prvky a které sdělovací prostředky ve vlastním jazyce mohou plnit stejnou funkci.*“¹⁸ Levý také vychází z tezí britského translatologa **J. C. Catforda**, spolu s nímž tvrdí, že není možné překládat pouze lineárně, tedy hledat vždy ekvivalentní jednotku např. na rovině lexikální opět v lexiku cílového jazyka. V některých jazycích je možné nahrazovat lexikální význam slova morfologickou změnou. Tento způsob překladu označuje Catford za *totální překlad*,¹⁹ neomezuje se tedy pouze na překlad v rámci jedné vrstvy, ale převodem na poli různých rovin dochází k „*funkční[m] posun[ům] od jednoho jazyka k druhému.*“²⁰ Levý dále teorii funkčního překladu opírá o teze **Viléma Mathesia**. Ten funkční hledisko při překládání formuloval již v roce 1913, kdy prohlásil, že „*vlastní podstata přebásnění je úsilí o vzbuzení uměleckého účinku i třeba jinými literárními prostředky, než jakých bylo užito v originálu.*“²¹ Mathesius ovšem v prosazování tohoto přístupu zašel z dnešního hlediska příliš daleko, když v překladu Ibsenova Peera Gynta vynechal celou pasáž odehrávající se v Africe.

Jiří Levý ke svému stanovisku funkčního překladu dospěl i díky **Romanu Jacobsonovi**, který tvrdí, „*že se umělecky nejvíce přiblížíme k originálu tehdy, když pro ohlas cizojazyčného básnického díla je zvolena forma, jež v kruhu forem daného básnického jazyka funkčně, nikoli zevně, odpovídá formě originálu.*“²² Podobný přístup dnes sdílí teoretici překladu v různých zemích, podporuje je i významný slovenský teoretik **Anton Popovič**, který striktně vyžaduje, aby překlad působil stejně jako originál, musí mít

---

¹⁸ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 26.

¹⁹ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 26.

²⁰ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 26.

²¹ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 27.

²² Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 27.

stejný efekt.²³ Podle Levého se ale překlad stává také součástí domácí literatury: „*přeložené dílo se stává součástí literatury psané českým jazykem a má obdobnou funkci jako původní dílo české.*“²⁴ Kromě toho však čtenáře informuje „*o originálu a cizí kultuře vůbec.*“²⁵ To jsou další kritéria, která je potřeba při překladu zohledňovat.

V souvislosti s funkčním přístupem k překladu upozorňuje Levý na problematiku překladu celku a části. Tvrdí, že v této dialektice je důležitější klást důraz na celek, v němž by ovšem jednotlivosti neměly zaniknout. Ovšem tam, kde slovo samo o sobě nenese žádný zvláštní význam je potřeba jej chápat jako součást celku a nesledovat pouze po lexikální jednotky bez ohledu na význam každého slova zvlášť.²⁶

Popovič tyto teze podtrhává tvrzením, že překladatel musí respektovat normy a konvence svých příjemců: „*O vztahu překladatelova individuálního stylu k současnému stylu překladu (současnému literárnímu kontextu) axiomaticky platí, že překladatel píše pro současného čtenáře, a že tedy musí plně respektovat výrazové návyky, normy a konvence svých příjemců.*“²⁷ Pod tuto kategorii spadají i konvence způsobu vyjadřování, které vycházejí z úzu vyjadřování v původní literatuře. Napětí mezi originálem a překladem, především na rovině času, zvyklostí či kulturního kontextu se primárně odráží na jazykové rovině. Překladový text je součástí literární komunikace, překladatel se proto musí řídit konvencemi jak originálu, tak překladu.²⁸ Cizost překladu indikují prvky na tematické rovině díla, jsou to např. reálie, které jsou pro příjemce překladu bez vysvětlivky nesrozumitelné, nebo prvky, které ani přeložit nelze. V překladu se tedy překrývají dvě kultury.²⁹

Přestože česká překladatelská tradice vyrůstá z teorie funkčního překladu, podléhaly překlady i nakladatelské politice a ideologii, která měnila i přístup k překladu. Jak uvádí **Milan Hrala** v publikaci *Kapitoly z dějin překladu*, jazykové teorie z počátku 50. let tvrdě eliminovaly hovorovost, dialekty, slang a argot. Tyto tendence našly odezvu u čtenářů, kteří si zachovali obrozenecký vztah k literatuře a požadovali její výchovnou funkci. Metodou se stala tendence ještě zvýraznit výchovný význam, dodržování spisovné češtiny bylo velice žádoucí, překlad určitých obrátů či výrazů se sjednocoval. Nakladatelé,

²³ Srov. Popovič, A.: *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava : 1975, s. 19.

²⁴ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 98.

²⁵ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 98.

²⁶ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 129.

²⁷ Popovič, A.: *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: 1975, s. 132.

²⁸ Srov. Popovič, A.: *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: 1975, s. 155n.

²⁹ Srov. Popovič, A.: *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: 1975, s. 187.

kterí chtěli vydat kvalitní překlad, museli tuto tradici změnit a dosáhnout uvolnění forem, postupně se tak do literatury opět dostala hovorovost.³⁰

Česká překladatelská tradice se opírá o několik strategií. Při hledání vhodného ekvivalentu je dnes jednou z nejvýznamnějších metod substituce. K té se překladatel uchyluje u slov či slovních spojení, která jsou formálně specifická, ale mají běžný význam a pro které v cílovém jazyce není formálně odpovídající ekvivalent. V této situaci může překladatel zvolit jiný prostředek tak, aby u čtenáře zajistil stejný účinek a předal stejnou informaci (například překlad přísloví).³¹ Substituce je často nevyhnutelná, její uplatnění však může být nebezpečné. Nadměrné užití může vést k rozsáhlým úpravám textu, textové adaptaci a aktualizaci. Vždy je potřeba nalézt co možná nejbližší výraz než se uchýlíme k substituci.³²

Částečně lze podle školy Otokara Fischera na tomto místě uplatnit strategii kompenzace, při níž by překladatel výrazy, které pro jejich specifičnost nedokáže přeložit se všemi jejich významy a funkcemi, měl převést neutrálně a jejich sílu nahradit (kompenzovat) na jiném místě v textu, kde je možné v cílovém jazyce uplatnit specifický výraz, ale kde je v originále použit výraz neutrální.³³ S těmito strategiemi je potřeba zacházet opatrně a uchýlovat se k nim pouze jako k nouzovému východisku, tak aby funkce a výraz originálu byly zachovány. Takováto místa v textu se nazývají *cruces translatorum*, dílčí překladatelské problémy.³⁴

1.3 Překlad dramatu a prózy

Ke kontrastivní lingvisticko-translatologické analýze v této práci byla vedle románů zvolena i dramata. Některé zásady překladu dramát platí ovšem i pro překlad prózy, především se v tomto ohledu jedná o překlad stylizované mluvy.

Přístup k překladu dramatu se od překladu prózy v mnohém odlišuje. V analytické části této práce se budeme věnovat dramatu, jehož repliky nejsou veršované, proto zde toto

---

³⁰ Srov. Hrala, M.: *Kapitoly z dějin překladu*. Praha : Karolinum, 2002, s. 235nn.

³¹ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 129.

³² Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 118n.

³³ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 132.

³⁴ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 132.

specifikum nebudeme dále rozvádět. Budeme se věnovat především sémantické a výrazové rovině replik, proto je potřeba si uvědomit i několik zásadních východisek při překladu.

Postavy se v dramatu vyjadřují dvojím způsobem, jednak prostřednictvím replik a jednak pomocí gest nebo činů. Při překladu divadelních her je potřeba pamatovat na mluvnost, tedy na dobrou vyslovitelnost repliky, tak aby se herec na zastaralých slovech či nepřirozeném shluku hlásek nezadrhl.³⁵ Obě hry zvolené k analýze (*Znalci* Nikoline Werdelinové a *Požehnané dítě* Astrid Saalbachové) jsou určeny k přednesu, nikoli tedy pouze pro čtení.

Ani v jedné z analyzovaných her se neshledáme s intelektuální konverzací, která by vyžadovala kultivovaný projev, ba naopak. *Znalci* jsou text snažící se o vytvoření dojmu autentické, neformální mluvy mladých lidí ve věku kolem 30 let. Setkáváme se s nimi výhradně v domácím prostředí, doma či na návštěvě. Postavy nemají žádný důvod nutit se do spisovného nebo zdvořilého projevu, dokonce i během návštěvy sklouzávají do silně vulgárního rejstříku. Otázkou zůstává, nakolik se tento stylizovaný projev snaží přiblížit autentické mluvě.

V současné literatuře (dramatu a próze) postavy často promlouvají nespisovnou mluvou, různými varietami daného jazyka, nářečím, slangy. Český jazykovědec **František Daneš** upozorňuje na to, že v různých jazycích se tyto prvky distribuují různě a že jejich má užití v krásné literatuře různých kultur odlišnou tradici. Při překládání proto nebývá snadné najít vhodný ekvivalent.³⁶

Pro překlad dramatu i prózy je důležité zohlednění stupně stylizace promluv. Levý upozorňuje na „posouvání funkčních vrstev“ jazyka, posouvání stylistických rovin. Uvádí, že postavy většinou nemluví hrubě, řeč je zjemněna, intelektuální konverzace se pohybuje na hranici psané vrstvy jazyka (bez knižních a archaických tvarů), což představuje posun o jednu vrstvu směrem nahoru. Tyto posuny podléhaly vždy dobovým normám, např. realistické divadlo posouvalo funkční vrstvy méně, romantické více.³⁷ To ovšem dnes již neplatí, dokladem jsou nejen přeložené divadelní kusy, ale i hry současných českých dramatiků, např. Jiřího Pokorného nebo Marka Horoščáka (ukázka viz kapitola 2). Silné

---

³⁵ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 161n.

³⁶ Srov. Daneš, F.: *Umění a užitečnost překládání*. In: *Čeština jak ji znáte i neznáte*, Praha : Academia, 1996, s. 143.

³⁷ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 165n.

sblížení autentické a stylizované mluvy (v literatuře) se týká nejen dramatických, ale i prozaických textů.

V analytické části této práce budeme srovnávat pouze určitá specifika textů, nikoli vyznění hry jako takové. Je potřeba mít na paměti, že podle Levého moderní dialog přesněji odpovídá mluvenému jazyku, snaží se vystihnout způsob, jakým lidový mluvčí staví myšlenky, kde sahá ke klišé. Repliky, tedy věty a slovní spojení, by měly být v dramatu na první poslech dobře srozumitelné. Žádoucí jsou i spojení, která se v této podobě často vyskytují a umožňují divákovi předvídat následující repliky. Tato tendence podle Levého dnes již pronikla i do překladu prózy – literatura se dialogizuje, především ve stavbě myšlenky.³⁸

V této práci bude věnována pozornost oslabeným výrazům (*understatement*),³⁹ i výrazům v překladu zesíleným (*hyperpřeklad*).⁴⁰ Zhodnotíme, do jaké míry se překlad doslovně drží originálu, anebo zda je možno vysledovat nějakou metodu, pro kterou se překladatelé rozhodli a kterou po dobu své práce sledovali, případně do jaké míry se od ní naopak odchylovali. Podle Levého je totiž překlad jako šachová partie – volba jednoho prostředku a řešení předurčuje další.⁴¹ Řešení mohou být motivovaná (jazykově či kontextuálně), či nemotivovaná. Tato jednotlivá řešení budou předmětem našeho zkoumání. Také se zaměříme na to, do jaké míry se překladatelům podařilo zachovat pro čtenáře významové hodnoty díla a nikoli jen mechanicky respektovat jeho formu.⁴²

---

³⁸ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 161nn.

³⁹ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 120n.

⁴⁰ Mounin, G.: *Teoretické problémy překladu*. Praha : Karolinum 1999, s. 177.

⁴¹ Srov. Levý, J.: *Geneze a recepce literárního díla*. In: *Bude literární věda exaktní vědou?* Praha : Československý spisovatel, 1971, s. 140n.

⁴² Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 121.

2. STYLIZOVANÁ MLUVA V LITERATUŘE

Podoba hovorové dánštiny, kterou zkoumá tato diplomová práce, je na úrovni pásma přímé a polopřímé řeči postav. Tyto výrazové prostředky se v určité míře snaží přiblížit autentickému projevu osob, nicméně lze jejich promluvy charakterizovat jako promluvy stylizované. Snaha dostat do krásné literatury prostředky autentické mluvy není v literatuře ani v metodě překladu nová. Česká překladatelka a translatoložka **Zlata Kufnerová** v publikaci *Překládání a čeština* konstatuje, že obecná čeština s prvky slangu a argotu se jako prostředek vyjádření živé mluvené mateřštiny v uměleckém překladu objevuje už od poloviny 20. let minulého století.⁴³ „Obecná čeština se v uměleckém překladu samozřejmě málokdy uplatňuje bez stylizace,“⁴⁴ tvrdí dále Kufnerová. Tato kapitola má za cíl prozkoumat úroveň stylizovanosti mluvy v současné české literatuře, se kterou budeme v následujících analytických kapitolách srovnávat překladová řešení. Nejprve je ale potřeba definovat vrstvy češtiny a vymežit, jaké prvky se do stylizované mluvy dostávají.

2.1 Současná stratifikace češtiny

Problematika rozvrstvení současné češtiny je poměrně komplikovaná. V zásadě lze říci, že „základem jazykové situace dnešní češtiny je několik různě stabilizovaných strukturních jazykových útvarů, jež jsou v dichotomickém vztahu spisovný – nespisovný. Ve starších obdobích šlo o výrazný rozdíl vyjadřování spisovného a nářečního, vývoj komunikačních potřeb a současně zjemnění lingvistických a sociolingvistických přístupů dospívá dnes k stratifikaci složitější.“⁴⁵

Pro účely této práce je nutné vymežit si základní lingvistické pojmy, které budou dále využity při analýze a popisu zkoumaných jazykových jevů. Cílem práce je sledovat mluvenou dánštinu v současné dánské literatuře a její překlad do češtiny. Je proto nutné blíže specifikovat především ty vrstvy současné češtiny, které funkčně odpovídají pojmu hovorová dánština.

---

⁴³ Srov. Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994, s. 71.

⁴⁴ Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994, s. 72.

⁴⁵ *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 193.

Hierarchicky nejvyšší místo náleží bezpochyby **spisovné češtině**, která představuje kodifikovaný jazykový útvar užívaný celonárodně, a to především „*v psané formě a ve veřejných textech a oficiálních mluvených projevech. Plní funkci integrační a národně reprezentativní.*“⁴⁶ Publikace tvůrců z Ostravské univerzity nazvaná *Tváře češtiny* tuto definici doplňuje tvrzením, že podobu spisovné češtiny si člověk osvojuje většinou ve škole.⁴⁷

Dalším jazykovým útvarem, který už v dnešní době pokrývá prakticky celé území republiky, je **obecná čeština**, jež postupně ztrácí své původní regionální a sociální omezení. Jde o spontánní mluvený jazyk soukromé a poloveřejné komunikace, který bývá některými lingvisty dokonce označován jako tzv. *druhý standard*, tedy druhá celonárodní jazyková norma. Poněkud složitější je v tomto směru situace na Moravě, kde se stále uplatňují nivelizované nářeční formy, případně mluvená podoba spisovné češtiny.⁴⁸

Interdialekty už mají povahu regionálních jazykových útvarů. Jsou výsledkem nadnářeční nivelizace a objevují se proto nejčastěji v poloveřejné nebo i soukromé mluvené komunikaci. Patří mezi ně například základy městské mluvy, regionální podoby obecné češtiny, hanácký, východomoravský nebo lašský interdialekt.⁴⁹ Regionálně, sociálně i funkčně nejomezenější jazykové útvary pak představují jednotlivé **teritoriální dialekty** užívané především pro běžnou soukromou každodenní komunikaci.

Mimo tuto hierarchicky koncipovanou strukturu současné češtiny pak stojí **běžná mluva** – „*funkčně vymezená podoba národního jazyka, jejíž strukturní náplň může být různá, často i smíšená, a to v závislosti na konkrétních okolnostech vzniku a percepce komunikátu. Je primárně spontánní a mluvená a slouží běžné denní komunikaci; v psané formě může být využita v soukromé korespondenci, a ovšem i stylizována v krásné literatuře.*“⁵⁰ Spisovná čeština a čeština mluvená (běžná mluva) jsou dnes natolik samostatné jazykové útvary pokrývající stejné území, že někteří odborníci hovoří o diglosii,⁵¹ tedy paralelním užívání dvou od sebe dostatečně vzdálených jazyků. Samozřejmě mezi nimi není taková propast jako např. mezi norskými bokmål a nynorsk

⁴⁶ *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 90.

⁴⁷ Srov. Bogoczová, I. – Fic, K. – Chloupek, J. a kol.: *Tváře češtiny*. Ostravská univerzita, 2000, s. 10n.

⁴⁸ Srov. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 81.

⁴⁹ Srov. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 183.

⁵⁰ *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 193.

⁵¹ Srov. Čermák, F.: *Obecná čeština: je součástí české diglosie?* - JazA 34, 1997, č. 3-4, s. 23-27.

nebo švýcarskou němčinou a hochdeutsch, neboť se v českém případě nejedná o dva samostatně kodifikované systémy.

Pro přehlednost uveďme ještě jeden termín, který se někdy v souvislosti s mluveným jazykem objevuje. Pro mluvenou formu spisovné češtiny zavedl **Bohuslav Havránek** výraz **hovorová čeština**. Byla chápána jako mezistupeň, přes který pronikají do spisovné češtiny nové výrazy dříve považované jako ne zcela spisovné.⁵² Dnes je termín hovorová čeština užíván nejednotně a jeho definování se s vývojem a novými kodifikacemi stává čím dál obtížnější.⁵³ Pro svou neuchopitelnost se však stále častěji objevují tendence se tohoto označení vzdát. Podle jiných českých lingvistů hovorová čeština jako samostatný jazykový útvar dokonce vůbec neexistuje, neboť byl dokládán na příliš málo příkladech.⁵⁴

Pražští bohemisté **Alena Macurová** a **Petr Mareš** upozorňují na to, že překlad je textovaná interpretace a že na rovině užití jazykových prostředků často interpretuje charakter komunikace rozdílně, např. při užití spisovných nebo nespisovných koncovek a lexika.⁵⁵ Mareš tvrdí, že spisovný jazyk pro literaturu funguje jako bezpříznakový základ, a že *„jako protějšek spisovného vyjádření je v uměleckých textech už řadu desetiletí přednostně vybírán nejrozšířenější z interdialektů, obecná čeština.“*⁵⁶

Podle bohemistky **Světly Čmejrkové** se psaná podoba jazyka považuje za autonomní systém, který komunikovaný obsah ztvárňuje jinak než mluvená řeč. Není tedy jen nástrojem sloužícím pro uchování slova. Je však také potřeba zohlednit, že při verbální komunikaci nepředává mluvčí informace pouze slovně, ale také pomocí gest, mimiky a intonace. Při čtení psaného textu nám kontakt s primárním mluvčím (autorem) chybí. Mezi autorem a čtenářem je vzdálenost místní i časová, čtenář má k dispozici pouze psaný text a z něj musí celé sdělení vyvodit.⁵⁷ Mluvený text se oproti psanému jeví syntakticky neucelený, útržkovitý, věty mají chybné začátky a bývají nedokončené, výpovědi jsou plné pauz, vyšinutí z vazby, výplňků.⁵⁸

⁵² Srov. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 91.

⁵³ Srov. Hronek, J. – Sgall, P.: *Sbližování spisovné a obecné češtiny*. In: *Naše řeč* 4, ročník 82/1999.

⁵⁴ Srov. např. Daneš, F.: *Teorie spisovného jazyka Pražského lingvistického kroužku: pro i proti*. In: *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Brno : 1996, 19-27.

⁵⁵ Srov. Macurová A. – Mareš, P.: *Text a komunikace. Jazyk v literárním díle a ve filmu*. UK Karolinum. 1992, s. 52n.

⁵⁶ Mareš, P.: *Spisovná a nespisovná čeština v umělecké literatuře*. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Praha : FF UK, 1995, s. 233–240, s. 233.

⁵⁷ Srov. Čmejrková, S.: *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha : Academia, 1996, s. 10.

⁵⁸ Srov. Čmejrková, S.: *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha : Academia, 1996, s. 11.

2.2 Stylizovaná mluva v původní české literatuře

Pro adekvátní porovnání obou literárních systémů je potřeba v začátku stanovit, z jakých složek se vlastně stylizovaná mluva skládá, co jsou její nejmarkantnější prvky na poli lexika, morfologie a syntaxe. Stanovit úroveň stylizovanosti lze tedy pouze na pozadí průzkumu současné české krásné literatury prozaické a dramatické.

Současná česká próza se vyznačuje častým míšením kódů – kódu spisovné češtiny a útvarů nespisovných, nejčastěji mluvené obecné češtiny. Nejsilněji se tato oscilace projevuje v napětí mezi řečí vypravěče a postav, do řeči vypravěče v ich-formě často dostávají prvky z jeho mluvených výroků. V následujících oddílech prozkoumáme, zda jsou dialogy postav autenticky hovorové, či je úroveň mluvnosti o stupeň nižší, případně vyšší, jak uvádí Levý,⁵⁹ a zda současná literatura unese nápor mluvených prostředků.

Široké uplatnění nespisovných prvků jazyka patří mezi nejnápadnější rysy současné české literatury. Potvrzuje se tím skutečnost, že umělecký text může svobodně využívat všech vrstev a podob češtiny. Podle Mareše se výrazné rozvrstvení jazykových variet a vrstev jazyka stává důležitým zdrojem formálních a významových napětí. Mareš uvádí, že nespisovné výrazové prostředky našly své místo v literatuře již před mnoha desetiletími, dlouho však měly za cíl poukazovat na sociální původ postav. V polovině 20. století se nespisovnost dostává i do pásma vypravěče. Nejčastěji se v uměleckých textech uplatňuje obecná čeština, napříč územím Čech. Mareš tvrdí, že obecná čeština se stala bezpříznakovým reprezentantem nespisovnosti.⁶⁰

Konkrétní podobu současné mluvené češtiny nám pomůže blíže určit analýza několika literárních děl soudobých českých autorů. Jednotlivé tituly byly vybrány náhodně, bez konkrétního zřetele k množství mluvených jazykových prvků, aby ukázaly průměrný výskyt sledovaných jevů.

Jedná se o povídkovou sbírku *O létajících objektech* od Emila Hakla a dále o romány *Selský baroko* Jiřího Hájíčka, *Hledání běžeckého těla* od Jakuba Česky, *Žluté oči vedou domů* spisovatelky Markéty Pilátové, *Cesta z Arkád* od Ivany Peroutkové a *Slabost pro*

---

⁵⁹ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý překladatel, 1963, s. 165.

⁶⁰ Srov. Mareš, P. *O nespisovné češtině v současné literatuře*. In: *Přednášky z XLII. běhu Letní školy slovanských studií*. I. díl. *Přednášky z jazykovědy*. Praha: 1999, s. 93.

každou jinou pláž od Davida Zábranského. Do výběru byla zařazena také čtyři dramata – *Vařený hlavy* od Marka Horoščáka, *Jaurés* Egona L. Tobiáše, *Pastička* autorky Markéty Bláhové a *Tatka střílí góly* od Jiřího Pokorného.

2.3 Mluvená čeština v autentickém dialogu

Mluvená podoba češtiny v literárních textech vychází z potřeby zachytit skutečnou podobu promluvy. Proto je potřeba nejprve stanovit prvky, které jsou příznačné pro běžnou mluvu. Výzkumu autentické mluvené češtiny se věnují **Jana Hoffmannová** a **Olga Müllerová**.⁶¹ Ve svém výzkumu dokazují, že přátelský dialog mívá často sociální a fatickou funkci, je tedy zaměřen na kontakt osob, více či méně se v něm uplatňují informativní prvky, se kterými se do hovoru dostává odborná terminologie. Důležitou součástí dialogů je zdvořilost a postoj mluvčího, také jeho pohlaví. Hoffmannová s Müllerovou zkoumají autentické projevy na základě dialogů při rodinných a přátelských návštěvách.

Repliky v češtině často začínají vycpávkovými výrazy (*normálně, prostě*), kontaktovými prostředky slovesného původu (*heleď, prosim tě, víš co*), konektory, oslovením (*no Lenko, ty vado*).⁶² Dalším příznačným rysem mluveného projevu je expresivita. Sem spadají prostředky pozitivního hodnocení (*to je krása, paráda*), negativního hodnocení (*to je krutý teda*), označení osob, o kterých se hovoří (*dědek jeden, čůza*), módní expresiva (*prdne mu v kouli, hovno sem dělal*), ustálená expresiva nepodléhající módě (*ježišmarjá, pro krinda pána*).⁶³

Hoffmannová dále uvádí, že při rodinných či přátelských setkání dochází k užívání nespisovných tvarů a slov češtiny.⁶⁴ Do jinak nespisovného projevu pronikají nářeční jevy různých oblastí (*vo našom, kdyby mi chytli*),⁶⁵ a také spisovnost obzvláště u citátových výrazů, případně jako individuální styl mluvčího (*objednací číslo je todleto, von nemoh*

---

⁶¹ Své výzkumy publikovaly: *Mluvená čeština v autentických textech*, Jinočany : H&H, 1992; *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha : Trizonia, 1999.

⁶² Srov. Hoffmannová J. – Müllerová, O. – Zeman, J.: *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha : Trizonia, 1999, s. 157.

⁶³ Srov. Hoffmannová J. – Müllerová, O. – Zeman, J.: *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha : Trizonia, 1999, s. 160 n.

⁶⁴ Srov. Hoffmannová J. – Müllerová, O. – Zeman, J.: *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha : Trizonia, 1999, s. 161.

⁶⁵ Srov. Hoffmannová J. – Müllerová, O. – Zeman, J.: *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha : Trizonia, 1999, s. 164.

vůbec dýchat).⁶⁶ Komunikace se téměř neobejde bez reprodukce řeči, naše promluvy jsou silně intertextové, často dochází k reprodukci řeči cizí i vlastní (*von říkal, já povídám, remcal, povídal, že prej*).⁶⁷ Vypravování příhody musí být v dialogu dynamické, proto mluvčí často užívá prostředků stručnosti až zkratkovitosti, dramatizace, expresivity, nekomplikované dramatické výstavby.⁶⁸

Výše uvedené teze lze doložit ukázkami vyňatými z publikace *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*:

*Ale prosím tě já to neříkám kvůli tomu žeš jakoo zrovna koupil něco, co se nezdrazilo...; ale von říká...; užs k tomu směřovala...; jenže ty seš úplnej teoretik...; my teďko dáváme hodně na ty vobaleče přece dáváme ty lapače...; ale prosím tě dej pořád...; Dycky dyš nám někdo něco tam zabíjel...; ale tendle ten husák...; kristapána ten mě chcípne...*⁶⁹

Další ukázka mluveného jazyka je z publikace *Mluvená čeština v autentických textech*, kdy byly zkoumány hovory různých skupin lidí (staří lidé, mladí intelektuálové), v každodenních situacích (na nákupu, u lékaře, atd.).

*Prosim vás, já bych chtěla jeden kaviár...; A eště něco jiného? já bych prosila patnáct deka tohodlentoho...; Pojte si sednout! Vod koho vy dete?...; A voni vám teďkon měli říct, že teda tamto je toxoplazmóza?...; Vopravdu nevím, von tam...; Vono třeba tam se ty holky voblikaj eště jako do růžovejch šatiček...; No koupim, ale míšu bych rači.*⁷⁰

Mezi rysy mluvnosti patří i obecné oslovení adresáta (*čoveče*) či dokonce nahrazení vulgárním výrazem (*ty vole*). Emocionálně podmíněné vyjadřování je pro běžnou mluvu poměrně dost příznačné (*průser jak prase, připadáš si jako blbec*), objevují se negativně zabarvená slova, jako jsou augmentativa, dysfemismy, vulgarismy, ty ale bývají záměrně deformovány a zbaveny přímé obhroublosti (*kurník*).^{71, 72} Výše zmíněné jevy (především expresivita a morfologie) budou předmětem zkoumání následující analýzy.

⁶⁶ Srov. Hoffmannová, J. – Müllerová, O. – Zeman, J.: *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha : Trizonia, 1999, s. 165.

⁶⁷ Srov. Hoffmannová, J. – Müllerová, O. – Zeman, J.: *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha : Trizonia, 1999, s. 99nn.

⁶⁸ Srov. Hoffmannová, J. – Müllerová, O. – Zeman, J.: *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha : Trizonia, 1999, s. 145.

⁶⁹ Srov. Hoffmannová, J. – Müllerová, O. – Zeman, J.: *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha : Trizonia, 1999.

⁷⁰ Srov. Hoffmannová, J. – Müllerová, O. – Schneiderová E.: *Mluvená čeština v autentických textech*, H&H, 1992.

⁷¹ Srov. Bogoczová, I. – Fic, K. – Chloupek, J. a kol. *Tváře češtiny*. Ostravská univerzita, 2000, s. 97.

⁷² Dle publikace *Tváře češtiny* lze za hanlivě považovat i slova *děják / ségra* ve studentské mluvě.

Bogoczová, I. – Fic, K. – Chloupek, J. a kol.: *Tváře češtiny*. Ostravská univerzita, 2000, s. 97.

2.4 Jazyk současné prózy

Pro doložení stylizované řeči u jednotlivých autorů viz výňatky z výše uvedených děl autorů a autorek stejné generace (narození v 50-70. letech 20. století). Autoři dánských děl, které budeme analyzovat později, jsou stejná generace. Zaměříme se na problémy, které bude tato diplomová práce posléze zkoumat i na poli překladu z dánštiny do češtiny. Jsou to dílčí oblasti lexikální roviny (anglicismy a expresiva), dále morfologie a související otázky stylistické. Podle Bachtina je základem románů hovořící osoba a její vlastní slova. Zvláštní, neobvyklá slova v románech vždy vypovídají něco o určitém úhlu pohledu na svět. Osoby v románech jsou reprezentovány pouze slovy, jinak je tomu u dramát.⁷³ Slova jsou tedy vždy výrazem citů.

Pro názornost uveďme několik pasáží ze zmíněných českých děl. Vzhledem k rozsahu výskytu zkoumaných jevů však není ani zdaleka možné uvést všechny případy. Následují tedy alespoň vzorové příklady.

Emil Hakl, *O létajících objektech*

Ty vé, Jarda Dušek, to je smaženice, vé!...; Zkoušej sirény. Nebo je zas něký výročí...; Jste všichni kurvy...; mám zasranej mozek kecama...; mám zasranou hlavu svinstvem...; Tak to di ale do hajzlu...; Tohle je Mrs. Shapiro z Kalifornie en disiz Jenda...; Výživa, zdravotní péče, průměrná délka života. Decoding the book of Life, Science, Tradition. And human rights.; Jistě mrcho...; Žiši von je blbej, čuně jedno zasraný...; Vodkud' seeš, nerozumiiim...; Stojí to za hovno...; And all around is just laugh...; Prej jste si stěžoval, že máte v bytě duchy? Že prej kuli nim nemůžete usnout...; Takže duchas přímo neviděl...; Protože tady sakra bydlíme.

Jakub Češka, *Hledání běžeckého těla*

Ráno v Lúvru milostnej hovor s Filomenou, unavenej, nemocnej, typan, kerej chce spát, ale ševelení, vypadáš dobře, zase protahování chvilky, pak hybaj k babce na oběd, vymodřená obloha, tvrdáček pohled, chce ráčí ruku v boku, kerou jí odepíráš...

Jiří Hájíček, *Selský baroko*

Jsou tam tři čísla popisný. Statek, pak bejvalá fara a takovej domek na spadnutí...; Když viděl, že jsem v prdeli...; Jdi do hajzlu...; I hovno...; K tree of life a ke kopiím z matrik jim přidám fotku...; Čet jsem...cos tady šmíroval?! Hajzle!!!...; A k čemu tam ta socha jako bude?...; Že o Lánovo chalupu máme zájem...

Markéta Pilátová, *Žluté oči vedou domů*

Tenhle obchodák ji nemá a tamten zase jo...; Vzpomínala na obří shoppingy...; vyplnit pár lejster...; Mizí čas a zasraný fušerský kněžky mají pravdu...; Dyť to seš přece ty...; story

---

⁷³ Bachtin, M. M.: *Ordet i romanen*. København : Gyldendals Bogklubber, 2003, s. 151n.

s kovbojem...; Mierda, nejste žádní republikáni, ale staří staliničtí komouši!...; Do prdele, svatá panno...; á do prdele, tak ty seš doopravdy marod...; Ale je to máma, do prdele!

Ivana Peroutková, Cesta z Arkád

No jo, no jo, tak se neposer...; No jasně, ty bláho, jasně že vím...; Ty vole, já vypadám...; To je vostuda...; Kdepak, to muj mužskej...; mrakodrapový city...; Ježíš, jak já vás tenkrát všechny nenáviděla...; Ten její první prej strašně chlastal...; Dyť von se zas někdo vobjeví...; Dyť já vím...; Díky za kafčo...; Ten nasranej puchejř plnej nenávisti...; To určo...; mamuško...; mamuš...

2.5 Jazyk současných českých dramat

František Daneš ve své stati *Řeč na jevišti* poukazuje na hojný výskyt obecné češtiny na současných českých jevištích. Obecnou češtinu však dále dělí na kultivovanou a nekultivovanou. Pro českou mluvu je podle Daneše typické míšení prvků spisovných s nespisovnými, ani dramata nebývají kategoricky psána výhradně obecnou češtinou. Daneš však vyjadřuje obavy nad tím, že míchání spisovného a nespisovného kódu v promluvách postav bývá někdy až násilné. Především v překladových textech tento jev poukazuje na ledabylost, jen zřídka na autorův záměr.⁷⁴ Opět následuje výběr zkoumaných jevů z českých dramat.

Marek Horoščák, Vařený hlavy aneb „Děvče, tobě na kozách tančí smrt“

Něco bouchlo, no...; Takhle v noci je to divný...; Pustíte mě prosím dovnitř?...; Prosim tě, nedělej z toho výslech...; Silnice je jako sklo, máš sjetý gumy, prostě nikam...; S těma krajama sis trochu spletla období...; Koukám, jak ti padaj voči...; Vypij si ten čaj, dokud je horkej...; Ste určitě jeli jak blázni...; Máme pučenou vod nich chatku...; Eště jednou děkujem...; Vona je taky středověká. Hubu má strašně prořízlou...; Média křivěj vobraz...; Nák se mi nechce spát...; Tak se porád nezlob...; Že tě nedali na vozejk!.. . Dělej si prdel!...; Kam si můžu kurva sednout?...; Ježíšmarjá!...; Vožralej nikdy neřídím!...; Jednou přijels jak činka...; Prosim tě, Karle!

Markéta Bláhová, Pastička

Dyby na mě hajnej přišel, von by mi to všecko vzal?...; vostatní plodiny...; Potom se votočíš...; Holej pupek...; Já tu takhle pustě žvaním, poněvač mám dvě cery...; Dyž já jsem myslivec...; Dyť se najde. Dycky se našel...; Seš pořád plná modřin...; Ses na nás včera dívala, co?...; Proklám ti hrud', ty psice!...; Kerá má pěknější kotníky?...; Chcete s tím hledáním pomoci? Děte...; Pal vocaď, myslivče!...; Kachňátka s rozpáranými bříšky...; Vy ste teda divnej myslivec...; Ježíš, mě je zle!...; Zahrabeme ho. Vyhloubíme Areskovi hrob.

Egon L. Tobiaš, Jaurés

Celé drama je psáno výhradně spisovnou češtinou, což je vzhledem k ostatním dramatům poměrně neobvyklé.

⁷⁴ Daneš, F.: *Řeč na jevišti*, s. 195, In: Čmejrková, S. *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha : Academia, 1996.

Proboha, přestaňte už s těmi strašnými pohledy, to se nedá...; No, prosím...; “Konce hloupé,“ jak by řekl básník...; jednoduše bych vás, milý příteli, někdy hezky takhle čapnul jako koroptev, abyste se mi alespoň jednou odíval do tváře...; Nejradši bych zoufale zpanikařil, udělal nějakou hloupost, slyšíš? Jako bych tančil, snadno mě dostane, zoufale snadno, už je neděle, nebo jen hra na neděli, nikdo se nehne, je ticho...; Tedy jste viděl, co jste chtěl vidět, utrhal si všechny šupiny a prohlédl?

Jiří Pokorný, Taťka střílí góly

Vidiš...; Chacha dej pokoj prosimtě...; Ty petry lajtky hořej jak papír...; Seš blbej prosimtě nemám se projdi tadyhle kousek mezi stromama třeba náký najdeš...; 's prohrál flašku...; Jste vopálení jak vod moře...; Du za mladejma...; Nech toho prosimtě...; Dycky pokecáme se Slávkem třeba...; Mirek mi dělá vopravdu radost, že ste voba přišli...; Ježiš to ale já nemůžu...; Prosimtě jak můžeš zapíjet becherovku stříkem...; Si dej voříšky...; Jsou moc slany...; Pani přineste mi prosimvás čipsy...; Kurva že já sem sem chodil...; Renato říkam ti pod'.

2.6 Shrnutí průzkumu stylizované mluvy v literatuře

Zvolené ukázky dokládají, že v dílech je obsažena velká míra stylizované mluvené řeči na lexikální úrovni, a to v užití expresivních výrazů (deminutiv, vulgarismů, kleteb), univerbizace, aktualizace, zvolání, citoslovcí; na úrovni morfologické pak hovorových začátků promluv (fatické oslovení, částice, spojky) a prvků obecné češtiny (protetické -v, koncovky přídavných jmen...).

Výzkum současné literatury a mluveného jazyka prokázal na poli hovorovosti výskyt níže uvedených prvků češtiny. Jedná se o tři hlavní kategorie, lexikální, morfologickou a stylistickou.

A) lexikum

- expresivní lexikum
  - anglicismy, přepis anglicismů foneticky
  - vulgarismy
  - deminutiva
- lidové výrazy
- nářeční prvky
- univerbizace

B) morfologie

- silný výskyt protetického v-
- koncovky obecné češtiny, morfologie, morfonologie, hláskosloví (*é→ý, é→í, mi→ma*)
- kvantita hlásek, krácení či dloužení (*jakoo*)
- fonetický přepis češtiny, smývání mezer mezi slovy (*prosimtě, vé*)

C) stylistika

- pásmo vševědouceho vypravěče využívá jiných jazykových prvků (většinou spisovnějších) než dialogy postav
- míšení vysokého až archaického stylu s přízemní až argotickou mluvou
- užívání sémanticky vyprázdněné kontaktní částice, *ty vole, vole, vé, prosimtě*
- částice efektu mluvnosti (zejména *prej* pro označení reprodukované informace, *fakt, fak, fak že jo, tý jo, ty vole, né, né asi*)
- vypouštění syntaktických začátků vět (*Se vybarvuje.; Si to s nima vyřídím.; Sem nevěděla, že je tak zbožná.*).

Z provedené analýzy je zřejmé, že se do soudobé české literatury dostávají prvky mluveného jazyka. Podle překladatelky a translatožky **Dagmar Knittlové** to „*souvisí s vnášením subjektivních stanovisek a postojů do literatury, (...) jsou zde typické hodnotící (...) výrazy i prvky z nespisovných útvarů.*“⁷⁵ Výše uvedené jevy z české literatury jsou zástupci stylizované nespisovnosti, jsou to prvky, které by se měly v určité míře objevit při překladu stylizované řeči do češtiny, bez ohledu na výchozí jazyk. Jak prvky lexikální, tak morfologické spadají silně do problematiky *unique items*, neboť jsou výrazovými prostředky specifickými pro češtinu. Uvedení těchto prostředků v překladu považuje Knittlová za „*netradiční užití jazyka, (...), což je záležitost složitá a důležitá, protože pro současnou literaturu je typické, že využívá jazyka v celém jeho bohatství a rozmanitosti.*“⁷⁶ Dánština využívá jiných prostředků, jak ukážou následující analytické kapitoly.

Stylizovaná mluva v literatuře sice nese prvky autentické mluvy, ale lze konstatovat, že se posouvá výš, tedy přiklání se spisovnějšímu projevu než autentická mluva, a to nejen v lexiku, ale také morfologii a syntaxi (především začátky vět, vyšínutí z vazby aj.)

---

⁷⁵ Knittlová, D.: *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 96.

⁷⁶ Knittlová, D.: *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 96.

ANALÝZA

Rozbor dokládající metody překladu a současnou překladatelskou tradici se bude zakládat na překladu čtyř novodobých dánských literárních děl do češtiny. Pro analýzu byly zvoleny následující tituly: román Leifa Davidsena *De gode søstre* z roku 2002 (v překladu Heleny Březinové *Dobré sestry*, 2004), dále román Jussiho Adlera Olsena *Kvinden i buret* z roku 2008 (česky v překladu Kristiny Václavů *Žena v kleci*, 2011), kromě toho drama Nikoline Werdelinové *Liebhaberne* z roku 1997 (v českém překladu Františka Fröhliche *Znalci* z roku 1999) a drama Astrid Saalbachové *Det velsignede barn*, 1996 (v překladu Michaely Weberové *Požehnané dítě*, 2008). Pro diplomovou práci byly zvoleny knihy, které vyšly v originále i překladu v letech 1996 až 2011, tedy za posledních 15 let, a lze je tímto považovat za současnou literární tvorbu. Kromě toho jim byl tímto vymezením nastaven rámeček, ve kterém lze dánská díla a jejich překlady srovnávat s původní českou tvorbou.

Vzhledem k malému počtu překladatelů z dánštiny do češtiny byla do výběru zahrnuta díla dvou žánrů, prozaická a dramatická. Do analýzy nebylo možné zahrnout do češtiny přeložená díla významných či oceněných autorů Petera Høega, Helle Helle či Hanse-Jørgena Nielsena, neboť jejich dílo nesplňuje požadavky analýzy, aby obsahovalo v dostatečném množství prvky mluvené řeči a zároveň nebylo starší patnácti let. Rozbor jednotlivých děl nebyl proveden na základě korpusového vyhledávání, nýbrž při čtení, tak aby u každého zkoumaného jevu bylo možné zohlednit kontext.

Každá kapitola má vlastní členění, které sleduje pevný rámeček. Nejprve je zkoumaná problematika představena z teoretického hlediska, tedy z hlediska vývoje a přístupu lingvistů jak v dánském, tak v českém prostředí, a také z hlediska jednotlivých teorií překladu. Poté následuje představení výsledků rozboru, jejichž plný výčet je obsažen v příloze. Zjištěné jevy jsou v rámci kapitoly rozděleny do menších celků. Nakonec jsou překladová řešení vztažena jak k faktům a výzkumu odborníků, tak k výsledkům průzkumu původní české literatury. Účelem je podpořit, či oslabit relevantnost jednotlivých řešení. Každý jev je doplněn příklady z analyzovaných děl, příklad je vždy uveden nejprve dánsky, poté v českém překladu. Analýza se soustředí na stylizovanou řeč postav, tedy na pásmo přímé a polopřímé řeči, u deminutiv jsou pro úplnost uvedeny jevy i z pásma vševedoucího vypravěče, které jsou v příloze graficky odlišeny, reálie jsou také odebrány i z pásma vypravěče.

3. LEXIKÁLNÍ ROVINA

Stylizovaná řeč se v literatuře velkou měrou odráží na lexikální rovině, v rejstříku výrazových prostředků. Pro překlad z dánštiny do češtiny se jako problematické jeví užívání dominantních výrazových složek, tzn. výpůjček a dalšího jazyka v dánské literatuře a dále odlišná tvorba a užití expresiv v dánštině a češtině. V této kapitole se tedy zaměříme na překladová řešení těchto jevů. Nebudou zkoumána pouze jednotlivá slova, ale komplexní lexikální jednotky a jejich zapojení do celkového kontextu věty, stylistické vyznění a uplatnění v češtině a dánštině. Nejprve se budeme zabývat výpůjčkami, poté expresivy. Expresivum se od „*neutrálního slova liší tím, že obsahuje i pragmatickou významovou složku vyjadřující citový a volní vztah mluvčího k sdělované skutečnosti (nejde však o citové postoje individuální, nýbrž kolektivní)*“.⁷⁷ Expresiva vyjadřují buď pozitivní, či negativní postoj mluvčího k danému subjektu.

Pozitivní expresiva jsou často slova deminutivní. Ne však všechna slova deminutivního charakteru jsou zároveň pozitivním hodnocením daného subjektu. Deminutivnost může také značit ironické zabarvení. V rámci kapitoly o expresivech budou rozebrány kletby, vulgarismy a nadávky.

Expresivní lexikální jednotky jsou trojího druhu:

- a) slovo má expresivní charakter i bez kontextu (jako jsou mj. deminutivní výrazy nebo vulgarismy)
- b) slovo je expresivní pouze v lexikálním kontextu (*řvát* o zvířeti, nebo brečet)
- c) slovo má expresivní význam aktuální (*stará plechovka* o autě)⁷⁸

V diplomové práci se ale budeme zabývat deminutivy a vulgarismy. Jak ukáže výzkum, ani tyto lexikální jednotky nelze chápat zcela bez kontextu, např. deminutiva mívají ironický význam, stejně tak jako kletba může vyjadřovat pozitivní údiv, což lze poznat jen podle kontextu.

---

⁷⁷ Bogoczová, I. – Fic, K. – Chloupek, J. a kol.: *Tváře češtiny*. Ostravská univerzita, 2000, s. 96.

⁷⁸ Srov. Bogoczová, I. – Fic, K. – Chloupek, J. a kol.: *Tváře češtiny*. Ostravská univerzita, 2000, s. 96.

3.1 JAZYKOVÁ CIZOST

Třetí jazyk v překladu je z překladatelského hlediska problém. Pro tuto problematiku zavádí Mareš pojem *vícejazyčnost*, který „označuje prostě to, že se v rámci textu vyskytují prostředky několika národních jazyků. Vícejazyčnost se přitom může uplatňovat na rozličných úrovních, od slov, resp. fragmentů slov, přes skupiny výrazů, výpovědi a jednotlivé promluvy zahrnuté do textu až po obsáhlejší textové pasáže.“⁷⁹ Jak tvrdí Kufnerová, autor originálu „je bezpochyby vkládá do textu s předpokladem, že čtenářská obec v nějakém stupni ovládá příslušný jazyk.“⁸⁰ V otázce překladu Kufnerová dodává: „Je pochopitelné, že překladatel nesmí text ochudit o tento charakterizační rys.“⁸¹

V dánské literatuře se poměrně hojně objevuje další cizí jazyk, nejčastěji se jedná o angličtinu. S cizím jazykem v literatuře se setkáme na rovině výpůjček, nebo citací z literatury, písní, rozhovorů v cizím jazyce. Výpůjčky jsou cizí slova nebo celá slovní spojení, která se z jednoho jazyka přebírají do druhého. Důležitým a možná občas opomíjeným faktorem výpůjček je jejich obohacující funkce.⁸² V dnešní době, však přebírání anglických výrazů a často celých textů (např. reklam) zachází v dánštině dle Jarvardové za hranice zdravého jazykového obohacování.⁸³ Nejrozšířenějším typem výpůjček jak v češtině, tak v dánštině jsou v současnosti anglicismy.

3.1.1 Výpůjčky v dánštině

Do dánštiny se vlivy cizích jazyků dostávají již více než 1000 let. Před 1000 lety se např. spolu s křesťanstvím dostala do dánštiny zcela nová slova jako *kirke*, *kristen*, *kloster*, *biskup*, *kors*, *sjæl*.⁸⁴ S rozvojem hanzy a obchodu se se začátkem 13. století začala dostávat do dánštiny slova dolnoněmecká, tento vliv trval po dlouhá století. Jsou to např. slova společenského postavení: *hertug*, *jomfru*, *ridder*, *fyrste*.⁸⁵ Po reformaci v polovině 16. století se i nadále odrážel v dánštině vliv německý, ovšem jednalo se spíše o lexikum

⁷⁹ Mareš, P.: *Also: nazdar! Aspekty textové vícejazyčnosti*. Praha : Karolinum, 2003, s. 13.

⁸⁰ Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994, s. 78.

⁸¹ Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994, s. 62.

⁸² Srov. Davidsen-Nielsen, N. – Hansen, E. – Jarvad, P.: *Engelsk eller ikke engelsk? That is the question. Engelsk indflydelse på dansk*. Dansk Sprognævns skrifter 28, København : Gyldendal, 1999, s. 11.

⁸³ Srov. Davidsen-Nielsen, N. – Hansen, E. – Jarvad, P.: *Engelsk eller ikke engelsk? That is the question. Engelsk indflydelse på dansk*. Dansk Sprognævns skrifter 28, Gyldendal, København, 1999, s. 12.

⁸⁴ Česky: *Kostel, křesťan, klášter, biskup, kříž, duše*.

⁸⁵ Česky: *Vévoda, panna, rytíř, kníže*.

hornoněmecké, neboť centrum reformačních tendencí se nacházelo v jižním Německu. Jsou to často slova s německými předponami *be-*, *ge-*, *er-*, námořnická terminologie: *matros*, *dæk*.⁸⁶ Francouzské výpůjčky se týkají především umění životního stylu a šlechtického života: *atelier*, *kulisse*, *massør*, *bandage*, *bouillon*, *baron*, *mademoiselle*.⁸⁷ Dále je dánština ovlivněna italskou bankovní terminologií: *inkasso*, *saldo*⁸⁸ a klasickými románskými výpůjčkami např. z oblasti vzdělání.⁸⁹

První anglické výpůjčky se v dánštině etablojí až v druhé polovině 19. století. Tehdy z anglické slovní zásoby do dánštiny prosákla slova gentlemanská: *klub*, *snob*, *whist*, *punch*, *sherry*⁹⁰ a slova ze světa práce: *boykotte*, *strejke*, *dumpe*, *import*, *job*.⁹¹ Kromě toho i slova týkající se módy: *shawl*, *smoking*, *plaid*.⁹²

Anglicismy se dle dánského lingvisty Jørna Lunda do dánské krásné literatury začínají dostávat spolu s obdivem k USA v první čtvrtině 20. století. Jedním z autorů průkopníků byl Jacob Paludan (1896 – 1975), který v USA svého času strávil několik let. Své kritické poznatky uplatnil v rozsáhlém několikadílném románu *De vestlige Veje*. V době, kdy se tato kniha objevila v dánských knihkupectvích (v roce 1922) nebyla angličtina pro dánské čtenáře natolik běžná, jako je třeba dnes. Jacob Paludan, však čtenáře koloritních ani lokálních výroků nešetří, uvádí je dokonce rovnou v angličtině, hned vedle však v dánském překladu: „*It must be pretty hard. Det må være hårdt nok.*“⁹³

Pro anglické výroky v předválečné literatuře je charakteristické, že mají za úkol vnést do příběhu lokální kolorit a text stylisticky okořenit.⁹⁴ Podobně jako Paludan ozvláštňuje anglickými přímými výpůjčkami později své texty i Dan Turell, který označuje dánské hlavní město Kodaň za *en miniature-storby*,⁹⁵ tedy miniaturní velkoměsto, ve výrazu jasně kombinuje anglické a dánské lexikum.

---

⁸⁶ Česky: *Námořník; paluba*.

⁸⁷ Česky: *Ateliér; kulisa; masér; ob vaz; bujón; baron*.

⁸⁸ Česky: *Inkaso; zůstatek*.

⁸⁹ Srov. Lund, J.: *Okay? Amerikansk påvirkning af dansk sprog*. Dansk lærerforeningen og forfatteren, 1989, s. 10-13.

⁹⁰ Česky: *Klub; snob; whist; punč; sherry*.

⁹¹ Česky: *Bojkotovat; stávkovat; neuspět; import; práce*.

⁹² Česky: *Šál; smoking; pléd*.

⁹³ Lund, J.: *Okay? Amerikansk påvirkning af dansk sprog*. Dansk lærerforeningen og forfatteren, 1989, s. 7.

⁹⁴ Lund, J.: *Okay? Amerikansk påvirkning af dansk sprog*. Dansk lærerforeningen og forfatteren, 1989, s. 7.

⁹⁵ Turell, D.: *Af livets laboratorium*. 1977. In: Lund, J.: *Okay? Amerikansk påvirkning af dansk sprog*. Dansk lærerforeningen og forfatteren, 1989, s. 9.

Současný realistický autor se často nedokáže vyhnout anglickým průpovídkám a doplňkům, pokud ve svém románě chce soudobou situaci podat věrohodně. Podle výzkumu dánských lingvistek Maegaardové a Ruusové se ovšem v poválečné literatuře mezi 1000 nejčastějšími slovy neobjevila ani jedna anglická výpůjčka.⁹⁶

V poslední době se do dánštiny dostává především terminologie z různých odborných odvětví jako je sport, IT, sféra práce a obchodu, firemní slang, produkty a reklamní slogany a běžná denní mluva.⁹⁷ Do poslední skupiny patří slova již dávno domestikovaná ovšem ponechávající si svůj původní pravopis: *okay* či *o.k.*, *weekend*, *job*, *smart*⁹⁸ apod. Vedle nich se však v dánštině objevuje nespočet slov anglického původu, která přebrala dánský pravopis: *hej*; *hej-hej*; *tackle*; *tjekke*.⁹⁹ Další skupinou anglických výpůjček jsou výpůjčky citátové: *never mind*; *cheer up*; *keep smiling*.¹⁰⁰

Důležitým rozdělovníkem v užití angličtiny v textu je také forma textu, zda se jedná o text mluvený či psaný. Je možné se naučit, že anglické výrazy do dánského textu primárně nepatří,¹⁰¹ ovšem jak tomu bude při mluveném projevu, nežku-li v psané reprodukci mluveného projevu? To je předmětem této analýzy, z následující ukázky je zastoupení anglicismů v dánské literatuře patrné, ukázka je vyňata z románu *Dobré sestry: Jeg er der, Lise. Trust me! – Budu tam, Liso. Věř mi!*

Lexikální jednotky jako: *dolby*, *internet*, ale i citátové *never mind*; *you name it*; *fit for fight*; *have a nice day*; *don't worry*¹⁰² jsou v dánštině běžné.¹⁰³ Pro češtinu platí, že běžné technické výrazy typu *dolby* a *internet* jsou běžné, ovšem zdaleka to nelze tvrdit o formulacích typu *trust me* nebo *you name it*, což je zřejmé z původní české literatury, v níž se prostě výrazy tohoto typu neobjevují.

Další kapitolou jsou takzvané volné anglicismy, které nespádají do žádné zájmové či odborné skupiny. Jedná se o běžná anglická slova bez emocionálního náboje, srov. např.

⁹⁶ Analýzu provedly v roce 1981. In: Lund J.: *Okay? Amerikansk påvirkning af dansk sprog*. Dansk lærerforeningen og forfatteren, 1989, s. 9.

⁹⁷ Lund, J.: *Okay? Amerikansk påvirkning af dansk sprog*. Dansk lærerforeningen og forfatteren, 1989, s. 15nn.

⁹⁸ Česky: *o.k.*, *víkend*, *práce*, *bystré*.

⁹⁹ Česky: *Ahoj* při vítání i loučení; *zvládnout*; *zkontrolovat*.

¹⁰⁰ Česky: *Nevadí*; *hlavu vzhůru*; *netruchli*.

¹⁰¹ Srov. Davidsen-Nielsen, N. – Hansen, E. – Jarvad, P.: *Engelsk eller ikke engelsk? That is the question. Engelsk indflydelse på dansk*. Dansk Sprognævns skrifter 28, København : Gyldendal, 1999, s. 53.

¹⁰² Česky: *nevadí*; *na co si vzpomeneš*; *přípraven k boji*; *měj se hezky*; *netrap se*.

¹⁰³ Srov. Davidsen-Nielsen, N. – Hansen, E. – Jarvad, P.: *Engelsk eller ikke engelsk? That is the question. Engelsk indflydelse på dansk*. Dansk Sprognævns skrifter 28, København : Gyldendal, 1999, s. 106.

anglické *cut* v následující dánské větě: *Alle unødvendige omkostninger måtte cuttes*.¹⁰⁴ Dánština s takovými obecně významovými výrazy operuje běžně a plně je zapojuje do svého lexikálního a gramatického rámce, viz vybrané analyzované knihy (*en af de hot-shot advokater – ten typ špičkového advokáta; Albanien er et fucked up country – Albánie je v řiti*).

Nemenší potíže mohou působit slova, která se v dánštině objevují s anglickým pravopisem i výslovností, nicméně jejich užití se od původního anglického poněkud odklonilo. Podobným „falešným přítelem“ jsou i slova, která jsou původně přejata z angličtiny, ovšem dnes se již z angličtiny vytratila a byla nahrazena jiným výrazem. Příkladem tohoto fenoménu může být dánský výraz pro vázanku (motýlek) *butterfly*, které by dnes do angličtiny muselo přeložit jako *bow tie*.¹⁰⁵ Je patrné, že anglicismy jsou jak v mluvené, tak literární v dánštině, velmi hluboce zakořeněny a lze je tedy v nemalé míře očekávat i v dílech vybraných pro analýzu.

3.1.2 Výpůjčky v češtině

Stejně jako dánština přejímá i čeština od svých prvopočátků slova cizího původu. V průběhu vývoje se zdroje výpůjček mění. V raném období byla čeština silně ovlivňována latinou a němčinou, později jazyky románskými. Od 17. století se do vojenské terminologie dostávala francouzská slova (*armáda, kapitán*), z italštiny přicházely termíny obchodu, hudby a módy.

Změna nastala v období národního obrození, kdy se do češtiny začala přejímat slova slovanských jazyků, projevila se také snaha o jazykový purismus. Dalším zlomovým obdobím bylo 20. století, kdy se do češtiny z francouzštiny a angličtiny dostaly sportovní a politické výrazy. Naplno zasáhly anglicismy češtinu po roce 1989.¹⁰⁶

Není pochyb, že angličtina na češtinu v současnosti působí velmi silně. Podle Čmejrkové se anglickým slovům často vyhnout nelze, neboť pro nové pojmy ani české výrazy nevznikají. Dříve byla čeština schopna s angličtinou držet krok a vytvářet nové výrazy (srov. *football* a jeho český ekvivalent *kopaná*), pro modernější sporty jako *surfing* a *kating* ani nové české výrazy nemáme, počestit je lze přidáním české koncovky

---

¹⁰⁴ Sørensen, K.: *Engelsk i dansk – er det et must?* København : Munksgaard, 1995, s. 219.

Česky: *Je potřeba omezit všechny zbytečné výdaje*.

¹⁰⁵ Pedersen, V. H. – Krogh-Hansen, N.: *Oversættelseshåndbogen*. København : Munksgaard, 1994, s. 236.

¹⁰⁶ Srov. Svobodová, I.: *Je čeština v zajetí cizích slov?* In: *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha : Academia, 1996, s. 97nn.

(*surfování*). Na prvním místě podle síly vlivu angličtiny je oblast počítačová, anglické konstrukce se ovšem dostávají i nad lexikální rámec, do sféry rytmičky a intonační, k čemuž se vyjadřuje Čmejrková, která označuje mluvu moderátorů rozhlasových stanic za barvitou, což přičítá i přejaté intonaci, která však s klasickou českou intonací nemá nic společného.¹⁰⁷

V češtině se mezi populární moderní anglicismy dostala slova jako oslovení *lamo*. J. Bachmannová z ÚJČ¹⁰⁸ dokonce připouští, že netuší, proč by se lidé měli takto titulovat.¹⁰⁹ Výraz *lamo* je ale poměrně silně rozšířen, vznikl z anglického *lame* (chromý). Dalšími českými výrazy založenými na angličtině jsou: *good týpek*, *seš killer*.¹¹⁰ Tyto výrazy se ovšem neobjevují ve zkoumané původní české literatuře.

3.1.3 Vícejazyčnost v současné české literatuře

Mareš definoval pro užívání jednotek jiného než vlastního národního jazyka centrálním pojmem *střídání kódu* neboli *code-switching*, jakožto označení přechodu z jednoho jazyka do druhého v rámci promluvy.¹¹¹ Nemusí se jednat pouze o jednoslovnou změnu kódu, ale o celé textové části. Anglicismy pronikají i do mluveného českého jazyka a v návaznosti na to i do stylizované mluvy literárních postav, jak potvrzuje Mareš: „*V posledních desetiletích se vícejazyčnost různým způsobem zapojuje do proudu tzv. postmoderní literatury, [která vyzdvihuje] kontrastnost (...) a heterogennost textu. (...) [Spolu s tím] se na ni vážou různé kulturní kontexty.*“¹¹² Dále Mareš ovšem tvrdí, že se „*v novodobé literatuře užití několika jazyků v textu zřetelně pociťuje jako příznakové.*“¹¹³

Následující ukázky z vybraných českých knih dokládají výskyt anglicismů v současné české literatuře. Lze z nich vysledovat dost omezené užití anglických výpůjček, většinou se jedná jen o zcela běžná slova (*okay*, *sorry*), případně o krátké rozhovory v angličtině. Někdy bývají anglické výrazy přepisovány foneticky. Jiné jazyky se ve zkoumané české literatuře téměř nevyskytují.

¹⁰⁷ Srov. Čmejrková, S.: *Současná česká jazyková situace*. In: *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha : Academia, 1996, s. 225n.

¹⁰⁸ Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR.

¹⁰⁹ Křížová, V.: *Jarmila Bachmannová: Děti jsou kreativní*. [online]. [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=88406>>.

¹¹⁰ Křížová, V.: *Tydýt! Socko! Lamo! Tak klejí děti*. [online]. [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=88249>>.

¹¹¹ Mareš, P.: *Also: nazdar! Aspekty textové vícejazyčnosti*. Praha : Karolinum, 2003, s. 12.

¹¹² Mareš, P.: *Also: nazdar! Aspekty textové vícejazyčnosti*. Praha : Karolinum, 2003, s. 23.

¹¹³ Mareš, P.: *Also: nazdar! Aspekty textové vícejazyčnosti*. Praha : Karolinum, 2003, s. 14.

Emil Hakl ve sbírce *O létajících objektech* používá běžné anglické výpůjčky jako *soundtrack* apod., v pasážích, kdy jedna z postav mluví s Američankou, směle uvádí části jejich konverzace v angličtině, nebo dokonce v téměř fonetickém přepisu špatné české angličtiny, nikoli však kurzívou: *Tohle je Mrs. Shapiro z Kalifornie en disiz Jenda...; I'm Rebecca, Do you want a coffee?* Jediné citátové výpůjčky, které v knize najdeme (*okay* a *sorry*.) jsou v češtině již zcela etablované.

David Zábranský v románě *Slabost pro každou jinou pláž* uvádí anglické reklamní slogany *If you can't be there, your money can!*, nápisy *Camping Torre del Mar*, občas dvojjazyčně, pokud tomu chtěl autorský subjekt, nikoli však z ohledu na čtenáře *Velázquez a královská rodina – Valázquez and the royal family*, názvy některých knih *The Truth about Make-up*, citáty *At home in the skies*, důsledně vždy proloženým písmem.

Jiří Hájíček též v knize *Selské baroko* používá běžné anglické výpůjčky jako *sorry*, *shop*. Pokud se jedná o americké prostředí, snaží se zjevně cizokrajnou atmosféru navodit i méně běžnými, ovšem snadno srozumitelnými lexikálními jednotkami, jako např. *Tree of life*; *The River of Vltava*. V knize jich však najdeme velice málo.

Podobnou strategii má i **Markéta Pilátová**, která ve svém románě *Žluté oči vedou domů* občas nechává postavy pronést vybraná slova španělsky.

Jakub Česka v *Hledání běžeckého těla* anglické výrazy nepoužívá, ale pokud zmiňuje cizokrajné reálie např. *Louvre* či *Beatles*, přepisuje je foneticky: *Lúvr*, *Bitls*, *Brúš Vilis* z *Palp Fikšn* apod.

Závěrem lze konstatovat, že v původní české literatuře jsou snad jedinými citátovými anglicismy *sorry* a *okay*, často ještě přepisované *oukej*. V češtině se objevují anglicismy z odborné výrazové sféry i běžné každodenní komunikace (*shop*, *shopping*) i anglicismy gramaticky plně etablované (*nazoomovat*). Víceslovné či dokonce větné citátové výrazy, které lze považovat za běžné pro dánštinu (*No matter what*; *Once in a lifetime!*; *No way*.)¹¹⁴ současná původní česká literatura nezná.

3.1.4 Výpůjčky a cizí jazyk v překladu

Užití cizího jazyka v krásné literatuře může být problematické.¹¹⁵ Samozřejmě je možné, že pokud se v textu objeví slova, věty či celé pasáže v jiném, než mateřském jazyce

¹¹⁴ Česky: *At se děje, co se děje*; *Jednou za život!*; *Ne*.

¹¹⁵ Jiná situace nastává v literatuře odborné, která je často určena primárně určité skupině odborníků u kterých se znalost onoho cizího jazyka předpokládá, obzvlášť pokud se jedná o terminologické významy. Nad to je v současné době trend psát odborné statě primárně anglicky, neboť tak získávají na přístupnosti

primárního čtenáře, riskuje autor, že mu neporozumí ani tento čtenář. Lze však vycházet z toho, že autor krásné literatury dílo primárně zamýšlel pro příjemce ovládajícího většinový jazyk textu a předpokládá, že čtenář výpůjčkám rozumět bude. Připomeňme, že prvky cizích jazyků jsou silně stylotvorné.¹¹⁶

O stupeň dál se dostáváme při překladu literárního díla obsahující cizí jazyk. Tento problém je na poli bádání mezi dánštinou a češtinou poměrně častý. Dánština je dnes především prostřednictvím médií, tedy pořadů v původním znění (netlumočené anglické televize a pořadů) mocně vystavena anglickým vlivům, které jsou následně silně zastoupeny v každodenní mluvě dánského občana. Podle průzkumu dánského profesora, zkoumajícího vliv angličtiny na dánštinu, **Benta Preislera** se Dánové s angličtinou průměrně setkávají až několikrát denně.¹¹⁷ 93 % veškerého kontaktu s angličtinou probíhá prostřednictvím televize a nedabovaných pořadů.¹¹⁸ Mladí lidé se anglickému jazyku ať už záměrně, nebo jen sekundárně věnují poměrně hojně ve svém volném čase. Angličtina se k nim dostává z již zmíněných televizních pořadů, ale také vlivem internetu, počítačových her a hudebních textů. Průměrného současného dánského čtenáře zřejmě občasná anglická věta v literatuře nezaskočí. Otázkou zůstává, jak fenomén cizího jazyka integrovaného do jazyka originálu uchopit odborně z hlediska překladu, zda tyto výpůjčky překládat, či ponechávat v původním znění.

Levý tvrdí, že *„je-li na pozadí celonárodního jazyka užito (...) jazyka cizího, stává se cizorodý jazykový systém sám o sobě uměleckým prostředkem a jeho překlad je neřešitelný metodami, jejichž podstatou je právě výměna jazykového materiálu.“*¹¹⁹ Cizí jazyk běžný v prostředí originálu by byl pro českého čtenáře zcela nesrozumitelný, proto jej podle Levého není možné zachovat, nahradí-li se ovšem českým výrazem, ztratí svou charakterizační hodnotu. Překlad pod čarou umělecké dílo narušuje, z toho důvodu je nejpříjemnější významově závažné věty přeložit do češtiny a v cizím jazyce zachovat pro dojem cizosti *„jen běžné pozdravy a krátké odpovědi, které jsou jasné ze souvislosti.“*¹²⁰ Levý specifikuje: *„Tedy cizojazyčné promluvy pouze naznačit a náznak případně*

---

i u mezinárodních adresátů. (*Engelsk eller ikke engelsk*, s. 16). Pia Jarvardová nadále upozorňuje na fakt, že se psaní článků v jiném než mateřském jazyce silně rozmáhá i na akademické půdě, v roce 1990 bylo v Dánsku na fakultě teologické, filosofické a na fakultě humanitních věd napsáno 31 % všech prací v angličtině, jen 59 % v dánštině. (ibid. 116).

¹¹⁶ Mareš, P.: *Also: nazdar! Aspekty textové vícejazyčnosti*. Praha : Karolinum, 2003, s. 14.

¹¹⁷ Srov. Preisler, B.: *Danskerne og det engelske sprog*. Roskilde Universitetsforlag, 1999, s. 29.

¹¹⁸ Srov. Preisler, B.: *Danskerne og det engelske sprog*. Roskilde Universitetsforlag, 1999, s. 31.

¹¹⁹ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 127.

¹²⁰ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 127.

*kombinovat s vysvětlením (prohodil turecky).*¹²¹ Do češtiny však anglicismy také pronikají a lze tedy do jisté míry předpokládat, že jim porozumí i český čtenář. Anglicismy mají samozřejmě i stylistickou hodnotu, kterou nelze při překladu opomíjet. Z těchto důvodů je jejich překlad potřeba důsledně zvážit. Oporou i východiskem v tomto rozhodování může být současná původní literatura, kterou jsme prozkoumali v předchozím oddíle.

V dánských dílech vybraných pro analýzu se objevují krátké rozhovory v cizím jazyce, většinou jsou však rozhovory s cizinci uvedeny dánsky a také jen doplněny typickým oslovením (*Herr, Mr.*), či několika srozumitelnými výroky. Dále se v textech setkáme s citáty z písní (Bowie, Cohen), etablovanými anglicismy nesoucími gramatickou charakteristiku dánštiny (*at boome, at score, scoopet*),¹²² odbornými a citátovými výrazy.

3.1.5 Typy výpůjček

Do jazyka se dostávají výpůjčky různých kategorií, v následujícím oddíle se seznámíme s přímými, syntaktickými, citátovými, překladovými a významovými výpůjčkami.

Přímé výpůjčky si dle dánských lingvistů v dánštině ponechávají svoji původní podobu, podléhají však běžným jevům dánské gramatiky. Substantiva dostávají člen a skloňují se jako jiná substantiva. Příkladem může být *en keyboard, bachelor, computer, workshop*.¹²³ U některých substantiv však může rod i tvar množného čísla kolísat, tak např. u slova *hobby* může plurál být napsán *hobbies* i *hobbyer*. Verba je možné časovat, minulý čas se tvoří výhradně koncovkami *-de, -et*. Verba jsou např. *lande, interviewe, mobbe*.¹²⁴ Jediným výpůjčkovým morfologickým prvkem, který se pomalu ale jistě etabluje v dánštině, je anglická plurálová koncovka *-s*: *airbags, events, highlights*.¹²⁵ Absolutní výjimkou je potom stupňování anglického *hot* (*horký / aktuální*) v dánštině, kdy se pro superlativ běžně užívá *det hotteste*.¹²⁶

¹²¹ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 127.

¹²² Česky: *rozkvést, získat / sbalit, trhák*.

¹²³ Česky: *klávesnice, bakalář, počítač, dílna*.

¹²⁴ Česky: *přistát, poskytovat rozhovor, šikanovat*.

¹²⁵ Srov. Davidsen-Nielsen, N. – Hansen, E. – Jarvad, P.: *Engelsk eller ikke engelsk? That is the question. Engelsk indflydelse på dansk*. Dansk Sprognævns skrifter 28, København : Gyldendal, 1999, s. 105.

Česky: *airbagy, události, nejdůležitější momenty*.

¹²⁶ Srov. Davidsen-Nielsen, N. – Hansen, E. – Jarvad, P.: *Engelsk eller ikke engelsk? That is the question. Engelsk indflydelse på dansk*. Dansk Sprognævns skrifter 28, København : Gyldendal, 1999, s. 105.

Syntaktické výpůjčky se mohou dotknout celé větné stavby, do jazyka se tak dostává např. anglická větná struktura, ovlivňující postavení slov ve větě apod., nebo pouze vztahy mezi slovy např. rekece. Jørn Lund uvádí příklady dvojité výpůjčky. Pokud letuška (dánsky *stewardesse*, což je další výpůjčka z angličtiny) před vzletem cestující požádá: „*Venligst spænd sædebæltet*“,¹²⁷ použije dánské *venligst*, což se používá podle Lunda pouze v písemné podobě a je tedy v dánštině jasnou alternativou k anglickému *please*, dále je slovo *sædebæltet* přímou lexikální výpůjčkou, neboť dánština disponuje vlastním výrazem: *sikkerhedssæle*.¹²⁸

Citátové výpůjčky jsou výroky, které jsou, přímo převzaté a ponechávají si naplno své cizí působení: *Sorry! Keep smiling! You name it!* apod. Celá řada těchto výroků je už v dánštině poměrně etablovaná, silně je zastoupeno i anglické *please*.

Výpůjčky překladové jsou slova, která mohou vypadat 100% dánsky, přesto se za nimi schovávají cizí (často anglické vzory). Takovými lexikálními jednotkami, které také nazýváme kalky, jsou např. *hytteost* vytvořený z anglického *cottage cheese* či konstrukce *det er op til dig* z anglického *it's up to you*.¹²⁹

Významové výpůjčky jsou slova, která v dánštině existují, přebrala však podle cizího vzoru další význam. Mezi tyto případy patří např. slovo *overhøre*, které původně znamenalo pouze *přeslechnout*, dnes však dle anglického *overhear* může znamenat také *zaslechnout*.¹³⁰ Stejný případ je i slovo *høj*, což původně znamenalo pouze vysoký, dnes však podle *high* převzalo i význam *zdrogovaný*.¹³¹

3.1.6 Analýza anglicismů v překladu z dánštiny do češtiny

Tato kapitola má za cíl určit typ anglických výpůjček v dánských literárních textech, následně prozkoumat, zda překladatelé u jednotlivých kategorií dávají raději přednost ponechání lexikálních jednotek v angličtině, či zda je překládají do češtiny a jak. (Existuje kodifikovaný, či zavedený překlad těchto jednotek?) Nakonec se tato kapitola také zaměří

¹²⁷ Ve významu: „Připoutejte se, prosím.“

¹²⁸ Srov. Lund, J.: *Okay? Amerikansk påvirkning af dansk sprog*. Dansk lærerforening og forfatteren, 1989, s. 25.

Sikkerhedssæle znamená česky *bezpečnostní pás*.

¹²⁹ Česky: *To je na tobě*.

¹³⁰ Srov. Lund, J.: *Okay? Amerikansk påvirkning af dansk sprog*. Dansk lærerforening og forfatteren, 1989, s. 26.

¹³¹ Srov. *Ordbog over det danske sprog*. [online]. [cit. 2011-12-13], dostupné z WWW: <<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?select=høj,2&query=høj>>.

na grafickou podobu anglicismů, bude tedy zkoumat, zda jsou anglicismy v dánštině uvedeny kurzívou, či běžným fontem a jaký typ písma volí překladatelé pro češtinu. V ukázkách uvedených v následujícím textu jsou fonty zaměněny, všechny ukázky jsou tedy kurzívou, jen ty, které jsou kurzívou v originále, jsou zde v textu běžným písmem. Zajímavé bude také podívat se, zda jsou některé anglicismy (podobně jako u Hakla a Česky) přepsány foneticky.

Typy výpůjček v analyzovaných dánských knihách byly rozděleny do kategorií *Citátové výpůjčky*, *Citace písní a literatury*, *Rozhovory v cizím jazyce*, *Odborná slova*, *Volné výpůjčky* (běžné lexikální jednotky, slovesa, substantiva). Anglické vulgární *shit* a *fuck* je (převážně) řešeno v kapitole o vulgarismech.

Citátové výpůjčky

Citátové výpůjčky jsou v dánské literatuře skutečně poměrně hojně zastoupené. Většinu z nich překladatelé skutečně považují za bezpříznakové, či pro českého čtenáře nesrozumitelné, a překládají je do češtiny, takže po anglickém výroku nezůstane ani stopa (např. v románu *Dobré sestry: End of story – Konec příběhu; It takes one to know one – Podle sebe soudím tebe.; So what? – No a co?; You name it. – No prostě všechno.; Same shit! – Nic než hnůj!*). Jiná situace nastává, pokud má tato výpůjčka nějaké jazykové či stylistické opodstatnění a pokud je tedy nezbytné, aby i v češtině byla v angličtině, výjimečně v jiném jazyce. Pak ji překladatelé nechávají v původním znění (v rozhovorech v *Dobrych sestrah: Okay Per, let's cut the bullshit, som de siger i USA – Tak dobrá, Pere. Let's cut the bullshit, jak říkávají v USA.; Mr Toftlund. So sorry. Mr Finca er på forretningsrejse. – Pane Toftlunde. So sorry. Pan ředitel je na služební cestě.*; obdobně také v románu *Žena v kleci: „No way.“ Carl anede ikke, at han kunne engelsk – „No way.“ Carl netušil, že Asad umí anglicky.*). Všechny výpůjčky citátového charakteru, které zůstávají i v překladu v cizím jazyce, jsou uváděny proloženým písmem, ať už jsou v dánském originálu uvedeny běžným písmem, či také kurzívou.

V *Dobrych sestrah* se objevuje i citátová výpůjčka z němčiny, jedná se o průpovídku jedné z hlavních postav, která vyrůstala nedaleko dánských hranic s Německem a tedy i z děje knihy je zřejmé, že německy umí výborně, překladatelka však výpůjčku překládá (*So oder so. – Jakž takž.*)

Výraznou citátovou výpůjčkou z angličtiny je *please*, které není zcela neutrálním zdvořilostním slůvkem. Už jen samotný fakt, že jej Dánové používají spíše sporadicky

a v situacích zvýšené naléhavosti řadí tenhle výraz do skupiny specifických *unique items*. Ve vybraných textech se objevuje pouze třikrát, z toho dvakrát v *Ženě v kleci* a jednou ve *Znalcích*.

- 1) V *Ženě v kleci* – v situaci, kdy se vězněná politička Merete Lyngaardová obrací ke svým trýznitelům: *Please, hav medlidenhed med mig*. Václavů překládá českým *prosím: Mějte se mnou prosím slitování*.
- 2) Václavů překládá do češtiny i druhý výskyt slůvka *please*, i tentokrát jej autor vpravil do intenzivní prosby Merete, která se opět obrací ke svým vězňům, teď s prosbou o rozsvícení: *Bare et øjeblik. Please! – Aspoň na chvíli. Prosím!*
- 3) Ve *Znalcích* se *please* objevuje v situaci, kdy se sice jedná o silnou prosbu, nikoli však o holý život jako v případě prvním. Fröhlich volí pro překlad ponechání anglické podoby slova, takže i v překladu je *please*. Upozorňuje tím na výjimečnost tohoto slova v rámci dánské slovní zásoby. Zároveň uchovává i módní ráz anglicismu.

Odborná slova

Odborné termíny, které se v dánské literatuře objevují anglicky, či v anglicko-dánské hybridní (složené) podobě, nemají vliv na styl. Překladatelé je také překládají termíny, které jsou srozumitelné pro české čtenáře a jsou v českém prostředí běžné (*sikkerhedsclearede* – bezpečnostně prověřený; *go-cart-dragten* – motokárová kombinéza). Fröhlich zachází dokonce dál a pojem, který zjevně považuje za nesrozumitelný pro českého čtenáře, vysvětluje (*IVF-behandlingen* – *ajviéf metoda, in vitro fertilization, dítě ze zkumavky*).

Volné výpůjčky

Volné výpůjčky neboli slova neoborného charakteru, která často dokonce přejala i (dánskou) gramatickou roli a podléhají tedy pravidlům gramatiky, jsou v dánštině dost rozšířená. Jedná se na jednu stranu o již zmíněná slova v podstatě zcela etablovaná, která často přejala (někdy jen částečně) dánskou ortografii, na druhou stranu o slova s výhradně anglickým pravopisem (*score, smart, booking*).¹³² Tato slova většinou mívají zvláštní stylistickou hodnotu a nahrazují slova dánského původu v podstatě jen formálně, nikoli

---

¹³² Česky: *získat / sbalit, bystré, zabookovat*.

tedy obsahově. Některá slova spadají do kategorie módních slov (*klokken ni sharp; andet junk*). Překladaelé těmto slovům nepřičítají žádnou zvláštní stylistickou funkci a překládají je běžnými českými výrazy (*roomservice – pokojské; masterkey – univerzální klíč; smart – chytré; small talk – zbytečné řeči; en joke – vtip; ofret var absolut i good-standing – vycházeli spolu dobře; klokken ni sharp – přesně v devět; andet junk – zbytek*).

Citace písní a literatury

Nutno podotknout, že tento typ výpůjček se objevuje pouze v *Dobrych sestrách*. V překladu Heleny Březinové lze odhalit několik jasných metod. Texty písní, ať už integrované do textu či jako motto kapitoly, ponechává i v překladu anglicky, mění pouze styl písma, zásadně všechny tyto citace prokládá. V originále nejsou tyto citace tištěné proložené, v překladu jsou tak tištěny vždy, což upozorňuje na jejich zvláštní postavení v rámci textu (*Give me back the Berlin Wall* oproti české verzi *Give me back the Berlin Wall*). Motto třetí části je původní anglická citace Grahama Greena a jeho románu *Ministerstvo strachu*. Celá citace je dohledána v českém překladu a uvedena česky včetně jména překladatele Jiřího Valjy. Motto čtvrté části je ze Shakespearovy *Bouře*, dramatu, které vyšlo i v českém překladu. Zde překladatelka také uvádí český překlad včetně jména překladatele Aloise Bejblíka (v dánštině je uveden anglický originál, nikoli překlad do dánštiny).

Rozhovory v cizím jazyce

Překladatelka Helena Březinová ponechává v *Dobrych sestrách* krátké rozhovory v cizím jazyce v původním anglickém znění v kurzívě („*Okay, I'm sorry.*“ „*Yeah.*“; „*Yes. Little English. I driver. Take you to boss.*“). Průpovídky v ruštině nechává v ruštině, ale opravuje je (*Dobryj den, moje sestra – Dóbryj děň, sistra majá.*) Komentáře v němčině v rámci hovoru v němčině ponechává německy (*Der Krieg, wissen Sie, mein Herr.*) Rozhovor v angličtině se objevuje i ve *Znalcích*, František Fröhlich ho do češtiny neupravuje, zazní tedy v anglickém znění.

Fonetický přepis anglicismů

František Fröhlich a Helena Březinová některé anglicismy transkribují česky, foneticky, což záleží na míře zdomácnění výrazu. Proces počešťování probíhá v češtině postupně, proto je možné se setkat s asimilovanou i původní verzí pravopisu.¹³³ Helena Březinová českým pravopisem přepisuje *suši* (*sushi*), čímž respektuje transkripci japonských slov do

---

¹³³ Srov. Kolektiv pracovníků ÚJČ: *Pravidla českého pravopisu*. Praha : Academia, 1993, s. 28.

češtiny a ctí tak český pravopis, ačkoli rozšířenější je v českém prostředí forma anglické transkripce japonských slov, která může být pro Čecha zavádějící (*sushi*)¹³⁴

František Fröhlich se k přepisu anglických slov foneticky uchyluje dokonce dvakrát: u odborného výrazu *IVF* – *ajvief* a obecného slova *gay* – *gejů*. U ostatních anglicismů se drží klasičtějších metod překladu, buď je ponechává v anglickém znění s anglickým pravopisem, nebo je překládá. Zde tedy vidíme, že i v překladu je možné se uchýlit k tomuto řešení.

Z dánštiny do angličtiny

Překladatelka Michaela Weberová se v *Požehnaném dítěti* dokonce jednou uchyluje i k přeložení běžného původního dánského slova do angličtiny. Na místo českého ekvivalentu se tedy v českém překladu objevuje anglicismus. Vzhledem k tomu, že se ale jedná o vulgarismus (*pis, pis, pis – shit, shit, shit*), spadá tento problém částečně také do kapitoly negativních expresiv, kde je pojednán detailněji. I překladatelka Kristina Václavů v jednom případě volí anglický termín na místo původního dánského frazeologismu: *På vej til at springe ud af skabet som heteroseksuel – Že by se chystal na svůj heterosexuální coming out?*

3.1.7 Shrnutí

Z provedeného výzkumu je patrné, že se překladatelé při překladu do češtiny maximálně drží metody překládání anglicismů do češtiny, využívání českých protějšků. Jedinou výjimkou je, pokud je užití anglicismů opodstatněno významově, kontextově či stylisticky. V těchto případech nelze stanovit žádné obecné závěry, neboť rozhodnutí záleží výhradně na jazykovém citu překladatele. Často bývá dokonce i v češtině běžné *okay* překládáno českým *dobře, dobrá* apod. Celkově překladatelé cítí, že anglicismy přirozenou plynulost češtiny narušují. Jejich překladatelský přístup lze ve většině případů považovat v této kategorii za iluzionistický. Při uvažování o přeložení či nepřeložení anglicismu integrovaného v dánském textu do češtiny je však stále třeba mít na paměti Marešovo tvrzení, že se „v novodobé literatuře užití několika jazyků v textu zřetelně pociťuje jako příznakové.“¹³⁵ Pokud tedy v dánštině příznakový není, je vhodné jej přeložit do češtiny.

---

¹³⁴ Viz *Transkripční tabulka* Akademie věd ČR. [online]. [cit. 2011-12-10] dostupné z WWW: <<http://www.lib.cas.cz/space.40/KUNREI/JAPANC.HTM>>.

¹³⁵ Mareš, P.: *Also: nazdar! Aspekty textové vícejazyčnosti*. Praha : Karolinum, 2003, s. 14.

3.2 DEMINUTIVA

Deminutiva, neboli slova zdobnělá, jsou v překladu z dánštiny do češtiny problematická především z hlediska odlišné tvorby a užití. Jak uvidíme v následujících oddílech, tvoří se dánská deminutiva převážně analyticky (adjektivem *lille* – *malý*), zatímco v češtině synteticky (sufixy). Při překladu z dánštiny do češtiny ovšem může docházet k interferencím a do češtiny se tak dostává adjektivum *malý* i v situacích, kdy nejde o vyjádření velikosti, ale emotivního postoje, což v češtině není tak obvyklé. Jak ukáže následující oddíl, preferuje čeština i pro vyjádření velikosti tvar s deminutivními sufixy, méně často tvoří deminutivnost adjektivum *malý*. Vzhledem k tomuto specifickému problému, byla do analýzy zahrnuta i deminutiva z pásma vypravěče, v příloze jsou odlišena od pásma přímé a polopřímé řeči postav graficky.

3.2.1 Deminutiva v češtině

Deminutiva spadají převážně mezi kladné expresivní výrazy, ke kterým řadíme také eufemismy, hypokoristika a slova familiérní.¹³⁶ Zdobňovat lze substantiva, adjektiva, verba. Čeština v posledním desetiletí stále silněji podléhá tvorbě a užívání až infantilních deminutiv. Výzkum, který provedl **Jan Malinda** prokazuje, že zatímco před lety byl tento způsob mluvy blízký pouze dětem a možná ženám, podléhají dnes zdobňování až šišláni i dospělí muži. Malinda tvrdí, že užívání zdobnělín za poslední desetiletí skutečně vzrostlo. Dává to za vinu známým osobnostem, jako je Lucie Bílá, která proslula výrazy typu *lidičky* a *srdíčko*. Se zdobnělinami se na veřejnost dostává silná familiárnost, domáckost a to ne každému vyhovuje. Mezi klasické každodenně používané české výrazy se zařadily *smajlík*, *mailík*, *esemeska*, *páčko*, *ahojky*, *čauky*.¹³⁷

Tendence zdobňovat se odráží i v současné české próze, což dokládají ukázky vyňaté z výše uvedených knih. Pro doplnění je potřeba dodat, že zdobněliny se v mnohem vyšší míře objevují u Hakla a Peroutkové mnohem méně a navíc v klasickém významu, nikoli tedy infantilním, u Pilátové a Hájíčka.

¹³⁶ Srov. Bogoczová, I. – Fic, K. – Chloupek, J. a kol.: *Tváře češtiny*. Ostravská univerzita 2000, s. 98.

¹³⁷ Malinda, J.: *100 stupidních slov*. mĚ DNES 15/2011, s. 12-19.

Emil Hakl: *Díky za kafčo.; Tak já vám uříznu srdíčko, jo?; Snížek...; Máte tu randíčko?; Vobčas lajničku a hotov.; Podívej, to je moje americký tělíčko.*

Jakub Češka: *Slunce tady ti dycinky vokáže...; že bych měl bejt kúrovým zpěvákem...; partička odešla, ale maník vopek stejky z kance...; svýho andělíčka strážnýho sem ještě nepotkal...*

Užití deminutiv je v češtině nadmíru rozšířené. Deminutiva se podle českého lingvisty **Františka Štíchy** objevují ve všech vrstvách češtiny, ve spisovné, hovorové i nespisovné češtině, slangu i odborné terminologii. Stejně jako v jiných jazycích (např. němčině) užívají mluvčí češtiny deminutiva pro vyjádření velikosti ale i emocionálního postoje k danému objektu. Kromě toho se však v češtině etablovala i tzv. lexikalizovaná deminutiva, tedy slova, která svou deminutivní formou nabyla na novém významu oproti základní formě.¹³⁸ Lexikalizovaná deminutiva nejsou však předmětem následující komparativní překladatelské analýzy. Tato kapitola se bude věnovat deminutivním tvarům podstatných jmen tvořeným s emocionálním či expresivním zřetelem (ať už pozitivním, či negativním, tedy ironickým), nebo s ohledem na velikost objektu.

Štícha dále uvádí, jakým způsobem se česká deminutiva tvoří. Nejprve dělí zdrobněliny na deminutiva 1. a 2. stupně a uvádí deminutivní sufixy pro každou z těchto kategorií. Deminutiva primární tvoří čeština sufixy podle rodu substantiva – pro maskulina jsou to koncovky: *-ek, -ík*, pro feminina *-ka* a pro neutra *-ko, -átko*. Sekundární deminutiva podle Štíchy značí vyšší stupeň zdrobnělosti a k jejich tvorbě je k dispozici mnohem delší řada sufixů, opět se liší podle rodu substantiv. Pro maskulina jsou to koncovky: *-eček, -íček, -ánek, -ének, -ínek, -íneček*.¹³⁹ Pro feminina *-ečka, -ička, -e/ě/nka, -inka, -unka, -uška/ouška, -inečka, -ulenka* a nakonec pro neutra *-e/čko, -ičko, -átečko, -enko, -inko*. Štícha upozorňuje na to, že některá slova vůbec netvoří deminutivní tvary primárními koncovkami.¹⁴⁰

Štícha nadále porovnává v krátkosti tvorbu deminutiv v češtině a v angličtině, deminutivum coby signál velikosti je v angličtině analyticky tvořeno adjektivním *little*

¹³⁸ Srov. lopata vs. lopatka; hlava vs. hlávka. Štícha, F.: *Substantiva deminutivní formy s lexikalizovaným významem*. In: *Naše řeč* 3, ročník 61/1978. [online]. [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW:

<<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6051>>.

¹³⁹ Řada koncovek z této kategorie ovšem dle mého názoru značí až terciální deminutivnost, srov. kus → kousek → kousínek → kousíneček apod.

¹⁴⁰ Srov. Štícha, F.: *Substantiva deminutivní formy s lexikalizovaným významem*. In: *Naše řeč* 3, ročník 61/1978. [online]. [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW:

<<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6051>>.

(*little girl*, česky *děvčátko*), zatímco v češtině synteticky příslušnou deminutivní koncovkou. České deminutivní tvary tvořené analyticky vůbec nezmiňuje. K této problematice se také vyjadřuje Knittlová v publikaci *Překlad a překládání*. Knittlová stejně jako Šticha spatřuje deminutivnost českých substantiv v sufixech. Upozorňuje na to, že analyticky tvořené, premodifikační spojení v angličtině může být i více než dvouslovné např. *in a little bitty while*, což do češtiny převádíme a česky primárně vyjadřujeme synteticky: za *chvil/ič/ku*, *chvil/in/ku*, *chvil/ili – lin/ku*.¹⁴¹ Dále Knittlová uvádí, že „*nastavovanému anglickému vyjádření intenzity nevelkosti odpovídá v češtině morfologické nastavování mal/il/ink/at/ej*.“¹⁴² (Synteticky se převádí i jiná v angličtině analytická spojení, např. augmentativa *bourák*, *chudák*...).¹⁴³

3.2.2 Deminutiva v dánštině

Dánština operuje s jinými možnostmi zdrobňování a nelze u ní snad i z tohoto důvodu vysledovat tak silnou míru deminutivnosti až infantilizace jako v češtině. Přesto je možné trochu tuto tendenci (v mnohem slabší míře než v české literatuře) vysledovat, především v dramatech, srov. např. *Požehnané dítě* Astrid Saalbachové.

Dánskými deminutivy se důsledně zabývají jen dvě publikace, a to *Diminutiver i moderne dansk* autorky **Kristen Møllerové** z roku 1943 a **Jørn Lundovova** encyklopedie *Den Store Danske Encyklopædi* z let 1994 – 2001. Zatímco Møllerová hovoří o žijících deminutivech, tedy o možnosti pomocí sufixů tvořit deminutiva ad hoc, tvrdí Lund, že deminutiva tímto způsobem dnes již v dánštině tvořit nelze.¹⁴⁴

Podle Møllerové tvoří dánština aktivně deminutiva převážně prefixním či adjektivním *lille-* v singuláru, *små-* v plurálu (*malý*) či *bitte* v obou číslech, stupňované deminutivum zní *lille bitte* (*maličký*), což je také nejrozšířenější způsob konjugace. Představené adjektivum *lille* do některých velice frekventovaných výrazů už vrostlo, nejčastěji se objevuje *lillesøster*, *lillebror*, ale také *lillemor*¹⁴⁵ apod. Stejnou deminutivní

¹⁴¹ Srov. Knittlová, D.: *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 43.

¹⁴² Knittlová, D.: *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 67.

¹⁴³ Srov. Knittlová, D.: *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 42n.

¹⁴⁴ Cit. z: Randers, M. B.: *Diminutiver i tysk og dansk*. Aalborg universitet, 2009, Diplomová práce. [online]. [cit. 2011-10-10] dostupné z WWW:

<<http://projekter.aau.dk/projekter/files/35226081/Diminutiver%20i%20tysk%20og%20dansk%20af%20Mikkel%20Bredsgaard%20Randers%202009.pdf>>.

¹⁴⁵ Česky: *mladší sestra*, *mladší bratr* a *maminka*.

funkci občas mohou plnit i výrazy *god*, *sød* a *kær*, dále také *halv-*, *smal-* og *svag-*.¹⁴⁶ Kromě toho dánština samozřejmě přebírá zdvořiliny z jiných jazyků. (Dánská jazyková instituce *Dansk Sprognævn* se opakovaně vyjadřuje k problému slova *palette* s italskou deminutivní koncovkou *-ette*.)¹⁴⁷ Aktivní jsou také cizí deminutivní prefixy *mini-*, *mikro-* a *lilleput-*.¹⁴⁸

Ač by se mohlo zdát, že dánština klasické deminutivní sufixy netvoří, existuje jich podle Møllerové takřka nepřeberné množství. Uvedme zde alespoň některé dnes běžné případy. Jedním z deminutivních sufixů je *-ken* (z německého *-chen*), např. *tallerken*, čili malý talířek, podšálek, *frøken*, *nelikke*, a sufix *-ling*, např. *kælling*, *grisling*, *ælling*.¹⁴⁹ Plodné jsou též lexikální sufixy: *-pige*, *-dreng*, *-moder*, *-fader* a *-mand*,^{150, 151} (srov. např. v *Dobrych sestrách farmand – papínek*, na jiném místě téže knihy deminutivně přeloženy nejsou, je tedy nezbytné zohledňovat kontext a mluvčího: *brormand – brácha*, *farmand – fotr*).

3.2.3 Deminutiva z překladatelského hlediska

Tento výzkum bude sledovat výskyt zdvořilín a jejich převod z dánštiny do češtiny, což z hlediska morfologie a lexémů nepředstavuje větší problém, a to hlavně proto, že je čeština na hypokoristické sufixy a adjektivní vazby velice bohatá. Problém při překladu ovšem může vzniknout, pokud se překladatel striktně drží originálu a překládá doslovně, tedy nemění dánské produktivní adjektivum *lille* za české sufixy, které jsou mnohem přirozenější a nosnější, nýbrž převádí slova do češtiny s přídavným jménem *malý*. Případně dokonce jak s předsunutým adjektivem *malý*, tak s deminutivní koncovkou, čímž se dopouští zdvojené deminutivnosti, tedy možného posunu. Na další problém při překladu expresivních prostředků upozorňuje Levý, který tvrdí, že překladatel má: „*sklon k zesilování stylistických hodnot hrubších, především těch nejvýraznějších, které jsou*

¹⁴⁶ Česky: *dobrý*, *sladký*, *milý*, dále také *poloviční*, *úzký* a *slabý*.

¹⁴⁷ *Dansk sprognævn* je dánské jazykové centrum, které sleduje jazykový vývoj, kodifikuje pravopis a nabízí jazykové poradenství.

¹⁴⁸ Srov. Møller, K.: *Diminutiver i moderne dansk: produktive (levende) dannelser*. Munksgaard, 1943, s. 57nn.

¹⁴⁹ Česky: *slečna*, *hřebíček*, *tetka*, *prasátko*, *káčátko*.

¹⁵⁰ Jedná se o sufixálně složená substantiva, přípony česky znamenají: *dívka*, *chlapec*, *matka*, *otec* a *muž*.

¹⁵¹ Srov. Møller, K.: *Diminutiver i moderne dansk: produktive (levende) dannelser*. Munksgaard, 1943, s. 52nn.

*zaměřeny na silný účin. Překladatel je si v těchto případech vědom, že u nich intenzita je jádrem významu, a jednostranně tento základní význam přežene.*¹⁵²

Neopomenutelný průzkum na poli kontrastivních dánských a německých deminutiv provedl Mikkel Bredsgaard Randers. Ve své diplomové práci zkoumal na základě pohádek bratří Grimmů překlad německých deminutiv do dánštiny. Ukázalo se, že dánští překladatelé omezené možnosti dánské morfologie zdaleka nevyužívali, ba dokonce se zdrobňující efekt nepokoušeli vpravit do textu ani sémanticky. Kde se jim to přece jen podařilo, používají jen zdrobňující adjektiva, nikoliv slova zdrobňelá.¹⁵³

U překladu deminutiv je tedy zapotřebí hlavně správného odhadnutí vyjádření citového a volního postoje. V případě zdrobňelín se nejedná zcela o případ jedinečnosti (*unique items*), jak je chápe Tirkkonen-Conditová, ale spíše o částečnou jedinečnost. Nemělo by se však jednat o otrocký převod lexikální struktury, nýbrž by se při převodu mělo užít běžných českých deminutivních forem. Význam některých deminutiv lze konzultovat se *Slovníkem spisovné češtiny*, který také uvádí míru zdrobňení a případnou lexikalizovanost.

Zda překladatel namísto zdrobňeliny použije běžný neutrální výraz, záleží čistě na jeho konotacích a na jazykovém a literárním úzu. Připomeňme Levého, který tvrdí, že tam, kde lexikální jednotka nenese specifický význam, je potřeba překládat s ohledem na celek.¹⁵⁴ Je tedy možné v souladu s Levým a Catfordem citovou zabarvenost z deminutiva přenést např. do jiné gramatické kategorie.¹⁵⁵ Jednotky nelze vždy hodnotit odděleně. Samozřejmě se i v češtině objevuje zdrobňování s předsunutým analytickým adjektivem *malý*, ale v omezených případech, např. když opravdu chceme zdůraznit velikost objektu, k objektu nechováme žádné city, nebo tam kde by deminutivní koncovka znamenala chybnou míru emocionalitu – infantilizace (srov. *malá nerovnost*).

¹⁵² Levý, J.: *Umění překlady*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 143.

¹⁵³ Srov. Randers, M.B.: *Diminutiver i tysk og dansk*. Aalborg universitet, 2009, Diplomová práce. [online]. [cit. 2011-10-10] dostupné z WWW:

<<http://projekter.aau.dk/projekter/files/35226081/Diminutiver%20i%20tysk%20og%20dansk%20af%20Mikkel%20Bredsgaard%20Randers%202009.pdf>>. s. 110n.

¹⁵⁴ Srov. Levý, J.: *Umění překlady*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 129.

¹⁵⁵ Srov. Levý, J.: *Umění překlady*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 26.

3.2.4 Analýza

V analyzovaných knihách bylo nalezeno 229 případů deminutiv v originále. Z toho necelá čtvrtina (67) se vztahuje k úzkým citovým vztahům, zbytek (162) k substantivům obecného charakteru, valná většina z nich pak vyjadřuje velikost objektu. Poměrně málo je v dánských originálech zastoupené víceřadné zdrobňování, z celkového množství případů je jen 13 víceřadných. Z analýzy rovněž vyplývá, že se většina deminutiv uplatňuje v pásnu řeči postav a v menší míře v pásnu vypravěče.

Deminutiva ve vztahu k rodinným příslušníkům

Z provedeného výzkumu lze vyčíst, že se deminutiva velkou měrou uplatňují ve vyjádření rodinných vztahů, celá čtvrtina všech případů (67) spadá právě do této kategorie (*lillesøster* – *sestřička*; *lillebror* – *nejmenší brácha, bráška*; *lille Lasse* – *Lasse*; *lille moster Karen* – *tetka Karen*). Nejsou však nutně vždy vyjádřena pouze adjektivním *lille* (popř. *små*),¹⁵⁶ ale také přivlastňovacím zájmenem *min* / *din*,¹⁵⁷ které v závislosti na úhlu pohledu postavy může indikovat emocionální deminutivnost v češtině (*min pige* – *holčičko*; *min kloge søster* – *moje chytrá sestřička*). Na druhou stranu pokud je *min far* součástí repliky dospělé osoby, překládá se jako *můj otec, můj táta*. Velice častým jevem je překládání *lillesøster* ve významu *mladší sestra* jako *sestřička, malá sestřička*; *lille bror* – *malý bráška*, jen spíše výjimečně běžnější české označení *en dejlig lillebror* – *báječný mladší bráška*; *Emilies lillesøster* – *Emíliina mladší sestra*.

Ve spojení s vlastními jmény se objevují hypokoristika nejen v dánském originále, ale překladatelé je také často používají k projevení blízkého citového vztahu v češtině (*lille Irma* – *Irmička* se v *Dobrých sestrách* vyskytuje dokonce 6x), objevují se i případy kde se hypokoristikum objevuje jen v překladu (*Kiki* – *Kikinko*; *Helene* – *Helenko*; *stakkels Pernille* – *chudák Pernilka*). *Stakkels* je také znakem vzbuzujícím emoce vedoucí v češtině ke zdrobňování (*stakkels Pernille* – *chudák Pernilka*; *stakkels små* – *chudáčci malí*).

Problém ovšem nastává, pokud k dánskému jménu nelze připojit českou deminutivní koncovku (*lille Lasse* – *Lasse*). Překladatelka Václavů jméno nijak nezdrobňuje. Na tomto místě by se deminutivnost a citově zabarvení mělo odrazit jinými prostředky, např. adjektivem *milý*, zvláště pokud se jako zde jedná o ironickou deminutivnost, viz níže.

¹⁵⁶ *Små* je plurálová forma adjektiva *lille* (česky *malý*).

¹⁵⁷ Česky: *můj* / *tvůj*.

Deminutiva ve vztahu k obecným substantivům

Většina všech deminutiv v dánských textech se vztahuje k obecným substantivům, jejich význam tedy nelze podcenit. Deminutivnost se zde tvoří stejně jako u rodinných příslušníků adjektivně, ale také přivlastňovacími zájmeny, kdy i substantiva obecného charakteru dostávají mazlivý příděch díky přivlastnění (srov. *Znalci: mit hus – domeček, vores tyrolerven – náš tyroláček, dine grøntsager – tvoje zeleninky*).

Ironie

Neopomenutelným jevem je užití deminutivnosti jako prostředku ironie. To podtrhává tvrzení, že je potřeba při překladu jít po smyslu, nikoli po vnější formě lexikálních jednotek. Výhodou je, že deminutivnosti lze pro ironii užít stejně dobře v dánštině jako v češtině.

Jedním z případů je již zmíněné (nemožné) zdrobnění jména Lasse (*lille Lasse – Lasse*). Zde můžeme zauvažovat, jestli zrovna toto není případ, kdy je třeba použít analytické zdrobnění a nahradit *lille* např. výrazem *milý*, neboť celá věta zní následovně: „*Kan du heller ikke styre din mor, lille Lasse?*“ zazní v češtině: „*To neukočíruješ ani vlastní mámu, Lasse?*“, tuto větu pronáší zestárlá matka ke svému synovi, její úzký citový vztah k Lassemu je znát z dalších rozhovorů, zde však zaznívá ironie, která by se určitě měla odrazit v překladu. Podobným případem je i zdrobnění opět z románu *Žena v kleci*: *den lille so – ta mrcha*, kdy v sobě slovo *mrcha* nese dostatečné množství negativních konotací a zdrobnělá podoba *mrška* by vyvolala spíš přátelský, než nenávistný dojem.

Netradiční řešení

Za pozornost stojí netradiční řešení, která převádějí výhradně smysl slov, nikoli formu. Jedná se často o překlad dánského zdrobňování s netradičním předsunutým adjektivem, které s sebou jistou míru zdrobnění rozhodně nese. Povšimněme si několika případů z románu *Žena v kleci*, které překladatelka Kristina Václavů převádí pěknými českými deminutivy (*så lidt lys – slabé světýlko; det svage lys – slabé světýlko; det smule lys – světýlko* neboť samo slovo *svetýlko* v sobě nese význam oslabení.) Dalším stylisticky pěkným řešením je opět v překladu Kristiny Václavů, která převádí deminutivum *et lille kram* příslovečně (*Han gav Sysser et lille kram. – Hezky Sysser zlehka objal.*)

Invenční řešení má ve svém překladu i překladatel František Fröhlich, ve *Znalcích* se dokonce objevuje i případ zdrobnění pomocí předsazeného *kort*, tedy *krátký* ve spojení *et kort sekund*, Fröhlich tento jev překládá také deminutivně *kratičkou vteřinu*, (podobně také: *en lille midt imellem – střední cestička*).

Mezi netradiční řešení překladatelky Heleny Březinové patří také obrazné převody významu (*den lille avis – člověk by čtenáře těchhle novin spočítal na prstech jedné ruky; det sagde konerne også – na tom se ženušky shodly; et lille minut – pouhopouhá minuta*).

Deminutiva v překladu (a nikoli v originále)

Jak upozorňuje Tirkkonen-Conditová, mají překladatelé tendenci jednotky běžné v jazyce překladu a méně zastoupené (či snad dokonce chybějící) v jazyce originálu, nedostatečně uplatňovat v překladu.¹⁵⁸ S tímto fenoménem se potýkáme i při analýze deminutiv v dánštině a češtině. Je nutno poznamenat, že překladatelé se místy snaží tento rozdíl v jazycích kompenzovat, především u již zmíněných jmen vlastních (*Helenka, Kikinka*), u obecných substantiv (*fordrejede stemmer – přiskřípnutý hlásek*), a u lexikalizovaných deminutiv (*et helt glas – celou lahvičku*). V některých případech překladatelé s ohledem na kontext vhodně volí české deminutivum na místo neutrálního dánského substantiva (*en fjer – peříčko*). Při této strategii je však nutné zohledňovat celkové vyznění s ohledem na styl a kontext.

Tvar deminutiv a stupňování

Z provedené analýzy vyplývá, že absolutně nejsilněji zastoupeným zdrobňujícím členem je dánské adjektivní *lille*, které je při vyjádření osobních vztahů nezdědka stupňováno výše zmíněnými adjektivy *sød, kære* nebo *gode* (*Kære lillesøster – milovaná sestřička; sød lillesøster – roztomilá sestřička; min kære gode søster – drahá sestřička*).

Nejčastěji je ve vztahu k obecným substantivům zastoupené dvoustupňové zdrobnění pomocí *lillebitte* (*småbitte*, popř. *bittesmå* v plurálové formě). V dánštině bývá nejen deminutivní význam zesilován adjektivem *hel*¹⁵⁹ (*et helt lille maleri – obrázek; en hel lille flok – celá smečka*). Ve vztahu k osobám (popř. milovaným květinám a předmětům, ke kterým osoby chovají city) se stupňuje pomocí *kær* (viz *Požehnané dítě: de kæreste små dunede blade – nejroztomilejší ochmýřené lístečky; kære gode søster –*

¹⁵⁸ Srov. Tirkkonen-Condit, S.: *Unique items – over- or under-represented in translated language?* In: *Translation Universals: Do they exist?*, John Benjamins B.V., 2004, s. 177.

¹⁵⁹ Česky: *celý*.

drahá sestřičko). Laskavost v oslovení se projevuje i dalšími prostředky, např. u Werdelinové oslovení *Otty* změnou na *Ottobotto*, což Fröhlich překládá něžným *Oťásku*.

Vzhledem k malému výskytu vícestupňového zdrobnění v dánštině je jeho postavení v rámci literatury dost význačné a poukazuje na jeho výjimečnost, kterou je potřeba při překladu zohlednit. Připomeňme, v jakých případech se vícenásobné zdrobnění vyskytuje, je to především ve vztahu k blízké osobě (stupňování pomocí *kær*, *god*) a při vyjádření drobnosti předmětu (*bittesmå ord* – *drobný tisk*; *bittesmå menneskefigurer* – *pár figurek*; *lillebitte kop* – *malinký hrneček*; *småbitte farve portrætfotos* – *pár malinkých barevných portrétních fotografií*; *lille bitte pudset hus* – *malinkatý pitoreskní domek (sic!)*. Za povšimnutí zde stojí zdrobnění adjektiva.) Tyto předsunuté deminutivní jednotky s sebou nesou obzvláště silný důraz na zdrobnění, ať už z emocionálního či pragmatického hlediska.

3.2.5 Problémy při překladu deminutiv

V překladech se objevuje zmiňované znásobené zdrobňování ve výrazech, kdy je dánský originál nenabízí, navíc je stupňováno pomocí adjektiva *malý*, což není pro češtinu nosný znak zdrobnění (*en lille fejl* – *malá chybička*; *en lille fjer* – *malé peříčko*; *en lille pose* – *malý sáček* apod.). Jedná se o výrazy, kdy je skutečně na mysli pouze zdrobnění prvního stupně, tedy sufixem. Překlad by se tedy dobře obešel bez předsazeného adjektiva. Silnou tendenci k tomuto řešení má Michaela Weberová. Nevyhnula se mu však ani Kristina Václavů (*uskyldige lillebror* – *nevinný malý bráška*). Zde se potvrzuje Touryho *law of interference*,¹⁶⁰ překladatel je pod silným vlivem originálu a jeho formální podobě při překladu podléhá. Michaela Weberová zdrobňování v překladu podléhá velkou měrou, překládá i běžná deminutivní spojení mnohem silněji (*små dyr* – *malá zvířátka*; *en lille fejl* – *malá chybička* – dokonce dvakrát; *små fjer* – *malá peříčka*; *en lille klokke* – *malý zvoneček*; *en lille pose* – *malý sáček*). Připomeňme však, že se jedná o hyperdeminutivizaci, která nemá opodstatnění ani ve vyznění dánského textu ani v češtině, neboť takhle se deminutiva přirozeně netvoří. Příklad *en lille fejl* se objevuje i ve *Znalcích*, kde jej Fröhlich správně překládá nezesíleně, jednostupňovým deminutivem *chybička*.

---

¹⁶⁰ Toury, G.: *Descriptive translation studies and beyond*. John Benjamins B.V., s. 274.

Vhodně však Weberová zdobňuje na místě, kde se v češtině zdobnění hodí s ohledem na kontext a v dánštině není (*fordrejede stemmer – přiskřípnutý hlásek*), stejně tak Fröhlich (*i skuret – v kůlničce*), naopak je diskutabilní, nakolik je vhodné *et barn* překládat jako *malé dítě* (viz *Požehnané dítě*).

K odhalení hyper- nebo hypopřekladu slouží jednoduchý test, který navrhuje translatoložka Pekka Kujamäkiová. Podle ní lze nedostatky překladu snadno zjistit zpětným překladem.¹⁶¹ Takže zpětným překladem výše uvedených překladů odhalíme, že místo *lille fjer*, by v originále mělo být *bittesmå fjer* a podobně. V dramatu *Požehnané dítě* je i v originále vzhledem k rozsáhlosti knihy mnohem více deminutiv než v ostatních knihách.

3.2.6 Shrnutí

Při překladu deminutiv je třeba dbát na zachování míry deminutivnosti. Velkým problémem je nesprávné znásobení zdobnění, navíc přidáním adjektiva *malý* v českých překladech, které se ale užívá především pro vyjádření velikosti (a i tak v omezené míře), nikoli pro emocionální vztah k osobě nebo věci. V češtině je také třeba dbát na lexikalizovaná deminutiva, která nevyjadřují emocionální náboj, a deminutivní význam se z nich prakticky vytratil. Pokud je potřeba tyto jednotky zdobnit, je nutné k nim přidat další deminutivní znak.

Podstatným výsledkem analýzy je zjištění, že se při překladu do češtiny není třeba snažit o zvýšení deminutivního vyznění textu a tedy jeho přizpůsobení českým (nechvalným) tendencím. Přehnaná deminutivnost, která je v českém prostředí často považována až za infantilní, je silně stylisticky příznaková a není proto vhodné ji implantovat do překladu, pokud originál nedosahuje stejného vyznění, ačkoli se objevuje v české původní literatuře. Zajímavá jsou netradiční řešení opisné deminutivnosti, kdy se deminutivnost vyjádří jinak než pouhou koncovkou či adjektivně při zachování celkového deminutivního vyznění.

Z průzkumu vyplývá, že dánština netvoří deminutiva výrazně méně, než čeština. Ovšem dánská deminutiva se většinou vztahují k velikosti předmětu a nevyjadřují emotivní postoj mluvčího.

---

¹⁶¹ Srov. Kujamäki, P.: *What happens to „unique items“ in learners translation?* In: *Translation Universals: Do they exist?*, John Benjamins B.V., 2004, s. 188n.

3.3 EXPLETIVA a VULGARISMY

Tato kapitola je zaměřena na expletiva a negativní expresiva, tedy kletby, vulgarismy a nadávky, které se v současné krásné literatuře objevují ve stále hojnější míře, ve snaze zaktualizovat mluvu postav a dostat do ní typické prvky mluvené řeči. Prostředky mluveného jazyka bývají často drsné a vulgární, otázkou ale zůstává, nakolik se hrubé výrazy dostanou do krásné literatury.

Cílem kapitoly je prozkoumat, jak překladatelé dánské kletby a vulgarismy překládají do češtiny. Nad to průzkum ukáže, jak se překládají vulgarismy jednotlivých kategorií, zda výrazy ze stejné kategorie, či zda je v cílovém jazyce frekventovanější jiná kategorie (překládají se religiózní kletby religiózními?). Dalším zkoumaným aspektem je aspekt síly výrazu, zda jsou vulgarismy v cílovém jazyce stejně silné, či byly oslabeny, popř. zesíleny. A nakonec se podíváme na překlad opisných vulgarismů. Kromě toho je velkou oblastí zkoumání míra distribuce těchto prostředků v dánštině oproti češtině.

3.3.1 Kletby, vulgarismy, nadávky

Kletby bývají často chybně zaměňovány s nadávkami a vulgarismy. Všechny tyto tři skupiny však často spojuje, že jsou založeny na nějakém hrubém či tabuovém výrazu. Podle **Signe Tonsbergové** je jim společná jejich emotivní funkce, často mají úkol jazykového intenzifikátoru a používají se pro vyjádření pocitů a postojů.¹⁶² Všechny skupiny však překračují hranici společenské přijatelnosti. Důležitým se stává způsob vyjádření situace a nikoli obsah či informace.¹⁶³ Nadávky vyjádří postoj jednoho člověka k druhému. Pocity vtěsnané do nadávky jsou tedy na rozdíl od kleteb určeny jedné osobě.

Definovat, co je kletba a co nikoli, nebývá snadné. Kromě toho bývá na stále více a více kleteb nahlíženo jako na výplňkové slovo a nikoli jako na kletbu. Dánské kletby lze rozdělit do čtyř skupin. Náboženské kletby (*for fanden*), kletby spojené s nemocemi (*kraftedeme*), sexuální a vylučovací kletby (*pis*), opisné kletby (*for søren*).¹⁶⁴ Některé kletby přebírá dánština z angličtiny (*shit, fuck*).

¹⁶² Srov. Tonsberg, S. E.: *Bandeord... Ud & Se*, DSB, Februar 2010, s. 27.

¹⁶³ Srov. Rathje, M. – Andersen, M. H.: *Fuck, sgu og søreme. Bandeord og andre kraftudtryk i tre generationer*. In: *Nyt fra Sprognaevnet*. [online]. Rok 2005, č. 2, [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sproгнаevnet/2005-2.pdf>>.

¹⁶⁴ [online], document version [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://sproget.dk/sprogtemaer/bandeord/hvilke-typer-bandeord-finde-der>>.

Kletby jsou výrazy, které referují k něčemu, co je tabu.¹⁶⁵ Výrazy není možné dnes chápat zcela doslovně, často se používají pro zesílení výroku, nebo pro vyjádření pocitů a postojů. Jak ukázala analýzy, je tato definice přiléhavá pro dánské výrazy jako *for helvede*, *for fanden* a *fuck*. Ale pokrývá také výrazy jako *vorherre bevares* a *for søren*.

Průzkumy ukázaly, že současná mladá generace nekleje více než starší generace. Rozdíl se však objevil v psaném textu. Dříve bylo dle českého bohemisty **Josefa Hrabáka** nemyslitelné zanést do psaného textu hovorové prvky, kletby a jiné vulgarismy (a to jak v češtině, tak v dánštině). Pro znázornění prostředí a charakteru postavy se do literatury dostávaly dialektové prvky, které působily odlišně. Dnes dialekt v literatuře již nemá tak velké opodstatnění a nehraje tak důležitou roli jako dříve. V české literatuře to byl například Jan Neruda a později samozřejmě Jaroslav Hašek, kdo do svých děl zanášeli vulgarismy (coby pevnou součástí každodenní mluvy).¹⁶⁶ Absolutně průlomový byl v tomto ohledu pro současnou českou literaturu román Jáchyma Topola *Sestra* z roku 1994.¹⁶⁷ Avšak výrazy, které ještě před několika desetiletími byly považovány za vulgární a v písmu nemyslitelné, jsou dnes zcela rozšířené, to platí jak pro české, tak dánské prostředí. Pokud si vulgarismus vyhledáme ve slovníku,¹⁶⁸ nalezneme u něj nanejvýše upozornění, že je daný výraz *neformální* (srov. dánský výraz *lort*,¹⁶⁹ který se v analyzované literatuře vyskytuje poměrně hojně), nebo *velmi neformální*.

V Dánsku se některé vulgarismy dostaly už do spisovné dánštiny (*rigsdansk*). Asi nejznámějším výrazem tohoto typu je replika z filmové série *Olsen-banden* „*Skidegodt, Egon!*”¹⁷⁰ Výraz už nelze považovat za vulgární, to značí i jeho rozšířenost a dílčí užití ve funkci intenzifikátoru (srov. *skide koldt*, *skide nemt*, *skide sjovt*). Podobné výrazy je možné v současné době nalézt i v knihách pro děti, např. v knize Gretelise Holm *Politiet efterlyser* (*Policie vyšetřuje*). Používají se pro zesílení výrazu ve významu *velmi*, *fakt hodně*.¹⁷¹ Na stejný fenomén narazíme i v češtině, příkladem pro vyprázdnění vulgárního slova je (*sranda*, *prevít*).¹⁷² Asi nepřekvapivěji působí vulgarismy v názvech dětských knih tak

¹⁶⁵ Srov. Montagu, A.: *The anatomy of swearing*. London : Rapp & Whiting, 1967, s. 58.

¹⁶⁶ Hrabák, J.: *Několik úvah o obecné češtině a vulgarismech v současné české próze*. In: *Naše řeč* [online]. Roč. 45/1962, [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4920>>.

¹⁶⁷ Srov. Mareš, P.: *Tajnej a otevřenej jazyk*. In: *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Brno : MU, 1996, s. 179.

¹⁶⁸ Např. www.ordnet.dk.

¹⁶⁹ Dle slovníku: Kirsteinová, B. – Borg, B.: *Dánsko-český slovník, Dansk-tjekkisk ordbog*. Leda, 1999., znamená tento výraz česky: vulg. *hovno*.

¹⁷⁰ Česky: „*Výborně, Egone!*“

¹⁷¹ „*i høj grad; meget, enormt*“, [online]. [cit 2010-11-21] dostupné z WWW: <<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?aselect=skide-&query=pisse->>>.

¹⁷² Slovo *sranda* není ani uvedeno ve *Slovníku spisovné češtiny*. Praha : Academia 2005.

např. *En fattigrøv* H. Ch. Hansena a *Skid i fred, Kalle!* Anny-Marie Helfer. V České republice podobný fenomén není možné vysledovat.¹⁷³

3.3.2 Význam kleteb

Kletbami nazýváme tabuová slova, většinu z nich chápeme jako zakázaná. Zajímavé je, že podle britsko-amerického antropologa **Ashleyho Montagu** není klení fenomén společný všem národům. Například američtí indiáni nebo Japonci neklejí.¹⁷⁴ Kletby a sprostá slova se kdysi používala z jediného důvodu, a to jakožto ochrana společnosti proti zradě jednotlivce tím, že na něj poslala jiné, silné moci. Společnost také směla potrestat jednotlivce, který použil kletbu nesprávně.¹⁷⁵ Klení a nadávání jsou dvě strany jedné mince, obě si dopomáhají silou nějaké autority, vyšší síly (*Bůh, peklo*), obě se vztahují k určitému druhu zloby (*angry urge*).¹⁷⁶ V dánštině se ze sféry sakrálních kleteb užívá např.: *sgu, vor herre bevares, fandeme*. Dnes mluvčí tato slova používají pro zesílení účinku svých slov.¹⁷⁷ V dobách, kdy se lidé silně báli nemocí, se objevovaly kletby spojené s nemocemi, např. neštovicemi či rakovinou (*pokker, kræften*). Výrazy jako: *kræften æder mig* nebo *pokkers* se užívali trochu jako rituální gesto, které by mělo člověka ochránit. Stejně jako se někteří lidé křížují.¹⁷⁸ „Kletby si vždy propůjčovaly svou sílu od autorit, např. od Boha. Autoritou teď už není Bůh, ale tělo. A to dobře zapadá do dnešního přehnaného pěstování zdravého životního stylu, wellness a fitness, kdy mnohem více lidí zajde do fitness-centra než do kostela,“¹⁷⁹ říká předseda dánského sdružení učitelů **Jens Raahauge**. Kletby dokážou řeč okořenit,¹⁸⁰ někdy působí až surově, ale nikdy nejsou neutrální.¹⁸¹

Podle Montagu může v situacích, kdy lidé klejí, často zaznít i pláč, nebo smích. Klení, pláč a smích plní funkci odlehčení a napomáhají tak psychické rovnováze

¹⁷³ Nelze vyhledat v katalogu Národní knihovny ani Městské knihovny Praha, dostupný z WWW: <www.mlp.cz>, <www.nkp.cz>.

¹⁷⁴ Srov. Montagu, A.: *The anatomy of swearing*. London : Rapp & Whiting, 1967, s. 58.

¹⁷⁵ Srov. Montagu, A.: *The anatomy of swearing*. London : Rapp & Whiting, 1967, s. 58.

¹⁷⁶ Srov. Montagu, A.: *The anatomy of swearing*. London : Rapp & Whiting, 1967, s. 58.

¹⁷⁷ Srov. Quist, P. – Hagen, J. Z.: *Sprogforløb i dansk*. København : Gyldendal, 2007, s. 55.

¹⁷⁸ Srov. Quist, P. – Hagen, J. Z.: *Sprogforløb i dansk*. København : Gyldendal, 2007, s. 56.

¹⁷⁹ „(...) bandeord har altid hentet deres kraft fra autoritet. Og det passer jo meget godt ind i den ekstreme sundheds-fitness-kropdyrkelse, der er i dag, hvor flere går i fitnesscenter end i kirke.“

Tonsberg, S. E.: *Bandeord...* Ud & Se, DSB, Februar 2010. s. 29.

¹⁸⁰ Srov. Tonsberg, S. E.: *Bandeord...* Ud & Se, DSB, Februar 2010, s. 30.

¹⁸¹ Srov. Quist, P. – Hagen, J. Z.: *Sprogforløb i dansk*. København : Gyldendal, 2007, s. 55.

v emocionálně náročných situacích.¹⁸² Lidé klejí za zvláštních okolností, nejčastěji vlivem frustrace, nebo jako východisko pro rozbouřené vášně.¹⁸³ Montagu dále tvrdí, že kletby plní funkci uvolnění, stejně jako pláč u dětí. Nervový systém potřebuje nějaký výraz pro situace oslabení. V situacích, kdy člověk nechce ukázat svoji slabost, podle Montagu pomůže získat sílu silné slovo, kletba, která má stimulační účinek.¹⁸⁴

Nová slova a tedy i kletby se do slovní zásoby dostávají neustále. V dnešní době se objevují nové kletby na poli sexuálních tabu. Mnoho z nich má svůj původ v americké angličtině.¹⁸⁵ Znějí totiž jemněji, když je použijeme anglicky, než kdybychom ve stejném významu použili odpovídající české (dánské) slovo. Jsou tak vzdálené svému skutečnému významu. Tak např. slovo *fuck* převzaté z americké angličtiny, zní dánsky *kneppe* (česky *šoustat*), což je v tomto významu nepoužitelné.¹⁸⁶ Užívání kleteb bylo vždy zdrojem kritiky.¹⁸⁷ Proto bude zajímavé podívat se, kdy a jak se uplatňují kletby a vulgarismy v psaných literárních textech. Dle dánských lingvistek **M. Rathjeové** a **M. H. Andersenové** z jazykové instituce *Dansk Sprognaevn* klejí mladí lidé stejnou měrou jako starší lidé. Jen používají jiné výrazy, které starší generace vnímá jako hrubší. Dnes tvoří 56 % nadávek, které používají mladí, vulgarismy náboženského typu a zbývajících 44 % jsou nadávky s charakterem tělesných funkcí. Střední a starší generace upřednostňuje jen religiozní kletby (z 92 % a 95 %).¹⁸⁸ Nejčastější dánskou kletbou je *sgu*, následují ji koprolálka¹⁸⁹ jako *skide* a *ikke en skid*. Na třetím místě četnosti užívání u mladé generace jsou kletby, ve kterých figuruje ďábel (*fanden*) a na čtvrtém místě další koprolálka a pornolálka,¹⁹⁰ mezi nimi celá řada výrazů přejatých z americké angličtiny.¹⁹¹ Střední generace také nejčastěji užívá slůvko *sgu*, po něm v hojnosti následují kletby dovolávající se Boha. Na třetím místě jsou kletby (opisného charakteru), spojené se jménem *Søren*. Staří lidé nejčastěji klejí náboženskými výrazy, na prvním místě je

¹⁸² Srov. Montagu, A.: *The anatomy of swearing*. London : Rapp & Whiting, 1967, s. 58.

¹⁸³ Srov. Montagu, A.: *The anatomy of swearing*. London : Rapp & Whiting, 1967, s. 58nn.

¹⁸⁴ Srov. Montagu, A.: *The anatomy of swearing*. London : Rapp & Whiting, 1967, s. 58.

¹⁸⁵ Srov. Quist, P. – Hagen, J. Z.: *Sprogforløb i dansk*. København : Gyldendal, 2007, s. 57.

¹⁸⁶ Srov. Tonsberg, S. E.: *Bandeord... Ud & Se*, DSB, Februar 2010, s. 27.

¹⁸⁷ Srov. Montagu, A.: *The anatomy of swearing*. London : Rapp & Whiting, 1967, s. 64.

¹⁸⁸ Srov. Rathje, M. – Andersen, M. H.: *Fuck, sgu og søreme. Bandeord og andre kraftudtryk i tre generationer*. In: *Nyt fra Sprognaevnet*. [online]. Rok 2005, č. 2, [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sprognaevnet/2005-2.pdf>>.

¹⁸⁹ Kletby spojené s vylučováním.

¹⁹⁰ Kletby spojené s pohlavní oblastí.

¹⁹¹ Srov. Rathje, M. – Andersen, M. H.: *Fuck, sgu og søreme. Bandeord og andre kraftudtryk i tre generationer*. In: *Nyt fra Sprognaevnet*. [online]. Rok 2005, č. 2, [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sprognaevnet/2005-2.pdf>>.

gudskelov a *herregud*, opisy se *Søren* následují na druhém místě a *sgu* je na třetím místě frekvencovanosti.¹⁹²

V češtině lze kletby rozčlenit na stejné základní skupiny jako v dánštině: náboženské (*sakra*, *ježíšikriste*, *panebože*, *panenko Maria*), spojené s nemocí (jedná se spíše o kletby spojené se smrtí – *treffit slak*), koprolálíka a pornolálíka (vedle bohaté české škály také zastoupena anglickými *shit*), opisná (*do prkýnka*).

Kufnerová tvrdí, že „*expletiva většinou už dávno pozbyla svou tabuovost.*“¹⁹³ Tím už ztratila svůj doslovný význam, např. české *Aby ho čert vzal* nebo dánské *Kraft æde mig*, kdy už mluvčí při jejich užití nemyslí na plný význam těchto slov. Často se v dánštině objevuje eufemický či zkrácený výraz na místo celého (*kraftedeme* či *kraftme*).

3.3.3 Překlad expresivních jazykových prostředků

Dle Kufnerové patří „*expletiva do reálií spjatých s kulturním systémem, a je tudíž třeba s nimi v překladu jako s reáliemi nakládat.*“¹⁹⁴ Kufnerová dochází k závěru, že „*v řadě případů v literárním překladu nelze uplatnit jejich sémantický překlad, nýbrž že je nutno použít ekvivalent funkční.*“¹⁹⁵ Při překladu expresivních prostředků mají podle Levého překladatelé často tendenci používat neutrálnější výrazy místo konkrétních slov originálu, což je jednou z nejčastějších překladatelských chyb. To platí i pro stylistickou rovinu, kde je potřeba být opatrný s citově zabarvenými slovy a nepodlehnout příliš neutrálním výrazům. Nakonec je potřeba dostatečně obměňovat synonyma.¹⁹⁶ Ovšem je nutné si uvědomit, že často ani jazyk a styl originálu nemusí být obzvlášť barvitý. K některým kulturám dokonce i monotónnost jazykových prostředků v určitých situacích patří (srov. užívání anglického dovětku *said* a českého *řekl*, v angličtině je opakování dovětku *said* běžné a stylisticky zcela přípustné, zatímco v češtině je potřeba jej při překladu obměňovat).¹⁹⁷

¹⁹² Srov. Rathje, M. – Andersen, M. H.: *Fuck, sgu og søreme. Bandeord og andre kraftudtryk i tre generationer*. In: *Nyt fra Sprognaevnet*. [online]. Rok 2005, č. 2, [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sprognaevnet/2005-2.pdf>>.

¹⁹³ Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994, s. 108.

¹⁹⁴ Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994, s. 108.

¹⁹⁵ Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994, s. 108.

¹⁹⁶ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 138n.

¹⁹⁷ Srov. Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994, s. 106.

Levý upozorňuje na to, že překladatelé mají tendenci výrazy oslabovat,¹⁹⁸ ale „kromě tendence k oslabování jemnějších estetických hodnot díla se v překladu uplatňuje i zdánlivě protichůdný sklon k zesilování stylistických hodnot hrubších, především těch nejvýraznějších, které jsou zaměřeny na silný účín. Překladatel je si v těchto případech vědom, že u nich intenzita je jádrem významu, a jednostranně tento základní význam přežene.“¹⁹⁹ Na tuto tendenci narazíme i v analyzovaných dílech, srov. např. překlad dánské nadávky *din lille lort* s českým překladem *ty zkurvenej hajzlíku* v kriminálním románu *Žena v kleci*.

Dalším častým prohřeškem je podobně jako u deminutiv lpění na povrchové výstavbě originálu, před čím varuje i výše citovaná Kufnerová, podle níž jsou expletiva spjata s kulturou.²⁰⁰ Tento nešvar se bohužel objevuje ve zkoumaných překladech, nápadná je tendence užívání na místo dánských výrazů spojených s *fanden* a *helvede* české obraty s výrazem *čert*. Obraty spojené s čertem či děblem se v současných českých dílech neobjevují, natož v takové míře jako ve zkoumaných překladech. Na tuto problematiku poukazuje i Kufnerová: „Kletby s oslovením d'ábla a pekel, a. the hell, the heck, n. zum Teufel, ruská idiomatická spojení s čert se nejčastěji překládají výrazy sakra, ksakru, krucinál (...) hernajs (tedy opět výrazy původně sakrálními).“²⁰¹ Kufnerová se k překladům s českým *čert* dále vyjadřuje: „Ve starších literárních překladech mají také větší frekvenci než dnes výrazy k čertu, kčertu, u čerta apod.“²⁰² Tímto tvrzením také upozorňuje na zastaralost výrazů s *čertem* v češtině, tyto kletby jsou na ústupu.

3.3.4 Kletby, vulgarismy a nadávky v současné české literatuře

Emil Hakl: *jste všichni kurvy...; kundo...; hergot...; kreténe...; mám zasranej mozek kecamo...; mám zasranou hlavu svinstvem...; já sena to můžu vysrat...; Tak to di ale do hajzlu...; Vy kurvy zasraný...; Hergot, to je vůně!...; přisámbohu...; Protože tady sakra bydlíme...; stojí to za hovno.*

Jakub Češka: používá velice málo kleteb a vulgarismů: *chtěl mě zmrd zajet.*

Jiří Hájíček: mluva stařeny: *hovno...; je to kurva, měli holou prdel...; aby ses z tý svojí Rózy neposrala...; I hovno...; ani prd...; hovno...; dál nic, do prdele!*

¹⁹⁸ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 120.

¹⁹⁹ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 143.

²⁰⁰ Srov. Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994, s. 108.

²⁰¹ Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994, s. 108.

²⁰² Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994, s. 108.

ostatní: *když viděl, že jsem v prdeli...; jdi do hajzlu...; vole...; nasrat...; krucinál...; nesar mě...; poslat do hajzlu.*

V současné české literatuře se ponejvíce vyskytují vulgarismy ze sféry nižších tělesných funkcí, kletby ze sféry sakrální (spojené s Bohem) a tělesné a nadávky z oblasti koprolálik a pornolálik.

3.3.5 Analýza

Vulgarismy a kletby lze rozdělit na kletby náboženského charakteru, na kletby spojené s nemocí, dále na eufemismy a výrazy nivelizační, intenzifikační a na frazeologismy. Podle těchto typů jsou vulgarismy rozděleny i do níže uvedených podkapitol.

Analýza se zaměří na následující aspekty: Jsou dánské nadávky překládány stejně silně, nebo jsou při překladu oslabeny resp. zesíleny? Do jaké míry překladatelé zohledňovali příznakovost a neutralitu jednotlivých výrazů? Jsou kletby překládány kletbami stejného charakteru, ze stejné skupiny (např. náboženské náboženskými), nebo jinou kategorií? Jaká kategorie je běžnější pro dánštinu a jaká pro češtinu?

Náboženské kletby

Největší skupinu kleteb objevujících se v analyzovaných textech představují kletby náboženského charakteru. To koresponduje s průzkumem, který provedla Marianne Rathjeová z instituce *Dansk Sprogævn*. Tento průzkum ukázal, že 56 % kleteb, které užívají mladí lidé, jsou náboženského charakteru. Většina dánských náboženských kleteb je spojena s temnými autoritami, peklem (*helvede*), včetně d'ábla (*fanden*) a satana (*satan*).²⁰³ Ale dovolávají se však Češi také čerta a d'ábla? Lze konstatovat, že zvolání *k čertu* nebo *čert aby to spral* a podobně (které jsou přímým existujícím ekvivalentem pro dánské *for fanden, for satan, fanden skal tage det* apod.) jsou dnes považovány širší veřejností za zastaralé a používá je snad jen starší generace. Ani v současné české literatuře se tyto kletby neobjevují. Dnes je běžné dovolávat se v češtině Boha (*Panebože! Proboha!*), Ježíše (*Ježíši! Ježíšimarja! Kristepane!*) nebo jiných sakrálních fenoménů (*sakra*). Dánové se Boha dovolávají v knihách ve srovnání s *helvede* a *fanden* opravdu

---

²⁰³ Rathje, M.: *Fuck, sgu, søreme*. In: *Nyt fra Sprogævn*, 2005/2. [online]. [cit. 12.12.2011] dostupné z WWW: <<http://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sprogævn/2005-2.pdf>>.

velice zřídka (*Gud, Guuud, Jesus Kristus, Åh gud, Bevares, herregud*), vlastně asi stejně málo jako se Češi dovolávají čerta či ďábla.

Fanden, helvede, satan, gud

Dánské *fanden* a *helvede* se objevují v nejrozličnějších spojeních a formulacích, nejčastěji však v příslovečném otázkovém spojení *Hvorfor / Hvordan / Hvad / Hvor / Hvem / fanden, helvede*.²⁰⁴ Překlad těchto jednotek je rejstříkově rozkolísaný, nedá se tedy zcela jednoznačně tvrdit, jak silně tyto jednotky překládat, ale jistou, poměrně velkou dávku hrubosti je třeba zachovat. Srov. např. následující případy s tázacími příslovci a výrazem *fanden*: V *Dobrych sestrách: ksakru* (3x), *co to sakra* (2x), *zatraceně, kde k čertu* (2x), *hergot, do prdele*, překládají se ale také neutrálně, viz níže.

Zvolání *for fanden, for satan* a *for helvede* se do češtiny překládá rozdílně s ohledem na kontextové zapojení, případně obhroublost mluvčího. Tyto kletby se překládají expresivně jak ze sakrální, tak i z fyzické či opisné sféry (*krucifix, ksakru, do hajzlu, sakra, do prdele, do háje*).

Další podobou užití *fanden, helvede* a *satan* je připojení koncovky *-s*, které se také ne vždy překládá českou kletbou. Tyto výrazy se objevují např. ve zvolání *Det var satans! Det var fandens! Det var helvedes svært*. (*Det var satans! – A do prdele!, To jsou věci, Do prdele; Et helvedes arbejdet – mravenčí práce; Det var fandens – to je vážně v háji; helvedes svært – po čertech těžký*; opisně: *fandens også – vykašlat se na něco*). Zesílenou variantou je přidání prefixu *aller-* (*allerhelvedes ondt i min forpulede ryg – sviňsky mě bolí v kříži*).

Po prozkoumání jednotlivých překladů je možné konstatovat, že překladatelka Kristina Václavů se mnohem striktněji než ostatní překladatelé drží při překládání expresiv s *fanden, satan, helvede* primárního významu těchto slov a nachází a užívá pro ně spojení s čertem: *fanden tage det – čert aby to vzal; fandens også – k čertu; fandens irriterende – čert aby to spral; hvorfor helvede – proč u všech čertů; til helvede med jer – k čertu s váma!* dokonce i u měkkého *hvad katten ragede det dem? – Co je jim k čertu po tom?; Fanden også – Čert aby to spral; Fanden stå i det – Čert aby ji vzal; hvorfor helvede – u sta hromů; det var fandeme et godt stykke arbejdet – opravdu čertovsky dobře odvedený kus práce; for satan – hrome; fanden tage Bak & co. – čert aby vzal ten Bakův spolek;*

---

²⁰⁴ Česky: *Proč / Jak / Co / Kdo*.

Satans, satans også – Čert aby to vzal; Det var åbenbart noget af en moppedreng, den liste. – Ten seznam mu byl čert dlužen). Václavů tento typ expresiv užívá v takové míře, jako žádný jiný z překladatelů, což je pozoruhodné, protože se tato spojení nevyskytují (téměř vůbec) v původní současné české literatuře, výrazy tak dostávají silně příznakový ráz.

Zvolání, která se v dánštině vztahují k Bohu a Ježíši překládají překladatelé výhradně stejnými prostředky, ani v jednom případě např. neobjevuje tendence použít výraz ze sféry temných autorit, nebo třeba kleteb ze sféry tělesné a vylučovací, jak je tomu u výrazů s *fanden*, *satan* a *helvede* (*Jesus Kristus – Ježíši Kriste; Guud – Chraň bože; Åh gud – Ach bože; Bevares – Prokristapána; Herregud – Prokristapána*).

Sgu

Další silně zastoupenou kletbou je *sgu*, která je zkráceným výrokem *Så Gud hjælpe mig*²⁰⁵ (*Bože pomáhej*). *Sgu* je nejrozšířenější a nejčastější dánská kletba.²⁰⁶ Mnozí rodilí mluvčí tento výraz už nechápou jako kletbu, spíše jako výraz intenzifikační, nebo jako výplňkové slovo.²⁰⁷ Překládá se nejčastěji obecnými expresivy sakrálního původu a intenzifikačními příslovci či opisně (*hergot, sakra, do prdele, až běda, no prostě, přece, dokonce, fakt, vážně, do háje, ksakru, po čertech, setsakra, hergotfix, možná, moc, vždyť*). Zajímavý je i trefný překlad *prostě*, který sice na první pohled význam slova *sgu* nivelizuje, ale vzhledem k tomu, že jej ani Dánové nechápou jako ostrý nýbrž jako vyprázdněný výraz, funguje český překlad dobře. *Prostě* je v češtině parazitické, výplňkové slůvko, které podtrhuje význam a důraz ve větě.

Sgu se stejně jako *fanden*, *satan* a *helvede* často překládá nepřímou, emocionální význam se rozprostírá do celé české věty (*Jeg skal sgu ikke interviewes til TV Avisen. – Žádné rozhovory do televize dávat nebudu.; Alle hadede da sgu den bitch. – Všichni tu děvku nenáviděli.*). *Sgu* může umocňovat i význam následných adjektiv (*sgu smukt – moc hezký*).

²⁰⁵ Dle slovníku *Den Danske ordbog*. [online]. [cit. 2011-12-10] dostupné z WWW: <<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=sgu>>.

²⁰⁶ Srov. Rathje, M. – Andersen, M. H.: *Fuck, sgu og søreme. Bandeord og andre kraftudtryk i tre generationer*. In: *Nyt fra Sprognet*. [online]. Rok 2005, č. 2, [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sprogaevnet/2005-2.pdf>>.

²⁰⁷ Sørensen, R. B.: *Sgu – ikke længere et bandeord*. [online]. [cit. 2010-11-23] dostupné z WWW: <<http://www.information.dk/268093>>.

Kletby spojené s nemocí

V dramatu *Znalci* se setkáme s kletbou *kraftedeme*, což je zkrácené *kræft æde mig*²⁰⁸ (*necht' mě sežere rakovina*). V češtině bychom tak silnou kletbu v této oblasti hledali jen stěží. *Kraftedeme* je velice silný výraz, dnes už ovšem při tomto zvolání mluvčí nepomýšlí na jeho pravý význam, nepřivolává si tímto rakovinu, nýbrž jej používá jako intenzifikační jednotku, která zdůrazní význam výpovědi. V českém překladu (v dramatu *Znalci*) na tomto místě stojí: *ani za zlatý prase*, což je expresivní výraz, ale v žádném případě kletba.

Pokker, výraz pro neštovice, se používá stejně jako *fanden*, *helvede*, *satan*, jen o něco méně často. Výraz emocionálně podtrhává celou větu, a proto se také ne vždy překládá lexikálně hrubě (*Hvor pokker kunne han vide det fra* – *Odkud to ten parchant může vědět*; *Dyrt som pokker* – *Tedy pěkně masné.*; *Nej, for pokker* – *Ne, na to zapomeň.*; *Det tror jeg da pokker* – *No aby ne, sakra.*; *For pokker en ubehagelig følelse* – *Fuj, to byl ale nepříjemný pocit.*; *Hvorfor pokker...?* – *Proč sakra...?*). *Pokker* se překládá hrubými výrazy, nebo expresivem sakrálního původu *sakra*, zřídka vulgárně.

Eufemismy

V textech se nachází několik slov, která spadající do kategorie opisných kleteb, eufemismů. Jedná se o slova *sørme*, *sateme*, *dæleme*, *hulen* a *katten*. V dánštině se uplatňuje více kleteb a zvolání, ve kterých figuruje *Søren*, tedy mužské jméno. Např. *av for Søren*, *for syv søren*, *det var sørens* všechny jsou zjemňujícím opisem *satana*,²⁰⁹ a řadí se tím částečně do kategorie náboženských kleteb. *Søreme* je v *Dobrých sestrách* přeloženo opisně, význam a síla výroku je podtržena jinak (*Jeg er søreme også glad* – *já mám taky obrovskou radost*), nebo se úplně vynechává (*Nej du, det er søreme fra et rederi eller sådan noget.* – *Je to z nějaký loděnice nebo odkud.*)

Sateme je odvozené od *satana*, je to zkrácenina dánského *satan tage mig*²¹⁰ (ať mě vezme satan, českým ekvivalentem je *ať mě vezme ďas*), používá se spíše zřídka, jako klasické, celou větu zabarvující expresivum, lze jej tedy přeložit i nepřímou (*Hun sparker sateme hårdt.* – *Kope jako o život.*)

²⁰⁸ Dle slovníku *Den Danske ordbog*. [online]. [cit. 2011-12-10] dostupné z WWW: <<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=kraftedeme&search=S%C3%B8g>>.

²⁰⁹ Frandsen, J. N.: *Religion i sproget*. København : Kristeligt Dagblads Forlag, 2006, s. 26n.

²¹⁰ Dle slovníku *Den Danske ordbog*. [online]. [cit. 2011-12-10] dostupné z WWW: <<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=dæleme>>.

Stejně vzniklo a užívá se i *dæleme – djævlen tage mig*,²¹¹ tedy *necht' mě vezme d'ábel* či *d'as*. Používá a překládá se stejně jako *sateme* v *Ženě v kleci* neutrálním opisným výrazem (*houby*).

Opisně se používá i *hvad katten, for katten*, kdy obecné slovo kočka (*kat*) nahrazuje kletbu *fanden, helvede, satan*, užívá se ve stejných situacích, ale je jemnější a nese mnohem mírnější expresivitu. Stejným způsobem se užívá i *hulen*, česky *doupě*, (*Stop, for hulen da. – Sakra, zpomal.; Hvad hulen har du lavet i al den tid? – Kdes byl sakra tak dlouho?; For katten, Assad. – Hergot Asade!; Hvad katten – K čertu!*). Opisný je i nivelizační výraz *ikke en pind*.²¹² (*Han ved ikke en pind. – Ví o tom úplný prd.*)

Nivelizace

Nivelizace, neboli nahrazení plnovýznamového slova slovem plochým, často vulgárním, je fenomén, který lze vysledovat v češtině i v dánštině. Každý jazyk má svá slova, která používá v těchto situacích nečastěji. Jan Hýsek v doslovu k *Velkému slovníku sprostých slov* uvádí, že rozmanitost vulgárních výrazů v této funkci je v úměrná k bohatosti hovorových výrazů. Podle něj jsou obě jazykové vrstvy v posledních desetiletích na úbytku.²¹³

Ze srovnání lze vysledovat tendenci nepřekládat nivelizační slova vulgárně. Překladaatelé často volí neutrálnější obecný výraz. V analyzovaných textech se vyskytují čtyři nivelizační výrazy: *lort, pis, fis, skid / skide*.²¹⁴ Nejčastěji se objevuje výraz *lort*, který nahrazuje nějaké plnovýznamové podstatné jméno, ve valné většině případů se překládá neutrálně. (*Alt det gamle lort – starý harampádí; noget socialrealistisk krigslort – typický výplod na téma hrůz války v duchu socialistického realismu; da lortet brød sammen i 96 – když to celý v šestadevadesátém ruplo; da lortet brød sammen – co se to celý složilo jako domeček z karet; Hvordan stopper vi det lort? – Jak ten krám zastavíme?; Han hadede den lort. – On to svinstvo nenáviděl.; Det var noget lort, det I lavede med Lynggaard-sagen i sin tid. – Pěkně jste to tehdy s tou Lynggaardovou pohnojili.; Alt muligt skidt og lort –*

²¹¹ Dle slovníku *Den Danske ordbog*. [online]. [cit. 2011-12-10] dostupné z WWW: <<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=dæleme>>.

²¹² Česky: *špejle, větvíčka*.

²¹³ Srov. Obrátil, K. J.: *Velký slovník sprostých slov*. Lege Artis, Praha 2000. s. 309. Hýsek uvádí také příklad ze Slovenska, kde došlo k opravdu kritickému jazykovému zploštění. V extrémním případě lze totiž všechna plnovýznamová slova nahradit jedním vulgárním v potřebných gramatických tvarech. Takže se věta sestává pouze ze zájmen, číslovek, spojek a předložek a tvarů jednoho slova.

²¹⁴ Dle slovníku: Kirsteinová, B. – Borg, B.: *Dánsko-český slovník, Dansk-tjekkisk ordbog*. Leda, 1999., znamenají tyto výrazy česky: vulg. *hovno, chčanky, prd, sračka*.

Všechno možný.). Jedině ve výroku: „*det er noget lort, Konstantin*“ volí překladatelka Helena Březinová vulgární, ale v české mluvě dost běžný výraz: „*Je to na hovno, Konstantine.*“

Ve stejných případech jako *lort* se ve zplošťovacím významu zřídka objevuje i *pis*, jehož povrchovou expresivitu také není potřeba překládat doslovně (*Jeg gider ikke at høre på det pis. – Fakt nemám zapotřebí poslouchat takový hovadiny.*)

Další velkou skupinou případů je formulace *ikke en skid* a méně časté *ikke en fis*. Tento obrat se překládá s ohledem na kontext, překladatelé volí jak hrubší až vulgární výrazy (*Du har ikke en skid. – Máte úplný prd.*; *Du forstår ikke en skid. – Chápete úplný hovno.*), tak výrazy expresivně neutrálnější (*Uffe huskede ikke en skid om noget. – Uffe si nepamatuje ani řuk.*; *Jeg så ikke en skid dengang. – Nic jsem neviděl.*; *Jeg skal ikke en skid væk fra noget som helst. – Ale houby nikam nejdu; det siger mig ikke en fis. – Neříká mi to ani ř.*).

Intenzifikace

Jedná se o užití vulgarismu pro zintenzivnění následujícího substantiva, adjektiva nebo příslovce. V dánštině se pro intenzifikaci používá často prefixní: *røv-*, *skide-*, *pisse-*, *satans-*, *fanden-* a *lorte-*.²¹⁵ Ve valné většině případů neužívají překladatelé v češtině vulgarismu, ale jen silného expresiva (*du er røvirriterende – neskutečně mi lezete na nervy*; *fandenindvolsk selvsikkerhed – provokativní sebejistota*; *satansondt, gjorde det – bolelo to jako čert*; *pissemeget for sent – děsně pozdě*; *pissesur – nasranej*; *de var pisseligeglade – nic je nezajímalo*; *med en ny fandenindvolsk selvsikkerhed – s tak provokativní sebejistotou*). Zřídka se v překladech objevil obecně český intenzifikátor *sakra* (*det var pisseirriterende og stærkt sørende – člověka to pořádně hnětlo a taky setsakra uráželo*).

O něco silněji a hruběji než u *skide-* volí překladatelé slova při překladu podobných případů se zesilujícím *lorte-*, (*lorteland – prdel světa*; *lortested – zasraná díra*; *lortematerialer – všechno možný*; *lortedag – den nestál za nic*; *lorteugeblad – brak*).

Adjektivně, tedy neprefixně, zesiluje následující substantivum výraz *skide*, který se používá jak velice expresivně, tak i jako vyprázdněný pojem (*en skide*

---

²¹⁵ Dle slovníku: Kirsteinová, B. – Borg, B.: *Dánsko-český slovník, Dansk-tjekkisk ordbog*. Leda, 1999., znamenají tyto výrazy *prdel, srát, chcát, satan, ďábel a hovno*.

undervisningsassistent – obyčejnej asistent; *jeres skide nazifar* – nácek; *den skidebil* – to pitomý auto; *den skide pædagog* – zatracený pedagog; *skide hundrede tusind kroner* – posranejch sto tisíc) i na těchto ukázkách vidíme, že *skide* je spíše expresivní intenzifikátor, než nositel nějakého konkrétního významu. U všech překladatelů je znát záměrná metoda držet se českých hrubších výrazů, ale nepřekládat dánské *skide* doslova, pokud to vysloveně není kontextuálně a významově potřeba jako např. *skide hundrede tusind kroner* – *posranejch sto tisíc*.

Skide se v dánštině používá i adverbialně (*skidt*), což má mnohem hrubší význam než ve spojení *ikke en skid*. To poukazuje na to, že ani toto tak běžné slovo není úplně bez původního významu a může být použito s plně hrubým významem, tak jak je to primárně i v češtině (*Skidt* – *Ksakru*). Silnějším českým intenzifikátorem je *setsakra* (*stonásobné sakra*), což je ve svém důsledku velmi silná kletba, ale podobně jako dánské *sgu* i *sakra* ztratilo dost ze své síly. *Setsakra* se v českém překladu nachází na místě, kde se v originále setkáme jen s neutrálním výrazem (*stærkt sårende*).

Dysfemizace

V obou románech i dramatech nalezneme mnoho výrazů zhrubělých adjektivy jako např. *forpulet* (*podělanej*), *fordømt* (*zpropadenej*) nebo *forbandet* (*proklatej*, *nejpitomější*, *zpropadenej*). Všechny tyto výrazy mají v češtině ekvivalent ze stejného hrubého nikoli však vulgárního rejstříku a všichni překladatelé jich užívají velice podobně. Na tomto místě tedy mezi češtinou a dánštinou nelze sledovat žádný rozdíl, oba jazyky s těmito zhrubělými výrazy operují stejně.

Frazeologie

V textech se vyskytuje několik dánských i českých frází založených na vulgarismu, nebo tabu. Ve *Znalcích* se objevují dvě. Dánské *at have ondt i røven* není považováno ani za vulgární, podle slovníku *Den Danske Ordbog* je tento výraz prostě neformální a znamená být rozzlobený, naštvaný nebo někomu něco závidět.²¹⁶ Druhou frází je *Pisse hinanden ned ad nakken* ve významu *vytahovat se*. Oba výroky jsou přeloženy neutrálně. Kromě toho se v románu *Žena v kleci* objevuje obrat *Han fløj fra Herodes til Pilatus i ét væk*, což Václavů překládá českým úslovím: *Lítal od čerta k d'áblu*.

---

²¹⁶ Viz definice ze slovníku: *Ordbog over det danske sprog*: „være forarget, vred eller misundelig over noget“ [online]. [cit. 2011-12-12] dostupné z: WWW: <<http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=ondt>>.

Nadávky

V dánských textech se objevují nadávky vyloženě vulgární (*Han var en skiderik, din far. – Váš otec byl pěkněj hajzl.*), ale i z kategorie nivelizačních vulgarismů (*din lille lort – ty zkurvenej hajzlíku; den arrogante skid – ten arogantní parchant*). Kromě těchto případů se v dánských textech vyskytuje několik méně expresivních nadávek, augmentativního typu (*snøvlehoveder – troubové*). Překladaatelé je překládají stejně silně, v tomto případě tedy nedochází k převádění expresivity na vyznění celé věty, jako je tomu v některých jiných případech expresivity. Nadávky jsou směřovány jedné konkrétní osobě, či osobám.

3.3.6 Kletby zabarvují emocionálně celou větu

Důležité je zjištění, že překladaatelé ne vždy překládají dánské kletby českými kletbami a mnohdy emocionální zabarvení dánské kletby rozprostírají po celé české větě a neformulují jej tedy pouze jedním slovem jako Dánové. Časté jsou výskyty s tázacími příslovci (viz výše), objevuje se například *Hvad fanden ved du om det? – Co vy o tom víte?* se zřejmým důrazem na vy, které zastane nakonec stejnou zesilovací funkci jako dánské *fanden*. V *Ženě v kleci: sakra (5x), ksakru*, ale také *Hvad fanden, Assad! – No to mě podrž, Asade! a Hvor fanden...? – Kam jen...?* Stejná věta jako v *Dobrych sestrách* se objevuje i v *Ženě v kleci: Hvad fanden ved du om det? – Jak jsi na to prosím tě přišel?*, kde překladaatelka Kristina Václavů dobře operuje s fatickým, vyprázdněným *prosím tě*, stejně jako v dalším případě: *Hvem fanden har ikke det? – A kdo by neměl, prosím vás?* Václavů do překladu šikovně implementuje široce rozšířené české silně fatické oslovení na začátku vět *ty vole* (*Hvad helvede laver du her – Ty vole, Carle co tu děláš?*).

Věty s těmito výrazy (*fanden, helvede, satan*) se často překládají i bez přímého vulgarismu, příznakovost a emoce se přenesou na vyznění celé věty (*fandeme / fandme: Vi har fandme andet at se til – Nevím, kam dřív skočit; Det er fandeme banalt – To je fakt neotřelý; Det kan du fandeme tro – To si piš, že budu; helvede: For helvede for en stinker – Fuj, ten ale strašně smrdí; Hvad helvede ved du om det, stodder? – Co ty o tom můžeš vědět, ty ubožáku?; satan: Det var satans. – To jsou věci.; Føj, for satan. – Fuj, to je ale hnus.*) Podobně se překládá i *ad helvede til*, které má někdy vysloveně vulgární význam (*táhnout do prdele*), ale není to pravidlem (*táhnout k šípku; stojí to za starou belu; travlt ad helvede til – velmi zaneprázdněný*). Tato zvolání se nepřekládají nutně silnými až vulgárními lexémy, ale také opisně: *For fanden, hvor er du dumt at høre på – Je mi z tebe*

vážně na blití; jeg udbad mig for helvede... – žádal jsem ji, aby byla tý lásky...; så kom for helvede med den – tak tu koukej bejt). Jako prostředek zesílení na obecnější rovině jej chápe i Fröhlich: *Hus for helvede! – No přece barák! Vilu!*

3.3.7 Substituce domácí analogií

Expresiva obecně zastávají ve větě spíše intenzifikační funkci, mají za cíl podtrhnout a zesílit význam a důležitost pronesených slov. Proto není vždy nezbytně nutné, slovo od slova volit expresiva a vulgarismy tam, kde přirozeně zní i běžná slova se silným účinkem (např. *obrovská radost, vykašlat se na něco*).

Levý v *Umění překladu* upozorňuje při překladu expresiv na dva extrémy, na jednu stranu na sklon překladatele zeslabovat významy slov, na druhou stranu ale překladatelé často význam a sílu výrazu přeženou. Připomeňme, že má podle Levého překladatel sklon hrubší stylistické hodnoty zesilovat a jejich význam při překladu přehnat.²¹⁷

A to se stává i překladatelům zkoumaných knih. Podívejme se, jak Kristina Václavů řeší následující úsek: ... *mens han brugte sit sikkert enorme intellekt på at dukke ned i det danske sprogs allermest vulgære afkroge. Han lød, som om han også i den grad var pissesur på sig selv. Carl havde sjældent hørt noget lignende*. V těchto větách zaznívá jediné expresivní zesílení ve slově *pissesur*. Václavů však text uchopuje následovně: ...*využívá svůj jistě enormní intelekt k tomu, aby výrazivem klesl do těch nejvulgárnějších zákoutí rodného jazyka. Nechal se slyšet, jak je příšerně kurva nasranej sám na sebe. Carl už dlouho nic takového neslyšel*.

Podobným případem překladu Václavů je replika: *Hold da kæft, hvor kan man spørge dumt?*, kterou Václavů chápe mnohem silněji: *Do prdele, jak se kurva můžete takhle blbě ptát?*, příliš silně překládá i další lexémy, srov. spojení *din lille lort*, které překládá *ty zkurvenej hajzlíku*.

Diskutabilní je i překlad expresiv v *Požehnaném dítěti*. V tomto dramatu se negativní expresiva takřka nevyskytují, nejhojněji ve zvířecích scénách, kde se jedná

---

²¹⁷ Srov. Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 143.

o moči a v dánštině se zde kumuluje výraz *pis*²¹⁸ i v dalších významech (*Pis af!*; *Pis!*). *Pis af*²¹⁹ se do češtiny se zachováním odkazu k moči přeložit nedá. Ale zaklení *Pis, pis, pis...* je ze sféry koprolálik, která jsou mezi českými exprexivy zastoupena velice silně. Weberová však překládá anglickým *Shit, shit, shit...* které je také koprolálikum, ale v původní české literatuře se neobjevuje a neobjevuje se ani v jiných zde zkoumaných překladech. V překladu působí dost rušivě, ačkoli je rytmicky stejné, jednoslabičné.

Druhým víceméně častým anglickým vulgarismem je *fuck*, které se v překladech objevuje také jen jednou a to v citátovém *Fuck them all!* v *Dobrych sestrách*, kdy zůstává anglicky i v překladu, jen je vytištěno proloženě.

Na druhou stranu se dánské vulgarismy překládají i mnohem jemněji, pouze silným expresivem bez vulgárního významu (*Vi har allesammen været ude at skide på et eller andet tidspunkt. – Každě z nás to jednou zvorál.*)

3.3.8 Shrnutí

Překladové texty by měly dodržovat význam a cíl textů výchozích. Je nasnadě, že se dánské a české texty liší, z průzkumu dokonce vyplývá, že české překlady nejsou tak vulgární jako dánské originály, nebo se v nich neobjevují stejně často tak silné výrazy. Silná slova bývají často zdrojem překladatelskými problémů. Je potřeba dbát na to, aby překlad nebyl nivelizovanou nebo naopak zesílenou verzí originálu, aby byl stejně barvitý a měl ekvivalentní funkci. Proto je pro překlad důležité volit výrazy se stejným účinkem na čtenáře, nikoli tedy doslovné ekvivalenty.

Je nemožné převést a použít dánské vulgarismy a také intenzifikátory jako jsou *skide-* a *pisse-...* doslovně. Například ve slově *skidebange*²²⁰ předpona *skide-* jistě ztratila svou hrubost, použít v češtině doslovný překlad *skide-* by působilo mnohonásobně hruběji a vulgárněji. Stejným případem je i slovo *lort*. Přestože se i v češtině používají nivelizační koprolálika, neobjevují se v textech krásné literatury.

---

²¹⁸ Dle slovníku: Kirsteinová, B. – Borg, B.: *Dánsko-český slovník, Dansk-tjekkisk ordbog*. Leda, 1999., znamenají tyto výrazy česky: vulg. *chcanky*.

²¹⁹ V českém překladu Michaely Weberové: „*Vodpal!*“!

²²⁰ Česky: *hodne se bát*.

Průzkum ukázal, že náboženské vulgarismy bývají překládány převážně také náboženskými. Za povšimnutí ovšem stojí to, že zatímco se Dánové dovolávají hlavně pekla, ďábla nebo satana (*For fanden! For helvede! For satan!*), obrací se Češi k opačným silám, tedy k Bohu a nebi. Další potíží jsou kletby spojené s nemocemi, neboť ty v češtině nejsou tak silně zastoupeny jako v dánštině. Překvapivé je, že dánština s koproláliky operuje dokonce častěji než čeština (v překladu). Jedná se však především o slova *skide* a *lort*, která již leccos ze své hrubosti ztratila a používají se jako náhrada za plnovýznamové slovo. Na místech, kde se v dánském textu objevuje intenzifikační *skide-* nebo *røv-* je v češtině ve valné většině případů slovo jemnější. A to i přes to, že čeština disponuje v tomto případě stejnými výrazy. Zřejmě však není úzus taková slova v krásné literatuře užívat, pravděpodobně působí na čtenáře mnohem hruběji.

4. MORFOLOGIE

Jak je zřejmé z průzkumu současné původní české literatury, projevuje se stylizovaná mluva v češtině silně nejen v lexiku ale také v morfologii jazyka. Tato kapitola bude zaměřena na prostředky, kterými se odráží dánská stylizovaná promluva na rovině morfologie, dále na to, jak se tyto jevy projevují v překladu a zda mezi češtinou a dánštinou lze v tomto ohledu nalézt paralely, či se jazyky v této vrstvě jazyka zcela liší. Lexikální rovina, která byla analyzována v předchozí kapitole, je v češtině úzce spojena s morfologickou a hláskoslovnou rovinou jazyka. Jak tvrdí Knittlová: „*Na expresivní, nespisovné nebo ne zcela spisovné české výrazy se samozřejmě navíc navěšují obecně české signály hláskoslovné a morfologické, neboť všechny roviny jazyka musí být v harmonické souhře, jinak dochází ke stylové diskrepanci.*“²²¹ V této kapitole se tedy zaměříme na morfologickou stránku lexikálních a syntaktických jednotek. Tzn. nikoli jako v předchozích kapitolách na jejich význam, ať už izolovaný či kontextově zapojený, ale na kvalitu a kvantitu hlásek a slabik, která je v dánštině často psaným projevem nedbalé výslovnosti, zatímco v češtině doplňuje výběr lexika.

Dle následující analýzy se v dánštině stylizovaná mluva odráží na morfologické rovině několika prostředky. Specifické je odpadávaním koncových slabik u sloves v infinitivním tvaru a u modálních sloves i ve tvaru minulém (*have* – *ha'*; *kunne* – *ku'*; *lide* – *li'*),²²² odpadávaní těchto koncových infinitivních slabik i v přítomném tvaru pouze s přidáním koncového *-r* (*beder* – *be'r*; *klæder* – *klæ'r*), odpadávaním koncového *-e* na konci infinitivního tvaru slovesa, nikoli ale celé slabiky (*være* – *vær*), odpadávaní písmen uprostřed slova bývá, ale ne nutně, vyznačené apostrofem (*så'n*; *faen*). Dále se stylizovaná mluva konkretizuje také změnou kvality hlásek (*også* – *osse*) a dlužením hlásek, což často vyjadřuje afekt a důraz (*Friii!*; *Guuud!*).²²³

V češtině se projevuje hovorovost i na rovině změny kvality hlásek (*y*→*ej*), mění se i koncovky na koncovky obecné češtiny (*-ej*, *-ma*, *é*→*y*, *é*→*í*, *mi*→*ma*). Kromě toho stejně jako v dánštině dlužením (protahování vokálů a hromaděním vokálů *nerozumiiim*) či krácením hlásek (*prosím tě* – *prosim tě*). Vedle zkracování je to také odpadávaní hlásek uprostřed slova (*kvůli* – *kuli*), dále spojování několika slov do jedné jednotky (*prosimtě*), nářečními prvky (*tatínkovo boty*), jako velká míra hovorovosti se objevuje protetické v-

²²¹ Knittlová, D.: *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 98.

²²² Česky: *have* – *mít*; *kunne* – *umět, moci*; *lide* – *trpět*.

²²³ Česky: (*så'n* – *takhle*; *faen* – *děbel*; *også* – *také*; *Friii!* – *svobodný*; *Guuud!* – *Bože!*)

(*vodpal*). Protetické *v-* se ovšem v překladech objevuje jen výjimečně a je známkou vysoké míry hovorovosti či nezdvořilosti (srov. *Požehnané dítě*). Stejně jako v dánštině pak dloužením hlásek. Následující ukázka z analyzované původní české literatury dokládá výskyt morfologických změn:

Emil Hakl: *Ty vé...; Zkoušej sirény. Nebo zas něký výročí.; Dobrej den, prosimvás...; Já du, přisámbohu...; Něká stráž, nákej vomyl...; Žiši von je blbeej.*

Jakub Češka: *Že je tak líínááá...; Skocký, porcký; vykutálený slunečně medový trinky.*

Jiří Hájíček: *Statek, pak bejvalá fara a takovej domek na spadnutí.; Hej, co tady voblejšáš?; Čet jsem...*

4.1 Analýza

V dánštině tedy dochází ke třem typům změn, k odpadávání hlásek či slabik, k prodlužování vokálů a ke slučování slov. Analýza se bude věnovat jednotlivým lexikálním či syntaktickým jednotkám, které jsou nositeli morfologických změn v dánštině, a bude je srovnávat s českým překladem. Morfologické změny, které se objevují v překladu a nikoli v originále zde jednotlivě pojednávány nebudou, neboť se jejich problematika dotýká částečně výše analyzovaného lexika, kontextu a charakteristiky postavy jako takové.

Odpadávání

K odpadávání dochází nejčastěji u sloves, méně často u jiných slovních druhů.

Slovesa

U sloves nejčastěji odpadávají koncové slabiky v infinitivu (*have – ha’; skulle – sku’; lide – li’, sige – si’*). Tyto slabiky odpadávají ale i u sloves v přítomném tvaru, koncové *-r* ovšem zůstává (*giver – gi’r; bliver – bli’r; beder – be’r; klæder – klæ’r*).²²⁴ Specifické je odpadávání infinitivního *-e* u slovesa *být – være (vær’)*.

---

²²⁴ Česky: *have – mít; skulle – mít (povinnost) něco udělat; lide – trpět, sige – říci; give – dát; blive – zůstat, stát se; beder – žádat; klæde – slušet.*

Další skupinou morfologických změn jsou tvary modálních sloves *skulle* a *kunne* v přítomném tvaru, typické je pro ně odpadávání poslední hlásky (*skal* – *ska'*; *kan* – *ka'*). Odpadává také poslední hlásky v imperativu (*La' være!*).²²⁵

Jiné případy

Nejčastěji odpadává koncové *-d* u tázacího adverbia *hvad* (*hva'*), v ojedinělých případech odpadávají i hlásky uprostřed slov (*sådan* – *så'n*; *fanden* – *faen*), nebo se zcela mění ortografie (*også* – *osse*).²²⁶ Podobně lze tento jev nahrazovat i v češtině na jiném místě (*Převčím; moh sis*).

Hromadění stejných hlásek

Hromadění vokálů je prostředek, který lze dle výsledků analýzy zachovat velice dobře, dokonce ve valné většině případů na stejných slovech. V textech se vyskytuje jediný případ, kdy se důraz přesouvá na jiné slovo v rámci výroku (*Guud nej, for fanden da også!* – *Bože néééé! Sakra práce!*). Jen velice ojediněle se objevuje hromadění konsonantů značící váhání či zadrhnutí, Fröhlich jej překládá přerušením slova (*Noget meddd... – Přímo nám sdě...*)

Pozoruhodný je ovšem rozdílný počet nahromaděných hlásek, v překladu nejsou vždy zachovány ve stejné míře, jako se vyskytují v originálu. V tomto ohledu nelze z textů vyčíst žádnou strategii, neboť distribuce je zcela rozdílná, jednou se jedná o prodloužení v překladu, jindy o zkrácení (*Hej, Ooooleeee!* – *Ahojky, Olééé!*; *Søde!* – *Drahooušku!*; *Urin! UUUUUrin!* – *Móóóč! MÓÓÓČ!*).

Slučování slov

Slučování slov je prostředek, který se v dánštině dle analýzy příliš často nevyskytuje. Z vybraných knih se objevuje pouze ve *Znalcích*, a to ve třech případech, avšak ani v jednom se nedostává do překladu (*ogsåvidere* – *a tak dále*; *Nejnejnejnej!* – *Ježíš, jen to ne!* (2x)).

²²⁵ Česky: *skulle* – mít (povinnost) něco udělat; *kunne* – umět, moci; *La' være* – Přestaň!

²²⁶ Česky: *Hvad?* – Co?; *sådan* – takhle; *fanden* – ďábel; *også* – také.

4.2 Shrnutí

Provedený průzkum odhalil poměrně nízký počet morfologických změn v dánské krásné literatuře. V tom se dánská literatura od původní české jednoznačně liší. Tato odlišnost se objevuje i v překladech. V dánské literatuře se tyto změny dějí nejen velice zřídka, ale také se týkají vždy jen jediné věty, nikdy neprostupují celým promluvovým úsekem postavy. V češtině (v původních dílech i v překladu) je tomu jinak, morfologické změny hlavně na poli obecné češtiny se objevují promluvou postavy napříč celým dílem, samozřejmě s ohledem na kontext.

Jak ukázala analýza, je jediným morfologickým jevem, který se přirozeně na stejném místě jako v originálu může odrazit i v překladu, tedy hromadění stejné hlásky. Tento prostředek vyvolává v dánštině stejný efekt jako v češtině, je projevem jistého emocionálního náboje, afektu.

Všechna ostatní místa, na kterých dochází v hovorové dánštině k morfologickým změnám, jsou výhradním specifikem dánštiny a není možné je na stejných místech stejnou měrou přenést do češtiny. Strategií pro přenos specifík tohoto typu je substituce, tedy záměna jevu s prostředky cílového jazyka, které vyvolají stejný efekt, i když na jiném místě v textu. A to je také metoda, které se chopili všichni překladatelé, neboť čeština, jak se ukázalo, disponuje širší nabídkou morfologických změn (na úrovni stylizovaného hovorového jazyka). A tyto prostředky se také v hojné míře vyskytují v původní české literatuře, proto je jejich užití na místě.

Nelze však opomenout, že pro zvolení prostředků obecné češtiny nestačí několik výskytů morfologických změn v dánském textu, nýbrž je potřeba zohlednit charakter postavy, která takto promlouvá a celkově jejímu charakteru přizpůsobit rejstřík výrazů. Ten se může měnit i v různých situacích.

5. TEMATICKÉ REÁLIE

Autoři ve svých dílech operují se spoustou jevů, které jsou pro primárního cílového čtenáře zcela jasné, nicméně pro čtenáře překladu, u kterého předpokládáme původ v jiné kultuře, možná dokonce naprostou neznalost kultury originálu, by na těchto místech vzniklo mnoho nesrozumitelných narážek. Pro překlad tematických reálií nabízí Knittlová několik překladových řešení. Překladatelé často využívají techniky **vnitřní vysvětlivky**, čímž do textu přirozeně implantují informaci pro čtenáře překladu. Kromě vnitřní vysvětlivky se překladatelé dopouštějí i **přidávání informací** (explicace), nebo naopak **vypouštění informací**, které lze považovat za nadbytečné. Další strategií je **substituce** či **analogie**, tedy nahrazování výchozí skutečnosti za naši cílovou.²²⁷ Tohoto postupu využívají u místních názvů, názvů periodik, institucí, organizací i dalších místních specifik, neboť dle Levého je „*ideálem (...) dosáhnout srozumitelnosti významové a přitom zároveň navodit představu cizího prostředí*“.²²⁸

5.1 Analýza

Analýza se zaměří na překladová řešení toponym, institucionym, antroponym, názvů periodik a několika dalších specifik. Podíváme se, zda překladatelé vůbec považovali za důležité reálie uvést, či zda je z překladu vypouštěli, případně analogicky zaměnili za srozumitelnější (obecnější) reálie. Dále prozkoumáme, zda se snažili čtenáři dánské reálie přiblížit, či zda čtenář při čtení překladu tápe.

Toponyma

Všichni překladatelé lokální názvy (parky, hřbitov, nemocnici apod.) doplňují vnitřní vysvětlivkou, která má dějiště čtenáři přiblížit (*På Vester Kirkegård – Na hřbitově Vester Kirkegård; Skal du ud i Fælledparken i eftermiddag, Carl? – Vyrazíte odpoledne do Fælled parku?*) Pokud s sebou místo, o kterém je řeč, nese silný konotační význam, mívá vnitřní vysvětlivka „*formu vysvětlujícího opisu, který by však měl být co nejstručnější, aby nedošlo k nadměrnému rozšiřování textu*“.²²⁹ Fröhlich této strategie využívá na několika místech: *det er lidt tæt på Tuborg, er det ikke? – není to přece jenom moc blízko Tuborgu?*

²²⁷ Srov. Knittlová, D.: *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 92.

²²⁸ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 119.

²²⁹ Knittlová, D.: *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 92.

Takový velký pivovar...?, čímž lokalitu čtenáři přibližuje a vyzdvihuje tak její specifika, která jsou dánskému čtenáři zřejmá.

Fröhlich při překladu *Znalců* konkrétní ulice dokonce vynechává, nejsou pro českého diváka (čtenáře) zřejmě rozhodující a nenesou žádný význam. Snad dokonce matou (*St. Kongensgade; det ligger på Marievej i Hellerup* – v překladu zcela chybí).

Naopak, pokud je čtvrť snadno srozumitelná a nejedná se jen o ulici, ponechává ji Fröhlich v původním znění a její význam blíže nespecifikuje (*Charlottenlund – Charlottenlund*). Stejně situaci řeší i Václavů (*det fordømte mord ude i Valby – ta zpropadená vražda ve Valby*; *De må gå til sundhedsafdelingen i Store Heddinge – Obraťte se prosím na oddělení zdravotní péče ve Store Heddinge*). V těchto případech ale není jasné, zda se jedná o čtvrť či úplně jiné město na druhém konci státu. Václavů takto ponechává všechny ulice a lokality, nic nevynechává.

Institucionyma

Obchody a instituce nesoucí specifické jméno, které čtenář překladu pravděpodobně nemůže znát, doplňují překladatelé vnitřní vysvětlivkou, nebo je nahrazují slovem obecným (v *Ženě v kleci*: *i Magasins kulinariske underetage – v suterénu obchodního domu Magasins* (sic!); *BR-butikken – hračkáství*; *på Rigshospitalet – před nemocnicí Rigshospital*).

Podobně jako Fröhlich vynechává ulice, které pro význam textu nehrají žádnou roli, vynechává bezpředmětné dánské reálie i Březinová (*Her har man sgu holdt nogle gange og ventet på DSB – Tady jsme se něco načekali*).

Pro českého čtenáře je potřeba vysvětlit i tak základní reálie jako je *Christiansborg*, tedy budova, kde sídlí parlament. Václavů ale *Christiansborg*, což je pro děj *Ženy v kleci* poměrně důležité místo, rozepisuje jen jednou a to naprosto v souladu s textem originálu, vysvětluje je tedy pouze při první zmínce, tak jako originál (*parkeringsbåsene i Christiansborgs Rigsdagsgård – parkoviště u Christiansborgu, kde sídlil parlament*), ale není jasné, že se jedná o budovu, která se jmenuje *Christiansborg*, nebo o lokalitu, město.

Stejně jako u specifických dánských obchodů se i u organizací názvy vysvětlují. Organizace, pro které se v dánštině zažilo jen užívání zkratky z iniciál, se v překladu do

češtiny rozkládá a tím i vysvětluje (*DJØF – pracoval pro DJØF, dánský svaz právníků a ekonomů; hos NEC-folkene – Kluci z Národního vyšetřovacího centra*).

Antroponyma

Všichni překladatelé bez výhrady přechylují, jinak jména většinou neupravují, nepočesťují. Za pozornost však stojí několik jednotlivostí v *Ženě v kleci*. Václavů přepisuje jméno syřana (v originále) *Hafiz al-Assada* jinak, mění hlásky na *Hafez el Asad*, dle českého úzu přepisu cizích slov.

Zvláště operuje se jmény v několika dalších případech, tedy na místě, kde by český čtenář očekával jasné užití příjmení, které je dokonce i v originálu, uvádí Václavů jen křestní jméno. V následujícím případě se jedná o situaci, kdy komisař Mørck zjišťuje informace u starší paní, se kterou se setkává poprvé a v češtině ji tituluje křestním jménem (*Må vi lige tale med Helle Andersen i enrum? Mohli bychom si prosím s paní Helle promluvit o samotě?*).

Názvy periodik

Názvy periodik dávají překladatelé do kurzívy a doplňují k nim při prvním zmínění údaj o tom, že se jedná o periodikum. Název se překládá, pokud je v dánštině a pokud nese význam (*Dánský odborář, Země a lid*) a pokud není srozumitelný i v původním znění (*Gossip, Aktuelt, Politiken*).

Takže se při první zmínce objevuje *Information* a v češtině *deník Information*, stejně *Politiken* a česky *deník Politiken, Herald Tribune* – čerstvý výtisk *Herald Tribune*. Nutno dodat, že v dánském originále názvy periodik nikdy proložené nejsou. V češtině navíc přejímají české deklinační koncovky (z *Aktueltu*).

Ostatní

Vysvětlivky se dočkají i další specifika výchozího jazyka. Běžný výraz pro registr zdravotního pojištění, jehož číslo je obdobou českého rodného čísla a kartička zdravotního pojištění zároveň funguje i jako občanský průkaz, je určitě potřeba rozložit (*CPR-registret – Registr zdravotního pojištění*). Nejdále v tomto ohledu opět zachází Fröhlich, který akcie společnosti *Codan* jednoduše krátí na *bankovní akcie*, takže čtenáři v podstatě vysloveně bere informaci (*Codan-aktier – bankovní akcie*). Nešťastný je překlad Václavů, která *Kvickly-kunder* překládá jako *zákazníci videopůjčovny*, přestože *Kvickly* je velký

potravinový řetězec, navíc je v kontextu řeč o přípravě špenátu. Strategii analogie využívá František Fröhlich, který horký nápoj *toddy* popíjený v dramatu *Znalci*, nahrazuje českým ekvivalentem *grog*, podobně také *et stykke sushi – kousek masíčka*.

5.2 Shrnutí

Překladaelé jevy spadající do kategorie reálie výchozí kultury často explikují, vysvětlují je doplňujícím slůvkem, či opisem (*Tønder* → *u hranice se Šlesvickem*; *kronprinsen* → *korunní princátka Frederik*). Všechna propria (názvy novin, magazínů, jméno nakladatelství...) jsou na rozdíl od originálu tištěna proloženě a při první zmínce většinou doplněna deskriptivním apativem. To je rozdíl oproti původní literatuře, který nasvědčuje *překládovosti*, tedy upravenosti textu pro příjemce překladu.²³⁰ Nicméně integrovaná vnitřní vysvětlivka text novému čtenáři přibližuje a usnadňuje mu pochopení dánských reálií. Vnitřní vysvětlivky nepřesahují rámec krátké doplňující informace, často jen jednoslovné. Překladaelé za žádnou cenu do textu nekládají vlastní interpretace – reálie doplňují jen o obecné informace, například u městských čtvrtí a s nimi spojených konotací. Na druhou stranu je potřeba konstatovat, že vynechání informací a dějišť (názvů ulic) čtenáře překladu ochuzuje. Překladaelé je vynechávají zjevně záměrně, lze usuzovat, že chtějí text zpřehlednit a nebrzdit děj informacemi, které jsou pro čtenáře překladu nadbytečné. Tady se ovšem pohybují překladaelé na tenkém ledě, neboť vybírat za čtenáře co je pro něj důležité a co ne, může snadno přerůst ve třídění ideologických tendencí a dalších informací.

---

²³⁰ Srov. Popovič, A.: *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava, 1975, s. 62n.

6. VERBÁLNÍ ZDVOŘILOST

Zajímavou problematikou z hlediska srovnávání dánštiny a češtiny je otázka vyjadřování zdvořilosti a její dílčí části, otázky vykání a tykání a používání českého fenoménu – slůvka *prosím*, které se v dánštině takto jednoslovně se všemi českými významy nevyjadřuje a spadá tímto do kategorie *unique items*.

6.1 Tykání a vykání v dánštině a češtině

Do 70. let minulého století bylo i v Dánsku běžné, že si navzájem vykali lidé, kteří se neznali, na pracovišti, při formálním kontaktu a podobně tak jak je tomu v českém prostředí zvykem dodnes. Revoluce v 60. až 70. letech 20. století však přinesla touhu po rovnosti mezi muži a ženami, společenskými třídami, dospělými a mladými lidmi a v neposlední řadě i ve vztahu k autoritám, to se odrazilo nejen ve stylu odívání, v chování, ale i v jazyce.²³¹ Někteří mluvčí považují dánské vykání dokonce za snobské.²³² Je ovšem patrné, že debata o dánské zdvořilosti a především o tykání a vykání je stále živá.²³³ Přesto je vykání překvapivě v současných dánských filmech i literatuře poměrně časté. Nejinak je tomu i v románu Leifa Davidsena *Dobré sestry* a v románu Adlera Olsena *Žena v kleci*. V dánských dramatech se v originálu vyskytuje vykání jen jedinkrát v *Požehnaném dítěti* Astrid Saalbachové, v překladu víckrát tamtéž.

Peter Olesen, dánský novinář a spisovatel zabývající se zdvořilostí, upozorňuje na to, že Němci i Britové jsou k sobě ve srovnání s Dány na první pohled zdvořilejší a ukazují si větší vzájemný respekt. V Německu samozřejmě tím, že si lidé vykají, v Británii především oslovováním *Sir* a *Madam*. To v dánském prostředí schází.²³⁴ Z dánského úhlu pohledu není potřeba společnost hierarchizovat, všichni jsou si rovni. Ve velkých firmách neexistuje pyramidová hierarchie, kterou můžeme vystopovat v německých či českých koncernech, kde všichni autoritativně vzhlíží ke svému nadřízenému a šéfovi. V dánských firmách je zavedena tzv. plochá organizační struktura, všichni si tykají, Dánové tykají

²³¹ Srov. Jørgensen, J. N. – Quist, P.: *Unges sprog*. København : Hans Reitzel, 2008, s. 21n.

²³² Srov. Bojsen, E.: *Dus eller Des med seerne*. In: *Nyt fra sprognævnet*. [online]. Roč. 1990, č. 2, [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <http://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sproгнаevnet/1990-2_OCR.pdf>.

²³³ Srov. *Vor eller vores?* In: *Nyt fra sprognævnet*. [online]. Roč. 2006, č. 1, [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sproгнаevnet/2006-1.pdf>>.

²³⁴ Srov. Olesen, P.: *Høfligheden – hvad blev der af den?* København : Gyldendal, 2009, s. 29.

dokonce i premiérovi a královnu titulují křestním jménem, tedy Margrethe. Rozdíl nevidí ani mezi generacemi či muži a ženami.²³⁵

Českou míru zdvořilosti a chování lze do velké míry srovnat s německou, oba státy si v komunikaci na obchodní úrovni či s neznámými nebo autoritativními osobnostmi udržují poměrně vysokou míru formálnosti. Dánové často dělají tu chybu, že po příjezdu do Německa či v komunikaci s Němci zůstávají v pozici tykání.²³⁶ Případně jen vymění jazykový kód, ale vzorce vyjadřování a chování podle zvyků jiné kultury (kulturní kód) nezmění.²³⁷ Velký problém nastává i v písemném styku.²³⁸ Důležitý je kontext, zatímco Němci si potrpí na verbální zdvořilost, Dánové jsou v jazykovém projevu přímější a zdvořilost dávají najevo neverbálně parajazykově, gesty či úsměvem.²³⁹ Němci, a dá se říci i Češi, vyjadřují zdvořilost výrazně gramaticky a lexikálně slůvkem *bitte* (*prosím*), časem podmínkovým, modálními slovesy a částicemi, nepřímými prosbami či otázkami.²⁴⁰ Tyto jevy jsou indikátory zdvořilosti.²⁴¹

Distinkcí tykání a vykání se tedy čeština tvaroslovně od dánštiny liší. Podle **Ladislava Špačka** je tykání a vykání v Čechách poměrně symetrické, ten, komu se vykává, obvykle opět sám vykává. Pak samozřejmě děti vykaží nepřibuzným dospělým, i když jim samotným se tyká. Na pracovišti navrhuje tykání vždy šéf.²⁴² Dále Špaček poukazuje na to, že se tykání může promítat i do pracovních vztahů, do odstupů nebo blízkosti mezi šéfem a jeho zaměstnanci.²⁴³

Nabídka tykání se v češtině řídí zásadami společenské etikety. Špaček uvádí následující stupně formálnosti oslovení: Za nejformálnější považuje vykání a užívání příjmení. O stupeň uvolněnější je způsob vykání s oslovením křestním jménem. Pro tykání a užívání křestního jména potřebujeme podle Špačka svolení obou stran. Tykání nabízí vždy společensky významnější osoba. Pokud nám člověk, se kterým jsme na stejné

²³⁵ Srov. Palmgren, U. Gj.: *Håndbog i høflighed*. København : Multivers, 2007, s. 10.

²³⁶ Srov. Palmgren, U. Gj.: *Håndbog i høflighed*. København : Multivers, 2007, s. 27.

²³⁷ Srov. Fredsted, E.: *Analyser i Dansk og tysk talesprog*. Oslo : Novus forlag 1998, s. 335.

²³⁸ Srov. Palmgren, U. Gj.: *Håndbog i høflighed*. København : Multivers, 2007, s. 29.

²³⁹ Srov. Fredsted, E.: *Analyser i Dansk og tysk talesprog*. Oslo : Novus forlag, 1998, s. 328.

²⁴⁰ Srov. Fredsted, E.: *Analyser i Dansk og tysk talesprog*. Oslo : Novus forlag, 1998, s. 58.

²⁴¹ Srov. Fredsted, E.: *Analyser i Dansk og tysk talesprog*. Oslo : Novus forlag, 1998, s. 331.

²⁴² Srov. Čmejrková, S.: *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha : Academia, 1996, s. 44.

²⁴³ Srov. Špaček, L.: *Nová velká kniha etikety*. Praha : Mladá fronta, 2005, s. 164.

společenské úrovni, nebo který dokonce stojí výš, zničehonic tyká, je potřeba toto gesto chápat jako nabídku tykání.²⁴⁴

Je tedy zřejmé, že zdvořilost se v dánštině a češtině dává najevo různými prostředky. Zatímco v českém prostředí si lidé rádi udržují odstup vykáním a dávají si tak najevo vzájemný respekt, prosazují Dánové neformální komunikaci. Zajímavé komunikační vzorce lze vysledovat i v české literatuře. Jak vidíme v Hájíčkově *Selském baroku*, mají staří lidé dokonce tendenci mladším, ač dospělým, lidem tykat. U Hakla si lze zase povšimnout, že si dospělí lidé, které spojuje nějaký koníček, ač se vidí prvně, bez váhání tykají. Ve všech oficiálnějších situacích si jsou ovšem Češi na rozdíl od Dánů zvyklí vykat. Proto se v následující analýze zaměříme na to, jak si s volbou tykání a vykání postav poradili překladatelé a jak se k této problematice vyjadřují translatologové.

Zajímavé jsou situace nerovnoměrné distribuce tykání a vykání ať už v jednom jazyce (jedna osoba druhé tyká, druhá první vyká), či například převod dánského tykání v české vykání (opačný případ se v analyzovaných dílech nevyskytl). V případech neuvedených v příloze zůstalo při překladu stejné (dánské vykání přeloženo českým vykáním, stejně tak v případě tykání).

6.1.1 Analýza

Výzkum ukázal, že se v současné dánské literatuře dost často objevuje vykání (*De*), přestože by se dalo očekávat, že si budou osoby podle běžného úzu tykat. Pokud si však vykájí v dánském originále, dodržují překladatelé tuto úroveň komunikace i při překladu do češtiny, ani jednou se nerozhodl žádný z překladatelů převést dánské vykání do českého tykání.

Opačný případ nastává, pokud si Dánové tykají. Na tomto místě je potřeba z kontextu zvážit, zda je vhodné, aby si postavy dle českých zvyklostí spíše tykaly, či vykaly. Rozhodujícím faktorem je určitě oslovení. Pokud se v dánském textu před jménem zmiňované osoby objevuje *fru* nebo *herr*, tak se do češtiny překládá jako vykání, ačkoli si postavy v dánštině tykají. Stejně tak je ukazatelem tykání a vykání i anglický titul před jménem. Jak poukazuje Levý, lze možnosti překladu a formálnost anglické *you*

---

²⁴⁴ Srov. Špaček, L.: *Nová velká kniha etikety*. Praha : Mladá fronta, 2005, s. 39nn.

„vyčíst z oslovení Mr. a Mrs.“²⁴⁵ S tímto případem se setkáváme v Davidsenových *Dobrych sestrách*, kde se na několika místech oslovení anglickým titulem objevuje (*Godspeed til Bratislava og bring mine bedste ønsker om lykke og helbred til Mrs. Vuldom. – Zlomte v té Bratislavě vaz a vyřídíte, prosím, paní Vuldomové můj srdečný pozdrav.*)

Asymetrie

Ve všech případech probíhá komunikace v dánských dílech symetricky, tzn., že si oba mluvčí buď tykají, či vykají, každopádně jsou oba ale na stejné komunikační úrovni. To se odráží i v překladu, bez ohledu na to, zda překladatel nechává postavy navzájem si tykat, nebo vykat.

Výjimkou z tohoto úzu je komunikace mezi kriminálním komisařem Carlem Mørckem a jeho asistentem syrského původu Asadem v románu *Žena v kleci*. V originále si navzájem tykají. Z neobjasnitelného důvodu ale zvolila překladatelka Václavů pro českou verzi asymetrickou komunikaci, při níž Carl Asadovi tyká a Asad mu na oplátku vykává, ačkoli se jedná o dva dospělé muže. Z tohoto komunikačního postavení lze cítit jasnou nadřízenost Carla Mørcka, to ovšem naprosto odporuje obecnému dánskému požadavku po rovnoprávnosti ve společnosti.

K asymetrické komunikaci také dochází v jedné ze závěrečných scén románu *Žena v kleci*, kdy komisař Carl Mørck se svým asistentem Asadem dopadnou zločince Lasseho Jensena. V dánštině si všichni tykají. V češtině Lasse oběma tyká, Asad tyká Lassemu, zatímco Carl Lassemu vykává a oslovuje ho příjmením: *Jensene*. Vzhledem k vypjatosti situace lze tuto asymetrii dobře vysvětlit psychologicky.

6.1.2 Shrnutí

Výzkum ukázal, že pro překlad je důležité zhodnotit pouze situaci, kdy si Dánové tykají, neboť si tykají v mnohem větší míře než Češi. Rozhodujícím faktorem pro zvolení tykání či vykání v překladu je oslovení (*fru, herr*) a zda se mluvčí znají, tedy zda jsou například kolegové. Pokud si postavy v dánských dílech vykají, vykají si potom i v českém překladu.

---

²⁴⁵ Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Československý spisovatel, 1963, s. 133.

6.2 Funkce výrazu *prosím* v češtině

Slůvko *prosím* má v češtině více významů a funkcí. Používá se pro vyjádření prosby či žádosti, dále předávání předmětu či vyhotovení úlohy apod., kromě toho také pokud nerozumíme a chceme se přeptat na to, co bylo řečeno, při zvednutí telefonu, či jako odpověď na poděkování. Výraz *prosím* ale v komunikaci v češtině získal novou funkci, při níž se skutečný význam *prosím* poměrně dost vyprázdnil, stal se z něj výraz s oslabenou platností. Tvar *Prosím tě* či *Prosím vás* se často používá jako kontaktní, fatický obrat s vyprázdněným významem prosby. Kromě toho také převzal funkci chlácholení: *Ale prosím tě*, či ohrazení (*ale prosím tě dej pořád*).²⁴⁶ Celý výraz se v českých románech mnohdy objevuje psaný dohromady *prosimvás*, *prosimtě*. V původních českých románech se *prosím* v oslabené platnosti vyskytuje v následujících situacích:

- Prosím při žádosti – na hranici oslabené platnosti

Hakl: *Dal bys mi prosimtě taky jedno?; Prosím Vás, Vaganski vrh? Kudy?*

Hájíček: *Prosím vás, uvědomte si jednu věc.; Počkejte chvíli, prosím.; Co, prosím tě?; Prosím vás, neublížíte mu.*

- Kontaktní funkce

Hakl: *Prosimvás, jak se dostanu na kulaťák?; Prosimvás, dávejte pozor na cestu.; Prosimvás... mohla bych si zapálit?*

- Vyprázdněnost

Hakl: *Ale jo, prosimtě, klidně.; Dej to prosimtě radši Honzovi.; Prosimtě, co blbneš...; Hlavně klid, prosimtě, já mu pomůžu.; Cos to prosimtě kecal?; Prosimvás, co ten kozel tam vzadu?; Tak ten pes měl, prosim pána, v Hamburku, ví pán, co je Hamburk?*

Hájíček: *Prosím tě... Jste přeci bráchové?; Prosím vás, netahejte sem mýho dědu!; Prosím tě, kdyžs ji viděl, nepřipomínala ti...?; Prosím tě, ty máš starosti.;*

Z ukázek je zřejmé, že čeští spisovatelé zdvořilostní slovo *prosím* hojně a rádi uplatňují i ve fatickém, komunikativním významu.

---

²⁴⁶ Srov. Hoffmannová, J. – Müllerová, O. – Zeman, J.: *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha : Trizonia, 1999, s. 141.

6.2.1 Unique item

České *prosím* je jedním z klasických případů *unique items*, neboli jedinečných jevů. Jak je zřejmé z úvodu této kapitoly, vyjadřují Dánové zdvořilost především nonverbálně. To ale neznamená absolutní absenci zdvořilostních formulek v dánštině. Dánština disponuje jinými prostředky než čeština, která si mnohdy vystačí pouze s jedním slůvkem *prosím*. Dánština pro prosbu či žádost operuje s několika frázemi, např. *Vær sød...*; *Må jeg bede dig om...?*; *Må jeg få lov til at...?* Při nepochopení se Dánové přeptají např. větou *Hvad siger du? Hvadbehager? Nebo jen krátce Hvad?; Hvilket?*

V dánštině je jen velice zřídka zastoupeno přímým ekvivalentem, jednou se v analyzovaných knihách objevuje *venligst* (*Læs venligst det hele op.*), což je výraz užívaný převážně v písemném vyjádření.²⁴⁷ Kromě *venligst* pro užití českého slůvka *prosím* v překladu může rozhodnout i dánské *gerne* (*Hvis De gerne vil tale med vores jurist, så er De velkommen.*). V dánské literatuře se na třech místech objevuje i anglické *please* (podrobněji rozvedeno v oddíle o citátových výpůjčkách), které bývá do češtiny překládáno českým *prosím* (*Žena v kleci: Please, hav medlidenhed med mig. – Mějte se mnou prosím slitování*), otázka jeho užití je však problematizována v kapitole o anglicismech. Přímým ekvivalentem *prosím* užívaného při předávání objektu je dánské *værsgo*, popř. *vær så god*.

6.2.2 Prosím v překladu

Při překladu do češtiny je tedy potřeba zohlednit, že Češi jsou zvyklí na rozdíl od Dánů vyjadřovat zdvořilost verbálně. Rozhodnutí však musí být podmíněno kontextuálně. Ve významu žádosti nebo prosby se v dánštině často objevuje modální sloveso ve spojení s příslovci *lige* nebo *godt* či zápornkou *ikke* (*Må vi lige tale med Helle Andersen i enrum? – Mohli bychom si prosím s paní Helle promluvit o samotě?; Vil du ikke lade være med at tale sådan. – Prosím tě, nemluv takhle.; Vil I ikke godt sige, hvor jeg er? – Řekněte mi prosím, kde jsem.*) Případně *lige* bez modálního slovesa (*Lige et øjeblik – Okamžik prosím; Hold lige ind her. – Zastavte tu prosím.* Dokonce lze slůvkem *prosím* nahradit i poměrně

---

²⁴⁷ Lund, J.: *Okay? Amerikansk påvirkning af dansk sprog*. Dansk lærerforeningen og forfatteren, 1989, s. 25.

expresivní kletbu, např. *fanden* (*Hvem fanden har ikke det? – A kdo by, prosím vás, neměl?*).

V překladech se objevuje *prosím* (*ale prosím tě*) i ve významu chlácholení, či ohrazení. V dánštině se na těchto místech objevují částice *nå, jaså* (*Nå. Det går vel over. – Ale prosím tě. Vždyt' to přejde.; Nå! Men ... hvorfor... – No prosím! Ale... proč...; Jaså. Det lyder mærkeligt. – No prosím tě, to je divné.*) Obrat *prosím tě* ve významu ohrazení či útěchy nejčastěji při překladu používá Fröhlich (*Manglede bare. Er der andet? – Ale prosím tě. Ještě něco?; Hun er jo ikke nogen stafet! – Prosím tě, copak je nějaké štafetovej kolík!*).

Ve významu pobídky se v analyzovaných dánských dílech vedle již zmíněného *værsgo* a *vær så god* objevují obraty: *Skål og tak. – Prosím, nabídněte si.; Denne vej... – Tudy, prosím.*

6.2.3 Shrnutí

Je nasnadě, že dánština částečně disponuje ekvivalenty českého *prosím* a to především ve funkci prosby, nedorozumění, podání objektu. Tyto jevy se však vyjadřují různými prostředky a ne tak jednotně jako v češtině, kde je možné a, jak vyplývá ze současné české původní literatury, dokonce žádoucí používat *prosím*. Problém při překladu nastává u druhotné funkce *prosím* v především mluvené češtině a jejím odrazu v krásné literatuře, kdy *prosím* zastává funkci kontaktní a fatickou. Některé dánské částice (*nå, jaså*) sice mohou mít podobnou funkci, ale rozhodně to není pravidlem. V těchto případech je potřeba se vzdálit od povrchové struktury dánského textu a přiklonit se k českému vyprázdněnému *prosím* a použít ho i na místech, kde se v originálu nenabízí.

Z provedeného průzkumu vyplývá, že dánština není nutně méně zdvořilá než čeština a že pojem verbální zdvořilosti je relativní. Zatímco dánština šikovně operuje s modálními slovesy a doplňujícími příslovci (*lige, godt*), které podobně jako expresiva zabarvují celou větu, uplatňuje čeština mnohdy jen jedno slovo *prosím*, jehož přímou náhradu bychom v dánštině hledali jen stěží.

ZÁVĚR

Při čtení současné literatury by se čtenáři mohlo zdát, že překládat dialogy či polopřímou řeč postav je snadné, neboť se jedná o projev, který známe z každodenní komunikace. Analýza provedená v této práci však dokládá, že tomu tak není. Projevy postav jsou sice odrazem běžné mezilidské komunikace, ale je to projev stylizovaný, pro jehož překlad platí jistá pravidla. Při překladu je potřeba znát nejen českou překladatelskou tradici, ale také prostředky stylizované mluvy v literatuře. Průzkum dánské a české krásné literatury ukázal, že prostředky hovorové mluvy těchto jazyků spadají převážně do kategorie *unique items*, tedy jevů, které jsou zastoupeny pouze v dánštině a čeština pro ně má jiný ekvivalent. Stejně tak dánština nedisponuje některými běžnými českými jevy, které však musí být v překladu zohledněny.

Hlavními prostředky dánské stylizované mluvy jsou na lexikální rovině výpůjčky, deminutiva a expresiva vyjadřující emocionální postoj, na rovině morfologické jimi jsou emoce a nedbalá mluva. Jako poslední sem patří odkazy na kulturní realie a projevy verbální zdvořilosti. Tyto jevy byly předmětem analýzy. Překladová řešení stylizované mluvy byla při hodnocení vztahována k soudobé české literatuře s ohledem na Levého iluzionistickou a funkční metodu překladu.

Z tohoto hlediska byly nejprve na lexikální rovině zkoumány výpůjčky, z jejichž analýzy vyplývá, že překladatelé nepodléhají jejich přejímání z dánského textu do českého a převážně je překládají. V původním znění nechávají jen ty výrazy a repliky, které mají opodstatnění pro vyznění textu, ať už stylové (mající příznakové vyznění i v originálu), či významové (rozhovor se zahraničním hostem, citace písní).

Rozbor deminutiv ukázal, že je třeba brát v potaz míru a stupeň zdrobnění, což lze ověřit zpětným překladem. Překladatelé mají tendenci úroveň zdrobnění deminutiv zvyšovat, čímž posouvají jejich vyznění. Dalším problémem je užívání českého adjektiva *malý* analogicky k dánskému zdrobňujícímu *lille*. V češtině se však *malý* užívá především ve vztahu k velikosti objektu, méně často pro vyjádření pozitivních emocí. Čeština navíc upřednostňuje tvoření deminutiv sufixy, výrazně méně analyticky. Deminutivnost s sebou navíc může nést ironický nádech, zdrobnění tedy není výhradně znakem pozitivního postoje k objektu.

Průzkum expletiv ukázal, že české překlady nejsou tak vulgární jako dánské originály. Čeština pro překlad neužívá tak silné výrazy jako dánština. Vedle dánského vulgarismu se často objevují české výrazy hrubé, nebo dokonce neutrální. Dánské kletby a vulgarismy spojené s peklem a čertem nelze překládat doslovně a přímo, přestože čeština obdobnými výrazy disponuje. Působí totiž zastarale a neobjevují se ani v současné české původní literatuře. Dánové se navíc při klení obrací především k temným silám, peklu a ďáblu, Češi naopak k Bohu a Ježíši. Stejně tak nelze doslovně chápat dánské intenzifikátory, tedy vulgární prefixy (*skide-*, *pisse-*...), neboť se jedná o jednotky s oslabenou významovou platností. Stejně jako u výše uvedených jevů, tak i u nivelizačních výrazů vulgárního původu (*lort*) lze v překladu do češtiny používat i méně silná slova z obecně expresivního rejstříku (*krám*, *harampádí*). Řešení je třeba volit především s ohledem na funkci a význam výrazu a nedržet se doslovně primárního či povrchového významu slova.

Z hlediska morfologie odhalila analýza nízký počet morfologických změn v dánské krásné literatuře, v čemž se od původní české literatury výrazně liší. Tato odlišnost se objevuje i v překladech. V dánské literatuře indikují morfologické změny nedbalou výslovnost či emoce postavy, ale v češtině také nutně doplňují lexikum mluveného jazyka. Morfologické změny, které využívá dánština nelze až na jedinou výjimku převádět do češtiny stejnými prostředky a na stejném místě. Tou výjimkou je hromadění vokálů za účelem dodání emocionálního náboje, čehož lze stejným způsobem snadno docílit i v češtině.

Strategie při překladu reálií je u všech překladatelů zřejmá. Jejich snahou je přiblížit čtenáři okolnosti a místo děje, a to například pomocí vnitrotextové vysvětlivky, či substitucí domácí analogií. Občas se překladatelé uchylují k vypouštění údajů, čímž sice porozumění (především hraného dramatu) usnadňují, ale na druhou stranu čtenáře a diváka ochuzují o informace o výchozí kultuře.

Co se týče zdvořilosti, prokázal výzkum, že Dánové nejsou nutně méně verbálně zdvořilí než Češi, pouze používají jiné výrazové prostředky. Kromě toho se v dánské krásné literatuře často objevuje vykání (*De*) a oslovení či titulování pan a paní (*herr*, *fru*). Pro překlad do češtiny je problematické rozhodnutí pro tykání, či vykání u postav, které si v originále tykají. Zde pak záleží především na kontextu, tedy okolnosti setkání, zda se postavy znají, a na českém úzu. Z analýzy je ale patrné, že překladatelé používají

méně než čeští spisovatelé zdvořilostní slůvko *prosim*, které nemá v každém svém českém významu zřejmý dánský ekvivalent. Zatímco pro vyjádření zdvořilé žádosti používají Dánové kombinace modálních sloves a malých adverbii (*lige, godt*), chybí jasný ekvivalent pro fatickou funkci výrazu *prosim* (*ale prosím tě*).

Při překladu z dánštiny do češtiny si je potřeba uvědomit, že vyznění dánské věty mnohdy zapříčiní pouze jedno slovo, např. expresivum, či adverbium pro vyjádření prosby, zatímco v češtině lze stejného efektu dosáhnout i na rovině morfologie a syntaxe. Dětské až infantilní, nebo naopak drsné, či zdvořilé mluvy je tak v češtině možné dosáhnout takřka bez užití silných lexikálních výrazových prostředků, pouze na rovině morfologické.

Diplomová práce prokázala, že při překladu z dánštiny do češtiny je nutné zachovat původní autorův záměr vyznění textu, tak aby text působil stejně i na čtenáře překladu. Proto je potřeba nesledovat pouze povrchový význam slov, ale snažit se vytvořit přirozeně plynoucí text, který bude vykazovat všechny náležitosti originálu s ohledem na doplnění takových jevů jazyka překladu, které jsou pro něj typické a jejichž absence by překlad příliš ochudila a zároveň nežádoucím způsobem zvýraznila tuto odlišnost od jazyka originálu.

LITERATURA

A) Primární

- Adler Olsen, J.: *Kvinden i buret*. København : JP/Politikens Forlagshus A/S, 2008.
- Adler Olsen, J.: *Žena v kleci*. Brno : Host, 2011.
- Bláhová, M.: *Pastička*. In: *Česká divadelní hra 90. let*, Divadelní ústav; Nadační fond cen Alfréda Radoka; Praha : Aura-Pont, 2003.
- Češka, J.: *Hledání běžeckého těla*. Praha : Togga, 2008.
- Davidsen, L.: *De gode søstre*. København : Lindhardt og Ringhof, 2002.
- Davidsen, L.: *Dobré sestry*. Praha : Mladá fronta, 2004.
- Hájíček, J.: *Selský baroko*. Brno : Host, 2005.
- Hakl, E.: *O létajících objektech*. Praha : Argo, 2004.
- Horoščák, M.: *Vařený hlavy*. In: *Česká divadelní hra 90. let*, Divadelní ústav; Nadační fond cen Alfréda Radoka; Praha : Aura-Pont, 2003.
- Peroutková, I.: *Cesta z Arkád*. Praha : Artus, 2010.
- Pilátová, M.: *Žluté oči vedou domů*. Praha : Torst, 2007.
- Pokorný, J.: *Tatka střílí góly*. In: *Česká divadelní hra 90. let*, Divadelní ústav; Nadační fond cen Alfréda Radoka; Praha : Aura-Pont, 2003.
- Saalbach, A.: *Det velsignede barn*. København : Munksgaard/Rosinante, 1996.
- Saalbachová, A.: *Požehnané dítě*. Brno : Elg, 2008.
- Tobiáš, E.: *Jaures*. In: *Česká divadelní hra 90. let*, Divadelní ústav; Nadační fond cen Alfréda Radoka; Praha : Aura-Pont, 2003.
- Werdelin, N.: *Liebhaberne*. København : Munksgaard/Rosinante, 1997.
- Werdelinová, N.: *Znalci*. Praha : Divadelní ústav, 1999.
- Zábranský, D.: *Slabost pro každou jinou pláž*. Praha : Argo, 2006.

B) Sekundární

- *Ældres og yngres sprog – bro eller barriere?* København : Ældre Forum, 2000.
- Bachtin, M. M.: *Ordet i romanen*. København : Gyldendals Bogklubber, 2003.
- Bečka, J. V.: *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992.
- Bermel, N.: *Střídání kódů či míšení jazykových prostředků? K popisu dialogu v české beletrii*. *Naše řeč*, 84, 2001, s. 16-30.
- Bogoczová, I. – Fic, K. – Chloupek, J. a kol.: *Tváře češtiny*. Ostrava : Ostravská univerzita, 2000.
- Čechová, M. – Chloupek, J. – Krčmová, M. – Minářová, E.: *Současná česká stylistika*, Praha : ISV nakladatelství, 2003.
- Čermák, H.: *Základy lingvistické metodologie*. Praha : Karolinum, 1993.
- Čmejrková, S. – Daneš, F. – Kraus, J. – Svobodová, I.: *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha : Academia, 1996.

- Čmejrková, S.: *Jazyk literatury*. In: F. Daneš a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha : Academia, 1997, s. 114-132.
- Daneš, F.: Obhroublost v jazyce a řeči. In: *Sborník 2002*. Liberec : Technická univerzita 2001, s. 111-117.
- Davidsen-Nielsen N. – Hansen E. – Pia Jarvad P.: *Engelsk eller ikke engelsk? That is the question. Engelsk indflydelse på dansk*. Dansk Sprognævns skrifter 28, København : Gyldendal, 1999.
- Frandsen, J. N.: *Religion i sproget*. København : Kristeligt Dagblads Forlag, 2006.
- Fredsted, E.: *Analyser i Dansk og tysk talesprog*. Oslo : Novus forlag, 1998.
- Gammelgaard, K. *Written Common Czech*. In: *Scando-Slavica*. Tomus 40, 1994, s. 153-161.
- Gammelgaard, K.: *Spoken Czech in Literature*. Oslo : Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo, 1997.
- Halse, J. A.: „*Fuck dig!*“ København : Dansk Pædagogisk Forum Forlaget, 2006.
- Hansen, E. – Lund, J.: *Det er korrekt*. København : Hans Reitzel Forlag A/S, 1998.
- Hasselbach, I.: *Glas kaster skygge*. København : Gyldendal, 1999.
- Hoffmann, B. – Hoffmannová, J.: *O drsné (nekonvenční) dramatice a nekonvenční (drsné) češtině na českých jevištích*. In: *Přednášky z XLVIII. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha : FF UK 2005, s. 85–114.
- Hoffmannová, J. – Müllerová, O. – Zeman, J.: *Konverzace v češtině při rodinných a přátelských návštěvách*. Praha : Trizonia, 1999.
- Hrala, M.: *Kapitoly z dějin překladu*. Praha : Karolinum, 2002.
- Jørgensen, J. N. – Quist P.: *Unges sprog*. København : Hans Reitzel, 2008.
- Knittlová, D.: *Překlad a překládání*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010.
- Kolektiv pracovníků ÚJČ: *Pravidla českého pravopisu*. Praha : Academia, 1993.
- Krčmová, M.: *Vulgárnost a vulgarismus v krásné literatuře*. Universitas, 1992, č. 5, s. 34-40.
- Kufnerová, Z.: *Překládání a čeština*. Jinočany : H&H, 1994.
- Levý, J.: *Bude literární věda exaktní vědou?* Praha : Československý spisovatel, 1971.
- Levý, J.: *Umění překladu*. Praha : Panorama, 1963.
- Lotko, E.: *K otázce vulgarizmů, zejména v současné veřejné komunikaci*. Bohemica Olomucensia 4. Olomouc: Univerzita Palackého 2009, s. 49-55.
- Lund, J.: *Helt vildt fedt*. København : Gad, 2008.
- Lund, J.: *Og så tager vi den derfra*. København : Gad, 2007.
- Lund, J.: *Okay? Amerikansk påvirkning af dansk sprog*. Dansk lærerforeningen og forfatteren, 1989.
- Macurová, A. - Mareš, O. *Text a komunikace. Jazyk v literárním díle a ve filmu*. Praha : UK Karolinum. 1992.
- Madsen, A. L.: *Fucking close to water*, Jyllands Posten, 29.06.2009.
- Mareš, P.: *Code-mixing - míšení (směšování) kódů: Angličtina v češtině*. In: *Čeština doma a ve světě* 4, 1996, č. 4, s. 242-245.
- Mareš, P.: *Also: nazdar! Aspekty textové vícejazyčnosti*. Praha : Karolinum, 2003.

- Mareš, P.: *Mezi spisovnou a obecnou češtinou. K užívání jazyka v současné české próze*. In: *Česká slavistika. Příspěvky k XIV. mezinárodnímu sjezdu slavistů*. Slavia, 77, sešit 1-3, 2008, s. 111-123.
- Mareš, P.: *O nespisovné češtině v současné literatuře*. In: *Přednášky z XLII. běhu Letní školy slovanských studií*. 1. vyd. Praha : FF UK; 1999, s. 93-99.
- Mareš, P.: *Podoby nespisovnosti v současné české próze*. In: E. Minářová – K. Ondrášková (eds.), *Spisovnost a nespisovnost. Zdroje, proměny a perspektivy*. Brno : MU, 2004, s. 341–344.
- Mareš, P.: *Průvodce po překladatelských poklescích*. : *Čeština doma a ve světě* 8, 2000, č. 3, s. 194-198.
- Mareš, P.: *Spisovná a nespisovná čeština v umělecké literatuře*. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura* 2. Praha : FF UK, 1995, s. 233–240.
- Mareš, P.: *Tajnej a otevřenej jazyk*. In: *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Brno : MU, 1996. 179-182.
- Mauranten, A. – Kajumäki, P.: *Translation universals : Do they exist?* John Benjamins B.V, 2004.
- Modersmål-Selskabet: *Fra det ene sprog til det andet*. Forlaget Vandkunsten, 2008.
- Møller, K.: *Diminutiver i moderne dansk: produktive (levende) dannelser*. København : Munksgaard, 1943.
- Montagu, A.: *The anatomy of swearing*. London : Rapp & Whiting, 1967.
- Mounin, G.: *Teoretické problémy překladu*. Praha : Karolinum, 1999.
- Müllerová, O. – Hoffmannová, J.: *Čeština spisovná, hovorová, obecná... a hlavně mluvená (v současné komunikaci a v současném výzkumu)*. In: *Slovo a slovesnost*, 58, 1997, s. 42–54.
- Müllerová, O. – Hoffmannová, J.; Schneiderová E. *Mluvená čeština v autentických textech*, Praha : H&H, 1992.
- Nord, C.: *Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approaches Explained*, Manchester, St. Jerome, 1997.
- Olesen, P.: *Høfligheden – hvad blev der af den?* København : Gyldendal, 2009.
- Palmgren, U. G.: *Håndbog i høflighed*. København : Multivers, 2007.
- Pedersen, V. H. – Krogh-Hansen, N.: *Oversættelseshåndbogen*, København : Munksgaard, 1994.
- Preisler, B.: *Danskerne og det engelske sprog*. Roskilde Universitetsforlag, 1999.
- Quist, P. – Hagen, J. Z.: *Sprogforløb i dansk*. København : Gyldendal, 2007.
- Reiß, K. – Vermeer, H. J.: *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen : Niemeyer, 1984.
- Reiß, K.: *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik*, München : Max Hueber, 1971.
- Sgall, P. – Hronek, J.: *Čeština bez příkras*. Praha : H&H 1992.
- Sørensen, K.: *Engelsk i dansk – er det et must?* København : Munksgaard, Munksgaards sprogserie, 1995.
- *Sprogene i sproget*. Modersmål-Selskabets Årbog, København : C.A.Reitzel, 1991.

- Šonková, J.: *Morfologie mluvené češtiny: Frekvenční analýza*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
- Špaček, L.: *Nová velká kniha etikety*, Praha : Mladá fronta, 2005.
- Tonsberg, S. E.: *Bandeord... Ud & Se*, København : DSB. Februar 2010, s. 26-30.
- Toury, G.: *Descriptive translation studies and beyond*. J. Benjamins Pub, 1995.
- Vermeer, H. J.: *A Skopos Theory of Translation*, TEXTconTEXT, 1996.

C) Slovníková a encyklopedická literatura

- Kirsteinová, B. – Borg, B.: *Dánsko-český slovník, Dansk-tjekkisk ordbog*. Leda, 1999.
- Lund, J.: *Den Store Danske Encyklopædi*, bind 5. København : Gyldendal, 1996.
- Machek, V.: *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1997.
- Obrátil, K. J.: *Velký slovník sprostých slov*. Praha : Lege Artis, 2000.
- Ouředník, P.: *Šmírbuch jazyka českého*. Praha : Paseka, 2005.
- Anker-Møller, S. – Jørgensen, P. S. – Ravn, T.: *Politiken Slangordbog*, 2001.
- *Slovník spisovné češtiny*. Praha : Academia, 2005.
- *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002.

D) Internetové zdroje

- Berthelsen, A. W.: *Bar røv og viklers*. [online]. [cit. 2011-12-12] dostupné z WWW: <<http://www.fyens.dk/article/847704:Bagsiden--Bar-roev-og-viklers>>.
- Hrabák, J.: *Několik úvah o obecné češtině a vulgarismech v současné české próze*. In: *Naše řeč* [online]. Roč. 45/1062, [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4920>>.
- Kopečný, F.: *Spisovný jazyk a jeho forma hovorová*. In: *Naše řeč* 3, ročník 33/1949. [online]. [cit. 2011-12-12] dostupné z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4100>>.
- Křížová, V.: *Jarmila Bachmannová: Děti jsou kreativní*. [online]. [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=88406>>.
- Křížová, V.: *Tydýt! Socko! Lamo! Tak klejí děti*. [online]. [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=88249>>.
- Machač, J.: *K nespisovným složkám frazeologie národního jazyka*. In: *Naše řeč* [online]. Roč. 62/1979, [cit. 2011-12-13]. Dostupné z WWW: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4920>>.
- Randers, M. B.: *Diminutiver i tysk og dansk*. [online]. Aalborg: Aalborg universitet, 2009. [cit. 2011-10-10]. Diplomová práce. Dostupná z WWW: <<http://projekter.aau.dk/projekter/files/35226081/Diminutiver%20i%20tysk%20og%20dansk%20af%20Mikkel%20Bredsgaard%20Randers%202009.pdf>>.
- Rathje, M.: *Bandeord for de mindste*. In: *Nyt fra Sprognævnet*, 2009/4. [online]. [cit. 2011-12-12] dostupné z WWW: <<http://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sproгнаevnet/2009/nfs-2009-4#bandeord-for-de-mindste>>.
- Rathje, M.: *Spalteplads til bandeord* In: *Nyt fra Sprognævnet*, 2010/3. [online].

- [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW:
 <<http://dsn.dk/om-os/medarbejdere/marianne-rathje-1/nyt/nyt-fra-sproгнаevnet/2010-3.pdf>>.
- Rathje, M.: *Fuck, sgu, søreme*. In: *Nyt fra Sproгнаevnet*, 2005/2. [online]. [cit. 2011-12-12] dostupné z WWW:
 <<http://dsn.dk/nyt/nyt-fra-sproгнаevnet/2005-2.pdf>>.
  - Schmidt, C.: *Er du høflig?* [online]. [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW:
 <<http://www.dr.dk/Regioner/Syd/DRSyd/Programmer/Morgen/Artikler/2011/02/17100535.htm>>.
  - Sørensen, R. B.: *Sgu – ikke længere et bandeord*. [online]. [cit. 2010-11-23] dostupné z WWW: <<http://www.information.dk/268093>>.
  - Sproghjørnet. 31/2009 [online]. [cit. 2011-11-20] dostupné z WWW:
 <<http://itunes.apple.com/us/podcast/sproghjornet/id166325647>>.
  - Štícha, F.: *Substantiva deminutivní formy s lexikalizovaným významem*. In: *Naše řeč* 3, ročník 61/1978. [online]. [cit. 2011-12-13] dostupné z WWW:
 <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6051>>.
  - *Transkripční tabulka Akademie věd ČR*. [online]. [cit. 2011-12-10] dostupné z WWW:
 <<http://www.lib.cas.cz/space.40/KUNREI/JAPANC.HTM>>.
  - *O češtině, hlavně té nespisovné*. [online]. [cit. 2011-12-10] dostupné z WWW:
 <http://www.slangy.cz/SNC/O_cestine.html>.
-
- <http://www.korpus.cz>
 Český národní korpus.
  - https://aplicacionesua.cpd.ua.es/tra_int/usu/buscar.asp?idioma=en
 BITRA. BIBLIOGRAPHY OF INTERPRETING AND TRANSLATION
 [cit. 2011-12-10].
  - <http://www.dsn.dk/>
 Dansk Sproгнаevn.
  - <http://www.ordnet.dk/>
 Den Danske Ordbog – ordnet.dk.
  - <http://www.sproget.dk>
 Indgangen til det danske sprog.

PŘÍLOHY

V příloze jsou uvedeny všechny analyzované jevy nejprve v originálním dánském znění, následně v českém překladu. Všechny jevy jsou doloženy číslem stránky, na které se v té které knize nacházejí.

Seznam příloh

Příloha 1.....	Jazyková cizost
Příloha 2.....	Deminutiva
Příloha 3.....	Expletiva
Příloha 4.....	Morfologie
Příloha 5.....	Reálie
Příloha 6.....	Verbální zdvořilost
Příloha 6a.....	– Tykání a vykání
Příloha 6b.....	– Prosím

Příloha č. 1 – Jazyková cizost

* Fonetický přepis anglicismů je vyznačen barevně

1) Výpůjčky citátové

Dobré sestry

Fuck them all! Fuck det moderne! Det er skod! – 17	<i>Fuck them all!</i> Do háje se vším moderním! Stojí to za hovno! – 22
okay / så okay – 92, 93, 103, 105, 112 (3x), 128, 133, 150 (4x) ...	No dobře – 119, Dobrá – 121, Tak jo – 133, Dobrá – 135, Dobře – 150 (4x), ...
<i>I stand corrected.</i> – 105	<i>I stand corrected.</i> – 135
at fã dem skrevet up to date – 107	pověřit ji aktualizací – 138
Okay Per, <i>let's cut the bullshit</i> , som de siger i USA. – 134	Dobrá Pere. <i>Let's cut the bullshit</i> , jak říkávají v USA. – 171
End of story. – 212	Konec příběhu. – 267
Fasten seatbelts. – 115	<i>Fasten seatbelts</i> – 148
Business; turistklassen – 115	třída <i>business</i> ; <i>economy</i> – 148
No smoking-forbudet. – 286	nápis <i>No smoking</i> . – 361
Trust me! – 244	Věř mi! – 307
Trust me. – 307	Na to můžete vzít jed. – 388
<i>E. is our man.</i> – 254	<i>E. is our man.</i> – 320
Smart. / Rigtig smart. – 259	Bystré. / Vážně bystré. – 326
Smart. – 307	chytrý – 388
Bitch! – 275	Svině! – 347
<i>It takes one to know one.</i> – 275	Podle sebe soudím tebe. – 347
Albanien er et fucked up country. – 282	Albánie je v řiti. – 357
So what? – 295	No a co? – 374
... at sige på engelsk: „The gentleman foretrækker at bruge et italiensk navn.“ – 303	..., když mu anglicky sdělil: „Tady gentleman dává přednost italskému jménu.“ – 384
<i>I will deal with this.</i> – 316	Postarám se o to. – 401
Okay, let's go. – 317	Tak dobrá, pojed'me. – 401
Go! Go! Go! Kill the serbs. Kill the serbs. – 321	<i>Go! Go! Go! Kill the serbs. Kill the serbs.</i> – 407
<i>The big oilscam.</i> – 324	<i>The big oilscam.</i> – 410
you name it – 313	no prostě všechno – 396
Watch CNN og ha' det godt. – 115	Podívej se na CNN a zlom vaz. – 191
<i>Food only.</i> <i>Food waitress with experience wanted.</i> – 48	<i>Food only.</i> <i>Food waitress with experience wanted.</i> – 61
<i>Minimum collateral damage</i> – 138	<i>Minimum collateral damage</i> – 175
Den svarer dels til det, amerikanerne kalder Internal Affairs. Interne afærer. – 143	Odpovídá tomu, čemu Američani říkají <i>Internal Affairs</i> . Vnitřní záležitosti. – 183
<i>Breaking news</i> stod der stolt på skærmen.	<i>Breaking news</i> stálo na obrazovce pyšně.

– 150	– 190
<i>Fuck you!</i> – 155	<i>Fuck you!</i> – 197

Žena v kleci

De havde forsøgt at spille 'good guys' og 'bad guys'. – 108	Zkoušeli hrát <i>hodnýho a zlýho policajta</i> . – 118
Don't shoot me, I'am only the piano player. – 35	Don't shoot me, I'am only the piano player. – 39
Love & Kisses for Merete – 107	<i>Love & Kisses for Merete</i> – 116
Same shit! – 109	Nic než hnůj! – 119
Vi fejrede det med et glas champagne. 'Once in a lifetime'! – 180	Oslavili jsme to sklenkou šampaňského. <i>Once in a lifetime!</i> – 194
„No way.“ Carl anede ikke, at han kunne engelsk. – 218	„No way.“ Carl netušil, že Asad umí anglicky. – 233
Too bad! – 307	Jakože smolík! – 331
Okay, så siger jeg det ligeud, som jeg ser det, er du med? – 18	Dobře, tak to dostaneš naservírovaný natvrdo, bez pardonů, je to jasné? – 21
Smart. – 106	Je to chytrý. – 115
På vej til at springe ud af skabet som heteroseksuel. – 184	Že by se chystal na svůj heterosexuální coming out? – 198

Znalci

Det er jo først „in the long run“ – 16	Jenže teprv „in the long run“ – 10
Yes! – 23	Jasně! – 13
Bottoms up! – 26	Bottoms up! (není kurzívou) – 14
No matter what. – 53	No mater what. – 30
okay – 88	Dobře – 45
Okay – 90, 92	oukej – 47

1a) Prosím

Žena v kleci

Please, hav medlidenhed med mig. – 81	Mějte se mnou prosím slitování. – 89
Bare et øjeblik. Please! – 98	Aspoň na chvílku. Prosím! – 107

Znalci

Bliv ... please ... Jeg skal spørge om noget. – 84	Zůstaň ještě ... please... Musím se tě na něco zeptat. – 44
--	---

2) Citace z písní a literatury

Dobré sestry

Motto před 1. částí: citace z písně Boba Dylana – 13	také anglicky, kurzívou – 18
Motto před 3. částí:	„Vypadá to jako nějaká detektivka, vid', ale

„It sounds like a thriller, doesn't it, but the thrillers are like life – more life than you are.“ <i>Graham Greene, The Ministry of Fear</i> – 179	<i>ty detektivky se podobají životu – podobají se mu víc než ty. “</i> <i>Graham Greene, Ministerstvo strachu</i> (překlad: Jiří Valja) – 227
Motto před 4. částí „Misery acquaints a man with strange bed-fellows.“ <i>William Shakespeare, The Tempest.</i> – 239	„Nouze nám holt předhazuje všelijaký souložníky.“ <i>William Shakespeare, Bouře.</i> (přeložil Alois Bejblík) – 301
„Give me back the Berlin Wall“ – 68	„Give me back the Berlin Wall“ – 88
„Didn't seem like much was happenin',...“ – 56	stará dylanovka: „Didn't seem like much was happenin',...“ – 72
First we take Manhatten. „They sentences me to twenty years of boredom for trying to change the system from within...“ – 162	píseň Leonarda Cohena <i>First we take Manhatten.</i> „They sentences me to twenty years of boredom for trying to change the system from within...“ – 205 – citace písně L. Cohena

3) Rozhovory

Rozhovory nejsou překládány, jsou ponechány tedy ve stejném znění jako v originálním textu. Pasáže v cizím jazyce jsou pro odlišení důsledně tištěny proloženým písmem.

Dobré sestry

Mr Toftlund. <i>So sorry.</i> Mr Finca er på forretningsrejse. – 149	Pane Toftlunde. <i>So sorry.</i> Pan ředitel je na služební cestě. – 190
<i>Hello. How are you all today?</i> – 162	<i>Hello. How are you all today?</i> – 204
„Okay, I'm sorry.“ „Yeah.“ – 39	„Okay, I'm sorry.“ „Yeah.“ – 50
<i>Yes. Little English. I driver. Take you to boss.</i> – 118	<i>Yes. Little English. I driver. Take you to boss.</i> – 151
<i>Do you speak English?</i> <i>I do.</i> – 152	<i>Do you speak English?</i> <i>I do.</i> – 193
<i>Mr. Toftlund, please, sit down with your friend and have some wine.</i> – 302	<i>Mr. Toftlund, please, sit down with your friend and have some wine.</i> – 383

Znalci

rozhovor v angličtině na str. 24	také celý v angličtině – 13
----------------------------------	-----------------------------

4) Odborná slova

Znalci

IVF-behandlingen – 13	ajvíef metoda... panebože, no, in vitro fertilization, dítě ze zkumavky – 8
-----------------------	---

5) Výpůjčky přímé, volné

Dobré sestry

sikkerhedsclearede – 7 / De mest sikkerhedsclearede – 8	bezpečnostně prověřeni – 9 / ti nejprověřenější – 10
overheadsprojektor – 8	zvaný zpětný projektor – 11
Okay, det var for smart. – 32	Sorry, nechtěl jsem frajeřit. – 41
velstandsboom – 35	exploze blahobytu – 45
Det var jo heller ikke smart sagt. – 42	No zrovna diplomaticky jsem to neřekl. – 53
Jeg booker en fly hjem. – 44	Zamluvím si letenku domů – 57
stewardessen – 49	letuška – 63
i sit smarte tøj – 52	skvěle oblečená žena – 67
scorede – 53, 106 (2x)	sbalila – 68, 137 (2x)
checke in – 48	odbavení – 62
matchede – 53	skvěle pasovala k – 68
at score jobbet – 63	svěřilo redakci – 81
o.k. – 63	nebylo nejhorší – 82
Andet junk – 64	Zbytek putoval do koše. – 83
booking – 112	rezervace její letenky – 144
babysitter – 68	paní na hlídání – 87
zoomede kameraen ind på hendes ansigt – 68	kamera zabrala tvář ženy v detailu – 88
en af de hot-shot advokater – 71	ten typ špičkového advokáta – 92
klokken ni sharp – 78	přesně v devět – 100
trykke på play – 115	stiskl tlačítko <i>play</i> – 148
snakke med Mrs Vuldom – 134, 135	mluvit s paní Vuldomovou – 171, 173
Godspeed – 135	Zlomte vaz - 173
the masterkey – 140	univerzální klíč – 178
roomservice – 140	pokojské – 178
small talk – 150	zbytečné řeči - 190
Mr. Toftlund – 157, 162	pane Toftlunde – 199, 205
rundown – 245	hlášení – 308
Hvordan hackede du dig ind? – 252	Jak se vám podařilo vloupat se jí do počítače? – 317
Han var en <i>asset</i> , som man passede på. – 254	E. byl poklad, kterej se střeží jako oko v hlavě. – 320
et dead letter drop – 258	<i>dead letter drop</i> – 325
take away stick's n sushi – 277	suši – 349
forwardkompagni – 293	předsunutá rota – 371
politikernes newspeak – 296	newspeak politiků – 374
roll-on-roll-off færger – 296	trajektů typu <i>roll-on-roll-off</i> – 375
Vil I have et print? – 264	Chcete to vytisknout? – 333

tre extra clips – 297	tři zásobníky navíc – 376
checke pistolen – 300	zkontrolovat pistoli – 380
briefingpapir – 282	zpráva – 355
checke baggrund – 325	prověřovat – 411

Žena v kleci

Har hun givet os hints – 111	S námi spolupracovala – 120
ofret var absolut i good-standing – 111	Vycházeli spolu dobře – 121
Alle hadede da sgu den bitch. – 198	Všichni tu děvku nenáviděli. – 213
Scoopet – 203	Trhák – 218
go-cart-tøj – 229	multikárový overal (sic!) – 247
go-cart-dragten – 237	motokárová kombinéza – 25
Hvad glor I på, gopler? – 273	Na co čumíte vejři? – 295
Fanden tage Bak & co. – 281	Čert aby ten Bakův spolek a jemu podobné vzal. – 304
en spaghettiwestern – 306	spaghettiwestern – 330

Znalci

butler – 7	butler – 5
på et klassisk Wedgewoodstel – 10	wedgwood servis – 6
et rigtig downstairs – 12	správně downstairs – 7
Det var en joke! – 16	To byl vtip! – 9
turtleneck – 87	rolák – 45
checke på – 95	zkontrolovat si – 49
denneher kæmpe hall – 27	obrovitánská ústřední hala – 15
Og en butler! – 28	A butlera! – 16
Årh, du får da også et kick! – 42	Jen nech bejt, tebe to taky vzrušuje. – 24
cottoncoat – 49	Kabát – 27
Gi´r I en drink? – 50	Nalijete mi? – 28
klumpede housecoat – 41	utahaný župan – 24
bøsser – 63	gejú – 34

6) Němčina

Dobré sestry

So oder so. (německy) – 243	Jakž takž. – 306
<i>Der Krieg, wissen Sie mein Herr.</i> – 138	<i>Der Krieg, wissen Sie mein Herr.</i> – 175
under skiltet: „Raucher“ – 281	pod nápisem <i>Raucher</i> – 355

7) Jiné jazyky

Dobré sestry

<i>Voilà.</i> (francouzsky) – 320	<i>Voilà</i> – 405
chiamami Teddy (italsky) – 303	chiamami Teddy – 384

<i>Preferisco usare un nome italiano.</i> <i>Chiamani Don Alberto. (italsky) – 303</i>	<i>Preferisco usare un nome italiano.</i> <i>Chiamani Don Alberto. – 383</i>
Dobryj den, moje sestra (rusky) – 323	Dóbryj děň, sistra majá. – 409

Znalci

Tout á l'heure (francouzsky) – 35	Tout á l'heure – 20
-----------------------------------	---------------------

Příloha č. 2 – DEMINUTIVA

*Vícestupňová deminutiva jsou vyznačena barevně.

**Ironie

***Pásmo vševědoucího vypravěče

1) Deminutiva ve vztahu k rodinným příslušníkům a ženám

Dobré sestry

som et lille barn – 49	jak malej kluk – 49
min kloge søster – 62	moje chytrá sestřička – 80
den flittige og samvittighedsfulde bi – 65	ta pilná včelka – 84
brormand – 92	brácho – 118
farmand – 116	fotr – 148
vor lille veninde – 124	naše přítelkyně – 159
min pige – 199, 218, 224	holčičko – 251, 276, 284
min lyskrøllede lillebror – 201	blondřatý andílek – 201
min lillebror Teddy – 184	bratříček Teddy – 233
lillebror – 212	nejmenší brácha – 268
min principløse lillebror – 213	můj bezpátevní bráška – 269
sin elskede lillebror – 320	svýho milovaného brášku – 405
lille baby – 203	batole – 256
den gode, kære lillesøster – 269	svou milovanou sestřičku – 339
min kære gode søster – 181	Drahá sestřičko – 229
farmand – 75	papínek – 97
lille Irma – 198 (2x), 218, 234, 245, 250	Irmička – 250 (2x), 276, 295, 308, 314
den lille Irma er en udspekuleret satan. – 245	A naše Irmička je pěkně vypočítavá potvora. – 308
den lille blomst – 108	ta něžná květinka – 139
vor lille blomst – 111	naše květinka – 143
Det sagde konerne også – 285	Na tom se ženušky shodly – 361
min kære søster – 320	moje drahá sestřička – 405

Žena v kleci

uskyldige lillebror – 30	nevinný malý bráška – 34
en lille pige og faderen – 165	otec s dcerkou – 177
den lille so – 189	ta mrcha – 203
en lille familie med hund og det hele. – 226	rodinka se psem a veškerým příslušenstvím – 243
Han var en rigtig god søn og lillebror, var han. – 229	Choval se k nim hezky a byl to bezva mladší brácha. – 246
Den lille so har svinet ruderne til. – 239	Ta malá svině zamazala okna. – 258
lille Lasse – 289	Lasse – 313
en dejlig lillebror – 346	báječného mladšího brášku – 373
min dreng – 359	chlapečku – 386

Znalci

Man ved det jo godt, Kiki. – 14	Jako bychom to neznali, Kikinko. – 8
Jamen Kiki... – 30	Ale Kikinko... – 17
lille Jens Frederik – 17	Fred – 10
stakkels Pernille – 17	chudák Pernilka – 10
stakkels Pernille – 18	chudák Pernila – 10
Hej Ottobotto... – 23	Ahoj Oťásku ... – 12
mig – 25	moje maličkost – 14
Godt Helene! – 27	Výborně Helenko! – 15
TAK, Gabi! – 28	Díky Filípku. – 15
Lille skat. – 35	Ale miláčku. – 20
Jeg er en lille pige. Jeg er en lille pige. – 43	Jsem malá holčička. Jsem malá holčička – 25
sådan en lille en ...du ved, i jakke og nederdel! – 57	nějakou malou...no víš, sáčko a sukýnka! – 31
en lille buttet – 57	baculda – 31
lille Moster Karen – 79	tetka Karen – 41
Helene... skat. – 53	Helenko...moje milá – 30
Helene...stakkels... – 74	Helenko...chudinko malá... – 38
Helene... – 83	Helenko... – 43
en lille pige – 94	malá holčička – 49

Požehnané dítě

en lille pige – 120	dcerka – 79
min lillesøster – 123	mladší ségra – 81
min far – 124	můj táta – 81
af din lillesøster – 126	o svoji malou sestřičku – 83
min far – 126	o mém otci – 83
Vil du sige til din mor, at hendes kofte er færdig på fredag? – 138	Vyřídíš, prosím tě, mamince, že ta její halena bude hotová v pátek? – 94
Emilies lillesøster – 142	Emíliina mladší sestra – 97

2) Deminutiva ve vztahu k obecným substantivům

Dobré sestry

på en lille restaurant – 20	v jedný malý restauraci – 26
en lille perleklæde – 29	jemnej perlovej náhrdelník – 37
Jeg var den lille voksende frugt af deres kærlighed – 33	A já se narodila z jejich lásky. – 43
den lille filosof – 314	náš filosof – 398
en lille leg – 314	taková malá hra – 398
Deres rige, lille land – 319	do toho svého Dánska – 404
en flittig lille bi – 108	jedna z nejpilnějších včelek – 139

en lille uanmeldte besøg – 60	neohlášená návštěva – 77
et lillebitte postkontor – 49	maličká pošta – 63
i den lillebitte avisiosk – 49	v kiosku – 63
den lille avis – 63	člověk by čtenáře těchhle novin spočítal na prstech jedné ruky – 82
mit lille akademiske speciale – 63	mé skromné vědecké políčko – 82
en lille by ved havet – 76	městečko u moře – 97
en lille sydvietnamesisk landsby – 77	jedna jihovietnamská vesnička – 99
stuen var lille – 83	místnost to byla nevelká – 107
et lille rundt sofabord – 83	nízkej kulatý stolek – 107
små bogstaver – 84	titěrný litery – 109
små montere – 84	vitřínky – 109
et lokalhistorisk museum – 84	lokální muzeum – 109
et lille museum – 84	venkovské muzeum – 109
den lille gruppe mennesker – 86	hlouček lidí – 111
den lille, lavloftede rum – 65	místnostka s nízkým stropem – 84
et lille minut – 92	pouhopouhá minuta – 119
Det er den ene lillebror. Fritz, som gik i fars fodspor. – 106	Její mladší bratři. Fritz šel v otcových stopách. – 136
Den lille efternøler. – 106	Tohle je výškrabek – 137
en lille sejltur – 80	Jenom se trošku projedeme. – 103
den lille fiskekutter – 80	malý rybářský člun – 103
deres lille SS-kapel – 93	esesácká kaplička – 120
den stille rasteplass – 94	malý odpočívadlo – 122
en lille båndoptager – 115	malý přehrávač – 148
en lille storbyferie – 115	zájezd do velkoměsta – 148
hvert lille spor – 126	každá, byť nenápadná stopa – 161
et lille palads – 151	malý plácek – 192
den lille servitrice – 171	servírka – 217
en lille umærkelig drejning med hovedet – 205	nepatrný pohyb hlavou – 259
En lille skævhed i ophænget – 206	malá nerovnost na úchyty – 260
med sit lille gevær – 283	se svojí flintičkou – 354
et helt lille maleri – 59	obrázek – 76
det kunne lilleput landskab – 81	malebná kopcovitá liliputánská krajina – 105
det lille vindue – 181	okýnko – 229
det lille smil – 267	nenápadný smích – 337
det lille, nøgne lokale – 267	malá, stroze zařízená místnost – 336
Ligesom kronprinsessen? – 289	Jako to naše korunni princátko Frederik? – 365
en lille hvid højbane – 281	bílý výškový vlak – 355
i hver kløft eller lille mark – 312	přikopy a (...) doslova každé políčko – 395
en lille fyr – 318	usmrkaný klučina – 402

et lille spørgsmålstegn – 320	maličkej otazníček – 405
den lille numse – 342	prdelka – 432
den lille skiltekrig – 48	malá válka reklamních cedulí – 62
det lille kontor – 48	minikancelář – 80

Žena v kleci

lille, blå Audi – 12	malé modré audi – 14
hans lille husmandssted – 22	skromné obydlí – 25
den lille dagligstue – 22	malý obývací pokoj – 25
i det lille lokale bag entréen – 23	v malé místnůstce za předsíní – 27
den lille klang af ... – 24	z doktůrka číšela... – 28
Din lille lort. – 25	Ty zkurvenej hajzlíku. – 28
fin lille by – 32	hezké městečko – 36
en lille passiar – 34	pár slov – 38
et lille rum – 34	malá místnost – 38
Det fineste lille laboratorium i Skandinavien – 41	malá, ale nejlépe vybavená laboratoř ve Skandinávii – 46
den lille café – 47	malá kavárna – 52
det lille væsen – 53	ta malá osoba – 58
en lille seddel – 59	malý lístek – 64
hans lille konferencebord – 63	konferenční stůl – 68
usædvanlig lille skrivebord – 63	miniaturní psací stůl – 68
en lille transistorradio – 64	malé rádio s magnetofonem – 68
Hallo – 92	dobré ráno – 89
den lille mands tilværelse – 69	Ve světě toho malého muže – 74
en lille oplysning – 95	sebemenší informace – 103
en lille gruppe fanatikere – 102	fanatici – 111
en lille gave – 121	malý dáreček – 131
en lille fure – 128	brázda – 139
Smågrene – 128	Větvičky – 139
en lille træklods – 128	dřevěný špalík – 139
bittesmå menneskefigurer – 129	pár figurek – 140
en lille model – 129	malý model – 140
et mylder af bittesmå ord – 139	spousta drobného tisku – 150
det lille metalrør – 143	malá podlouhlá kovová rourka – 154
den smule lys – 143	světýlko – 154
en lille, filosofisk bjørn, der hed Plys – 144	malý filosofující medvídek jménem Pú – 155
i det lille byggeforeningshus – 156	malý družstevní domek – 168
småbitte farve-portrætfotos – 160	Pár malinkých barevných portrétních fotografií – 171
en lille håndtaske – 177	malá kabelka – 190
en lillebitte kop – 193	Malinký hrneček – 207
lille bitte, pudset hus – 200	malinkatý pitoreskní domek – 215
en lille gasbetonbygning omme bag huset – 202	malý betonový přístavek za domem – 216
lille illegale tidsfordriv – 297	malá ilegální kratochvíle – 321
det lille tomme felt – 240	volná ploška – 259

Znalci

en lille segl – 7	malý šneček – 5
mit hus – 7	domeček – 5
småsprossede og nærmest hysterisk romantiske Carl Larssonske havestue – 12	prostě naprosto hystericky romantický salon – 7
Det ringer på døren i det samme, i en hel lille utålmodig serie. – 11	v tom začne někdo netrpělivě a přerušovaně zvonit. – 6
HELT kinesisk med små damme og pytter og lamper i træerne ... – 13	čínská zahrada, jezírečka, potůčky a lampionky ve stromech – 8
som en lille kugle – 19	jako kulička – 11
et lille stykke sushi... seså! – 21	ještě kousek masíčka... prosím! – 12
det lille handicap – 25	drobné postižení – 15
et kort sekund – 37	kratičkou vteřinu – 21
lille bitte smule forelsket – 38	trošičku zamilovala – 22
din lille rødmossede penis – 42	brunátný penisek – 24
en lille ballerina – 43	malá baletka – 25
lille fikse dragt – 43	slušivé šatečky – 25
små stykker puds – 46	kousíčky omítky – 26
en lille sjus til trøst – 50	malej vizour pro útěchu - 28
en lille fejl – 60	chybička – 33
en eller anden lille – 62	chybí – 34
lillebitte stemme – 70	maličkým hláskem – 36
en lille hule – 82	Dortíček s dírou. – 41
en lille periode – 84	aspoň na čas – 44
en lille fantasi – 84	malou fantazií – 44
et lille bord – 86	stolek – 44
Vores stakkels hus! – 87	Chudák náš dům! – 45
Vores tyrolerven! – 87	Náš tyroláček! – 45
Kan du ikke tage dine grøntsager og flytte ad helvede til? – 93	Nemůžeš si sebrat ty svoje zeleninky a táhnout do prdele? – 48

Požehnané dítě

en lille grå frække – 98	šedý kabátek – 60
små dyr – 108	malá zvířátka – 68
fordrejede stemmer – 109	přiskřípnutý hlásek – 68
en hel lille flok – 111	celá malá smečka – 70
som en lille indianer ved sit båd – 112	jako malý indián u táborového ohně – 71
en lille fejl i begyndelsen den lille fejl – 119	maličká chybička na počátku - 76 ta malá chybička – 77
ned til den lille plads – 121	malé náměstíčko – 79
en hel flok – 123	celý hlouček dětí – 80
et helt glas – 123	celou lahvičku – 81

en flue – 129	včelička – 85 (sic!)
en lille dreng siger sådan noget – 130	takový malý kluk – 86
den lille talefejl – 131	trošičku špatně vyslovuje – 87
små fjer – 135	Malá peříčka! – 90
en lille turkis blå prik i midten – 137	maličký tyrkysový puntík, takové očičko. – 92
Næh – en fjer! Den er smuk. Den må komme fra en sjælden fugl. – 140	Jé, peříčko! Tak to musí být z nějakého hodně vzácného ptáčka. – 95
et barn – 145	malé dítě – 99
en dreng eller pige – 146	holčička nebo chlapeček – 100
En lille grå frække – 148	šedý kabátek – 102
I er så dygtige, ja I er. – 153	Jste to ale šikovné rostlinky, už je to tak. – 104
en lille klokke – 153	malý zvoneček – 104
Næh... hvad er det, der stikker hovedet frem der? Et lille skud! Med de kæreste små, dunede blade. Velkommen til verden lille ven! Jeg håber ikke, du bliver skuffet! – 155	Ale ale, kdopak nám to tu vystrkuje hlavičku? Takový maličký výhonek! A má ty nejroztomilejší ochmýřené lístečky! Pěkně tě vítám na světě, příteli! Doufám, že tě nezklame. – 105
stakkels små – 160	chudáčci malí – 111
et lille kor af stemmer – 162	sbor hlasů – 112
stakkels kvinde – 165	ubožačka – 115
en børnetegning – 176	dětská kresbička – 125
alle de små kister – 172	všechny ty malé rakvičky – 122
en lille pose – 175	malý sáček – 125
fjer (...) med den blå plet – 180	pírko (...) s tím modrým puntíkem – 129
De små derovre...? – 180	Ty malé támhle vzadu – 130
Tag en fjer – 182	Vezmi si peříčko – 131
små horn – 187	malý růžky – 136
dem, som de hænger med hovedet – 184	svěšené hlavičky – 133
en lille pude og dyne, betræk med små kaniner – 188	malý polštářek a jedna peřinka, povlečení s králíčky – 133
en lille hvid – 186	ta malá bílá – 134

3) Deminutiva v překladu, nikoli v originále (výběr)

Znalci

sluddersladder – 13	řečičky – 7
fra en anden flæske – 21	z jiný flaštičky – 12
i skuret – 89	v kůlničce – 46

4) Netradiční řešení

Dobré sestry

den lille avis – 63	člověk by čtenáře těchhle novin spočítal na prstech jedny ruky – 82
Det sagde konerne også – 285	Na tom se ženušky shodly – 361

Žena v kleci

lille udvalg af tidsskrifter – 64	několik časopisů – 69
Den lille klat rødt på kinden der – 70	Jak se tady červená – 75
en lille kuvert – 94	v titěrné obálce – 103
små øjeblikke – 99	zapomenuté vzpomínky – 108
hans lille rum – 110	krcálek – 120
så lidt lys – 143	slabé světýlko – 155
det svage lys – 144	slabé světýlko – 155
Han gav Sysser et lille kram – 206	Hezky Sysser zlehka objal – 221

Znalci

det der lille stykke sorbits – 46	takový ten poslední kousek tic-tacu – 26
en lille midt imellem – 68	střední cestička – 36

Příloha č. 3 – EXPLETIVA

1) Náboženské

• Fanden

Dobré sestry

Det er jo for fanden det, jeg ikke ved! – 44	Ksakru, vždyť ti říkám, že je nemůžu sehnat! – 56
For fanden, hvor er du dum at høre på! – 53	Je mi z tebe vážně na blití! – 68
Det er fandme så banalt. – 54	To je fakt neotřelý. – 69
Nej, fandme nej. – 59	Ne, ne. Tak na tohle já nehraju. – 75
hvor fandens travlt vi havde – 63	jak zoufale jsme vytížený – 81
Selv i de totalitære systemer er der for fanden da forskel. – 91	Krucifix, i mezi totalitama je přece nutný rozlišovat. – 117
Hvor fanden ved du det fra? – 92	Odkud to, ksakru, víte. – 119
(hvad, hvem, hvorfor) fanden – 57, 68, 69, 80, 88, 212	sakra – 73, sakra – 87, sakra – 89, ksakru – 103, ksakru – 114, ksakru – 268
Hvad fanden hedder de? – 77	A jak se, ksakru, vůbec jmenujete? – 99
Men hvad fanden? – 107	No, ale k čertu s tím. – 138
Irma for helvede. Hvor fanden er du henne? – 116	Sakra Irmo, kde se furt flákáš? Kde k čertu jseš? – 148
Gør for fanden hvad jeg siger! – 197	Sakra, mazejte už nahoru! – 249
Det var fandens. – 325	To je vážně v háji. – 411
Det kan du fandeme tro. – 89	To si piš, že budu. – 115
Selv om vi fandeme har andet at se til – 292	Nemusím ale asi říkat, že nevím, kam dřív skočit. – 370
hvad fanden – 285	Hergot chlape – 360
Hvad fanden ved du om det? – 285	Co vy o tom víte? – 360
Hvad fanden skulle man have gjort? – 291	Do prdele, a co se dalo dělat? – 368

Žena v kleci

Nu kunne man fandeme ikke engang tillade sig at tage en rygepause... – 14	zpropadené nařízení – 16
Så er det fandens, at... – 14	Jo, a na to, že (...) na to se vykašleme? – 16
Nej fandeme nej det skal blive løgn, skal det. – 18	Děláš si legraci, to nemůžou myslet vážně. – 21
Hvad fanden ved du om det? Du er der jo aldrig, Morten. – 34	A jak jsi na to prosím tě přišel? – 38
hvad fanden han læste eller ikke læste – 34	může si studovat, co chce. – 39
Fandeme, om det ikke skulle komme til at kóste dem. – 38	Ale tohle mu zaplatí, to jen tak nenechá. – 43
Ingen chance for helbredelse, fanden tage det. – 45	Nemám žádnou šanci se uzdravit, čert aby to vzal. – 51
Fandens også. – 49	K čertu – 54
Fandens også. – 50	Sakra – 55
Fandens også – 64	Sakra – 69

Fandens irriterende – 90	Čert aby to spral – 98
Fandeme om der ikke blev banket gelé ned i hans knæskaller. – 115	Úplně se mu z toho rozsypala kolena. – 124
Fandeme lækker af en krisepsykolog at være. – 115	Mají to ale zatraceně pěknou psycholožku. – 125
Hvad fanden, Assad! – 214	No to mě podrž, Asade! – 229
Ja, for fanden. – 142	Tak na to můžeš, holka, vzít jed! – 153
Hvem fanden har ikke det? – 149	A kdo by neměl, prosím vás? – 160
Hvorfor fanden tror I, at gerningsmændene går i det samme tøj flere måneder efter? – 170	Proč si sakra myslíte, že... – 182
Fandens også, at han ikke havde skudt med det samme. – 171	Čert aby to spral, že tehdy hned nevystřelil – 183
Hvad fanden er klokken? – 201	Kolik je sakra hodin? – 215
Men hvad fanden! – 203	Sakra – 218
Hænderne, for fanden, Assad. – 217	No ruce, proboha, ruce! – 232
Han skulle fandeme ikke dø af et hjerteanfald. – 250	Přece tady sakra neumře na infarkt? – 271
Carl skulle fandeme ikke korigere ham. – 251	Carl ted' opravdu nikoho opravovat nehodlal – 271.
Fanden stå i det. – 260	Čert aby ji vzal. – 281
Guud nej, for fanden da også! – 265	Bože néééé! Sakra práce! – 286
Hvad fanden skulle hun ellers gøre? – 267	Co jinýho by měla sakra dělat? – 288
Det var fandeme et godt stykke arbejde, som Assad havde fået udført. – 271	opravdu čertovsky dobře odvedený kus práce, kterou Asad zprostředkoval. – 292
Nu måtte han fandeme til at bruge en blok. – 272	Bude se muset rychle naučit pořádně používat blok. – 293
Det kan I fandeme selv være. – 276	Sami jste ostudy. – 297
Hvad fanden havde han forventet? – 279	Co taky ksakru čekal? – 301
Hvor fanden – 281	Kam jen (ten seznam mohli dát?) – 304
Fanden tage Bak & co. – 281	Čert aby ten Bakův spolek a jemu podobné vzal. – 304
Det var fandeme nedslående. – 282	Carl nedokázal skrýt zklamání – 304
Mens han stod og tænkte, tog fanden pludselig ved Assad. – 315	Zatímco dupal, do Asada jako když střelí. – 340
Fandens reception. – 324	Čert aby ji vzal. – 349
Hvad fanden laver du, Assad? – 341	Co tě to sakra napadlo? – 368
Fanden heller, skal du. – 341	Ani náhodou. – 368

Znalci

for fanden – 42	do prdele – 19
Gu faen ska' der så. – 58	Prostě souhlasím. – 31

- Helvede

Dobré sestry

for helvede – 7 3, 75, 90, 91, 116, 188, 241, 244, 285, 293, 295, 318	do hajzlu – 94, do prdele – 97, do prdele – 116, sakra – 117, sakra – 149, sakra – 239, ksakru – 304, do háje – 307, – 360, do háje – 371, do hajzlu – 374, bez vulgarismu: nech je bejt – 403
helvedes svært – 44	po čertech těžký – 56
Det var helvedes arbejde, selvom Vuldom havde givet ham nogle flere ressourcer – 115	I když mu Vulmová dala k dispozici veškeré prostředky, byla to mravenčí práce. – 148
så kom for helvede med den! – 78	Tak tu koukej bejt! – 100
jeg udbad mig for helvede en forklaring – 64	žádal jsem, aby byla tý lásky a koukala mi to nějak kloudně vysvětlit – 83
Frankfurt er et helvede. – 281	Frankfurt je hotový peklo. – 355
et helvede på jord – 63	peklo na zemi – 81
Det smager ad helvede til – 80	To kafe stojí za starou belu – 102
Ind i helvede skyldig – 337	Vinná až do morku kostí. – 426
(hvem) helvede er interesseret i? – 295	Koho ksakru zajímá? – 374
Lad dem for helvede være. – 318	Nech je bejt. – 403
Ad helvede til – godt. – 339	Dost zparchantělý vítězství. No dobře. – 429

Žena v kleci

Send Carl ad helvede til, og lad os få noget nyt blod. – 15	Pošli Carla k šípku. – 18
Lars, for helvede – 16	Sakra, Larsi – 18
For helvede for en stinker. – 22	Fuj, ten ale strašně smrdí. – 25
Hvad helvede ved du om det, stodder? – 26	Co ty o tom můžeš vědět, ty ubožáku? – 30
For helvede, Morten... – 34	Hergot, Mortene. – 38
For helvede Hardy – 45	Kurva, Hardy – 50
hvorfor helvede – 94	Ale proč u všech čertů – 103
Hvorfor helvede havde han ikke set andet af hendes ansigt? – 114	Proč si v obličejí nevšiml ničeho jiného než očí? – 124
Til helvede med jer! – 145	K čertu s váma! – 156
Ja, for helvede – 161	Jo, sakra – 173
Hvad helvede er det, der foregår hernede? – 165	Co se to tu sakra děje? – 178
for helvede da også – 171	chybí – 183
Alle havde travlt ad helvede til – 179	byl velmi zaneprázdněný – 193
en helvedes masse arbejde – 223	obrovská spousta práce – 239
Hvad helvede laver du, Carl? – 224	Ty vole, Carle, co tu děláš? – 241
Kom så ud for helvede, Carl. – 225	Jdi už sakra. – 241
tre mareridtsdøgn i helvede – 238	tři dny pekelných nočních můr – 257
Hvorfor helvede kunne han så ikke få lov til at tale med den skide pædagog? – 270	Proč si u sta hromů nemůže promluvit s tím zatraceným pedagogem? – 291

Må helvede fortære dig i evig ild. – 337	V českém textu zcela chybí – 365
--	----------------------------------

Znalci

Hus for helvede! – 12	No přece barák! Vilu! – 7
at flytte ad helvede til – 93	táhnout do prdele – 48
Hvorfor helvede ikke plante en HEL masse bonderoser? – 13	Ježíš tak proč nenasázet všude hromadu pivoněk? – 8
Ja, Peter for helvede, din gamle kussetyv (...). – 34	Jasně, Pěťo, doprdele, ty starek píčokrade (...) – 19
Kan du ikke tage dine grøntsager og flytte ad helvede til? – 93	Nemůžeš si sebrat ty svoje zeleninky a táhnout do prdele? – 48
for helvede – 69	Jdi do háje! – 36

• Satan

Dobré sestry

Det var satans så høflige, de var. – 81	Jeden jako druhej byli zdvořilost sama, jen co je pravda. – 104
Titos sataner – 86	Titova pakáž – 111
Det var satans! – 59	A do prdele! – 75
Det var satans. – 135	To jsou věci. – 173
Det var satans. – 212	Do prdele – 268
Hun sparker sateme hårdt. – 244	Ta naše maličká kope jako o život. – 307
for satan – 312	krucifix – 395
Av for satan – 233	Au, do prdele – 294
den lille Irma er en udspekuleret satan. – 245	A naše Irmička je pěkně vypočítavá potvora. – 308

Žena v kleci

satanerne – 7	mizerové – 9
For satan altså! Tror hun, at kriminalpolitiet henlægger sagerne for sjov? – 17	Do háje! Ona si snad myslí, že je odkládáme jen tak z plezíru nebo co! – 19
Det var satans. – 26	No nazdar – 27
Det var satans. – 129	A sakra. – 139
Den satans Bak. – 159	Zpropadený Bak – 171
Satans til udvikling. – 194	Čert aby to vzal, kam se ten případ vyvíjí. – 208
Føj for satan – 207	Fuj, to je ale hnus – 222
Satans også. – 236	Čert aby to spral. – 255
„Satans“, tænkte han. – 248	Sakra, zaklel v duchu. – 268
Der kom pausen gud hjælpe mig igen. – 249	Panebože, zase se odmlčel. – 270
For satan da. – 250	Sakra práce – 270
Satans ondt, gjorde det. – 251	Bolelo to jako čert. – 271
Ja, for satan. – 252	Jo sakra – 272
For satan, hvor gjorde det ondt. – 252	Hrome, to zbolelo – 270
Satans, satans også. – 314	Čert aby to vzal! – 338

At få de satans aviser til ... – 327	Aby ty hnusný noviny... – 352
--------------------------------------	-------------------------------

Znalci

føj for satan – 28	no teda fuj – 15
--------------------	------------------

- Gud, Kristus

Dobré sestry

Hvorfor dog det? – 80	Proboha proč? – 103
Herregud – 115	Prokristapána. – 147
Herregud – 142	Propánakrále! – 181
Herregud – 207	Prokristapána! – 262
Bevares – 260	Prokristapána. – 328
Jesus Kristus – 321	Ježíši Kriste. – 407
Gud ske tak og lov for det. – 213	Zaplať pámbů za to. – 269

Žena v kleci

Åh gud, Uffe! – 79	Ach bože, Uffe! – 86
Nogen måtte da for pokker kende til Uffe Lyngaard og hans søster. – 95	Někdo tady přece o Uffovi Lyngaardovi a jeho sestře musí něco vědět. – 103
Åh, gud, nej, det kan i ikke gøre mod mig. – 100	Ach bože, ne, to mi nemůžete udělat. – 109
Åh gud, det kan ikke passe. – 100	Ach bože, to nemůže být pravda. – 110
Kære Gud. – 101	Bože. – 110
Åh gud, det ville hun ikke vide. – 121	Ach bože, to nechtěla slyšet. – 131
Herregud, Assad. – 123	Panebože, Asade. – 133
Du almægtige, altså. – 125	Ach bože všemohoucí, pomyslel si Carl. – 135
Guuud, kunne det udlægges sådan? – 151	Chraň bože, ono to tak vyznělo? – 162
Prøv at høre her, Carl. – 162	Poslouchej mě sakra. – 174
Gud fader, hvor ser du ud, tøs. – 191	Panebože, jak to vypadáš, ty couro? – 205
I guder, møgsoen derinde har tandpine. – 191	Bože, tu špinavou svini uvnitř chytil zub. – 205
Der kom pausen gud hjælpe mig igen. – 249	Panebože, zase se odmlčel. – 270
Åh kære, kære Gud, lad det ikke ske. – 330	Ach Bože, Bože, prosím tě, nedopust' to. – 356

Znalci

Gud! Købt hvad? – 11	Ježíš ne! Co jste koupili? – 7
Guud ja,... – 12	Ježíš no jo no,... – 7
Gud nej... – 18	To snad ne... – 10
Nejnejnejne – 18 (2x)	Ježíš ne, ne, ne! – 10 (2x)
Herregud mand. – 44	Panebože, člověče! – 25
Gud øh ... fint ... – 51	No jistě... teda fajn ... – 28
Jesus, Otto! – 79	Kristepane, Otto! – 41

Požehnané dítě

Hvordan skal jeg får dig til at forstå det? – 118	Jak ti to mám proboha vysvětlit? – 76
Det er godt, at hans mor og far ikke oplever det her. – 182	Zaplat'pánbůh že se toho nedožili jeho rodiče. – 132
Åh...! – 177	Ježišmarjá...! – 126

- Sgu

Dobré sestry

sgu	hergot – 47, sakra – 57, do prdele – 65, až běda, nevyhrabu se z postele – 66, každý zná každého – 75, snad ještě – 77, prostě – 94, tady nikdo nežvaní – 95, nemám páru – 96, přece – 104, dokonce – 148, fakt – 268, vážně – 268, do háje – 269, jste průhledný jak ta nejotřepanější dětská pohádka – 339, ty znáš tolik učených slov – 350, moc bych za to nedal – 355, ksakru – 358, hergofix – 374, možná – 415, To je na mě moc složitý – 418
De var sgu ikke racister. – 91	Nebyli rasisti. – 117
sgu smukt – 214	moc hezky – 270
sgu smukt – 285	po čertech dojemný – 360
sgu for nemt – 291	setsakra jednoduchý – 368
Det kan jeg sgu ikke gøre for. – 80	Za to já přece nemůžu. – 104

Žena v kleci

Der skal sgu noget til! – 15	To je co říct, vždyť ty jen tak něco nerozhází! – 17
Ja, det håber jeg sgu. – 53	No, to doufám. – 58
Jeg ved sgu ikke. – 131	Fakt nevím – 142
Jeg skal sgu ikke interviewes til TV Avisen. – 132	Žádný rozhovory do televize dávat nebudu – 142
Du skal sgu ikke komme her og lære mig noget om grundighed. – 161	Nepokoušej se mi tu nabulíkovat něco o důslednosti. – 173
Han af alle måtte sgu da have læst rapporten på kryds og tværs. – 167	Měl by přece na základě spisu ze všech nejlíp vědět, že si nic nepamatuje. – 179
Alle hadede da sgu den bitch. Var det ikke for hendes fandens flotte patter, så var hun da for længst hældt ud. – 198	Všichni tu děvku nenáviděli. Kdyby neměla tak zatraceně pěkný kozy, tak ji dávno vylili. – 213
Det er der sgu ikke mange, der ved. – 201	Tohle sakra skoro, skoro nikdo neví. – 216
Jeg ved sgu ikke. – 203	Fakt nevím – 218
Det var der sgu mange. – 204	Nebyl jedinej – 219
Selv om man er en lort, så har man sgu da lidt værdighed. – 205	I když je člověk sám míň než opičí lejno, tak to neznamená, že v sobě nemůže najít špetku úcty. – 220

Du blinker ikke, for så løber det sgu. – 259	Nesmíš mrknout, nebo to poteče. – 280
--	---------------------------------------

Znalci

Der er sguda ingen, der er i sig selv nok! – 31	Ale prokristapána, nikdo si nevystačí sám! – 17
Der står sgu ikke noget i vores gener om parfolholdet. – 31	O životě ve dvou v naší genové výbavě není nic. – 17
Nej nu må I sgu holde kæft, piger! – 31	Ne, tak teda dámy, teď už toho bylo dost! – 17
Ægteskabet er sgu ikke sårende. Det er KEDELIGT! – 38	Prosím tě, manželství nezraňuje, manželství NUDÍ! – 21
Det kan man sguda håbe. – 45	No to teda doufám. – 25
Jeg ku' sgu godt li' vores liv. – 46	A to, jak jsme si žili, se mi docela zamlouvalo. – 26
Jeg har sgu ikke tid til det lort! – 47	Já prostě na tyhle voloviny nemám čas. – 27

2) Spojené s nemocí

• Pokker

Dobré sestry

hvor pokker kunne han vide det fra – 60	Odkud to ten parchant může vědět – 76
Dyrt som pokker – 169	Tedy pěkně masné. – 215

Žena v kleci

Nej, for pokker. – 39	Ne, na to zapomeň. – 43
Vigga, for pokker. – 75	Krucí, Viggo. – 81
Det tror jeg da pokker. – 75	No aby ne, sakra. – 81
For pokker en ubehagelig følelse – 115	Fuj, to byl ale nepříjemný pocit. – 125
Hvorfor pokker...? – 280	Proč sakra...? – 302

• Krafterdeme

Znalci

krafterdeme – 76	Ani za zlatý prase – 39
------------------	-------------------------

3) Eufemismy

Dobré sestry

Jeg er søreme også glad for at se dig. – 51	Taky mám taky obrovskou radost, že tě zase vidím. – 66
---	--

Žena v kleci

Jesper, for hede hule...! – 33	Jespere, hergot! – 37
Stop, for hulen da. – 83	Sakra, zpomal. – 90
for dølen – 105	chybí – 114

Han ved ikke en pind (...) – 131	Ví o tom úplný prd. – 142
Hvad katten ragede det dem? – 166	Co je jim k čertu po tom? – 178
hvordan i alverden ... – 199	Jak si to proboha – 214
For katten, Assad, du tørrede vel ikke mappen af? – 217	Hergot, Asade, to snad nemyslíš vážně, žes ji otřel! – 232
hvordan i alverden – 260	jak jen mohl – 281
Hvad hulen har du lavet i al den tid? – 268	Kdes byl sakra tak dlouho? – 289
Nej, det er det dæleme ikke. Nej du, det er søreme fra et rederi eller sådan noget. – 316	Ale houby, ne, je to z nějaký loděnice, nebo odkud. – 341

4) Nivelizace

Dobré sestry

Den arrogante skid – 17	ten arogantní parchant – 22
Du forstår ikke en skid – 37	chápete úplný hovno – 47
Ethvert forsøg på at få skidtet revet ned var mislykkedes – 63	Veškerý pokus ten bunkr srovnat se zemí zatím ztroskotaly – 80
hele lortet var brudt sammen – 18	protože se to všechno podělalo – 22
Alt det lort – 84	harampádí – 109
Du skulle lade alt det gamle lort ligge. – 93	Měl bys to starý harampádí nechat na pokoji – 120
Den lignede noget socialrealistisk krigslort. – 151	Připomínala nějaký typický výplod na téma hrůz války v duchu socialistického realismu. – 192
I har ikke en skid – 245	Máte v rukou úplný prd. – 308
Du har ikke en skid. – 245	Máte úplný prd. – 308
da lortet brød sammen i 96 – 282	když to celý v šestadevadesátým ruplo – 357
da lortet brød sammen – 283	co se to celý složilo jako domeček z karet – 358
lortested – 307	Zasraná díra – 389
Det er noget lort, Konstantin. – 348	To je na hovno, Konstantine. – 441
lorteland – 283	Prdel světa – 357

Žena v kleci

Jeg skal ikke en skid væk fra noget som helst. – 135	Ale houby, nikam nejdu. – 146
Uffe huskede ikke en skid om noget. – 161	Uffe si nepamatuje ani ťuk. – 173
Jeg så ikke en skid dengang. – 167	Nic jsem neviděl. – 179
Hold da kæft, hvor kan man spørge dumt. – 201	Do prdele, jak se kurva můžete takhle blbě ptát? – 216
Der er jo ikke en skid i køleskabet. – 257	V lednici je úplný prd. – 278
Det var noget lort, det I lavede med Lynggaard-sagen i sin tid. – 208	Pěkně jste to tehdy s tou Lynggaardovou pohnojili. – 223
Han hadede den lort. – 229	On to svinstvo nenáviděl. – 246
Dennis var vild med Atomos, og Atomos	Dennis tu kreaturu zbožňoval. – 247

var en lort. – 230	
Så aflever skidtet. – 252	Tak mu to dej. – 273
Årh, skrid med dig, Carl. Jeg gider ikke a høre på det pis. – 304	Jdi do prdele, Carla! Fakt nemám zapotřebí poslouchat takový hovadiny. – 329
Du fyrer ikke mere pis af på mig! – 308	Nenechám ze sebe dál dělat vola! – 332
Hvordan stopper vi det lort? – 358	Jak ten krám zastavíme? – 385
Sig, hvordan man stopper det lort så. – 362	Řekni, jak se to vypíná. – 389
Det skider jeg på. – 372	Je mi to u prdele. – 398

Znalci

(...) hvis jeg havde vidst... alt det lort ! – 44	no prostě tohle všechno kdybych věděla? – 25
Det er LIGE præcis sådan noget lort, jeg altid har prøvet at undgå. – 45	PŘESNĚ takovému průseru jsem se vždycky snažila vyhnout. – 27
Jeg har sgu ikke tid til det lort! – 47	Já prostě na tyhle voloviny nemám čas. – 27
Du er en bedragerisk lort. – 70	Jsi obyčejnej podvodnickej gauner. – 36
det siger mig ikke en fis – 15	neříká mi to ani ň – 9

5) Intenzifikace

Dobré sestry

det var pisse irriterende og stærkt sårende – 54	člověka to pořádně hnětlo a taky setsakra uráželo – 68
Du er røvirriterende! – 269	Neskutečně mi lezete na nervy! – 339
en skide undervisningsassistent – 53	obyčejnej asistent – 68
jeres skide nazifar – 92	toho esesáckýho volontýra a nácka si s Irmou nechte pro sebe! – 118
den skide bil – 94	to pitomý auto – 121
med en ny fandenindvoldsk selvsikkerhed – 113	najednou vystupoval s tak provokativní sebestotou – 146

Žena v kleci

beigefarvede lorte-BMW – 25	posranej béžovej bavorák – 28
Pisseirriterende, at – 45	Leze mi to na nervy – 50
lortematerialer – 75	ze všeho možnýho – 81
I det hele taget en rigtig lortedag – 96	Celý den zkrátka nestál za nic. – 105
stabile røvhuler som os – 141	Nejlépe si člověk zapamatuje zmetky a protivy. – 152
De var bare tomme i blikket og pisseligeglade – 199	Jen civěli do prázdna a nic je nezajímalo. – 213
pissemeget for sent – 257	děsně pozdě – 278
den skide sladderblads-artikel – 279	zpropadený článek v bulváru – 301
lorteugeblad – 280	brak – 303
Skide hundrede tusind kroner. – 292	Posranejch sto tisíc. – 316
... mens han brugte sit sikkert enorme intellekt på at dukke ned i det danske sprogs	...využívá svůj jistě enormní intelekt k tomu, aby výrazivem klesl do těch

allermest vulgære afkroge. Han lød, som om han også i den grad var pissesur på sig selv. Carl havde sjældent hørt noget lignende. – 298	nejvulgárnějších zákoutí rodného jazyka. Nechal se slyšet, jak je příšerně kurva nasranej sám na sebe. Carl už dlouho nic takového neslyšel. – 322
---	--

Znalci

RØVkedeligt – 38	nudit k smrti – 22
skide bange – 18	má strach – 10
glem alt om de skide fasaner – 9	vykašli se na bažanty – 5
pissefrakke – 49	potvora – 27
sådan en pisse stakkel – 76	zasraný ubožátko – 39

6) Dysfemismy

Dobré sestry

på denne ene forbandede morgen – 43	tohle proklatý ráno – 55
jeg har allerhelvedes ondt i min forpulede ryg – 52	že mě sviňsky bolí v kříži – 66
forbandede gamle dage – 60	za těch proklatejch starejch časů – 77
den mest forbandede historie – 116	ta nejpitomější historka – 148
Det havde været forbandet forår – 296	To jaro bylo prokleté. – 374
fobandede italienske soldater – 290	zatracený italský vojáci – 367

Žena v kleci

travlt med det fordømte mord ude i Valby – 16	řimol kvůli té zpropadené vraždě ve Valby – 18
de var forbandet ens – 170	splývaly mu v jednu jedinou – 183
den forbandede skjorte – 170	zpropadená košile – 183
hvilket forbandet uheld – 172	zatracená smůla – 184
Forbandet uheldigt. – 172	zatracená smůla – 184
forbandede skjorter – 248	zpropadený košile – 268

Znalci

Hvad skal jeg med den forpulede...? – 75	Co s tímhle podělaným...? – 39
--	--------------------------------

Požehnané dítě

Forbandede rotteunge – 102	Zatracenej spratku – 62
----------------------------	-------------------------

7) Fráze

Žena v kleci

Han fløj fra Herodes til Pilatus i ét væk. – 181	Lítal od čerta k ďáblu. – 195
Alt muligt skidt og lort. – 266	Všechno možný. – 287
Det hele var en fis i en hornlygte. – 274	Není na tom za mák pravdy. – 296

Znalci

have ondt i røven – 54	závidět – 30
pisse hinanden ned ad nakken – 21	na druhýho se vytahovat – 12

8) Koprolálíka a pornolálíka

Dobré sestry

<i>Fuck you!</i> – 155	<i>Fuck you!</i> – 197
Skidt. – 329	Ksakru! – 417

Žena v kleci

Selvfølgelig ville de ikke pisses på. – 16	Opravdu neměl v úmyslu nechat je na holičkách. – 18
Vi har allesammen været ude at skide på et eller andet tidspunkt. – 275	Každý z nás to jednou zvorál. – 296

Znalci

Sådan noget pis. – 33	Kecáš, kamaráde. – 19
din pissemýre – 70	ty smrade usmrkaná – 37

Požehnané dítě

Pis af! – 99	Vodpal! – 61
Pis selv af! – 99	Ty vodpal! – 61
Pis, pis, pis... – 99	Shit, shit, shit... – 62
Du skal slikke min pik. – 129	Vyližte mi prdel, paní Glavindová. – 85

9) Nadávký

Dobré sestry

den gamle praktiske gris – 45	těžkej praktik – 57
den arrogante skid – 17	ten arogantní parchant – 22
den ufølsomme skiderik – 44	bezcitnej pacholek – 56
Stalin var en skiderik – 91	Stalin byl parchant – 117
kussetyv – 107	děvkař (2x) – 137
...ville jeg have svajet som en anden fulderik – 95	...vrávolal bych jako ten poslední ožrala – 123
Find skiderikken. – 112	Najděte toho hajzla. – 144
Rend mig i røven – 150	Polibte mi prdel – 190
En horebuk. – 271	Děvkař. – 342
Din søster er en horeunge. – 271	Vaše sestra je bastard. – 342
Han var en skiderik, din far. – 271	Váš otec byl pěknej hajzl. – 342

Žena v kleci

den slags affald ude blandt folk – 21	nejrůznější grázli – 24
Din lille lort – 25	Ty zkurvenej hajzlíku. – 28
Snøvlehoveder. – 56	Troubové. – 61
Kom bare ind, I svin – 190	Jen pojd'te dovnitř, vy zrůdy. – 204
Den lille so har svinet ruderne til. – 239	Ta malá svině zamazala okna. – 258
Hold da kæft, for en bonderøv. – 249	To mě podrž, ty sedlácká palice. – 269
dit fjols – 331	troubo – 356
din ko – 331	krávo – 357
Det var åbenbart noget af en moppedreng, den liste. – 282	Ten seznam mu byl čert dlužen. – 304
Dennis var vild med Atomos, og Atomos var en lort. – 230	Dennis tu kreaturu zbožňoval. – 247

Příloha č. 4 – MORFOLOGIE

1) Odpadávání poslední slabiky v infinitivu

Dobré sestry

Vil du overhovedet ha', at det skal holde? – 25	Chceš vůbec, aby to s Janne někam vedlo? – 32
Lad vær' med at være så hård ved dig selv. – 26	Nebud' k sobě tak tvrdý. – 34
Hvem skygger mig? Og hvorfor sku' nogen gøre det? – 81	Kdo mě sleduje? A proč by to vůbec někdo dělal? – 104
Det troede jeg godt, du ku li'. – 233	Já myslela, že se ti to líbí. – 294
Jeg kan ikke li det her. – 301	Tohle se mi vůbec nechce líbit. – 381
Han vil ikke ha', du ryger. – 314	Nedovoli vám, abyste mu tam kouřil. – 398
Jeg kan sgu li' dig, gamle Toftlund. – 320	Toftlunde, chlape jeden, já vás mám stejně rád. – 405

Žena v kleci

Jeg ved ikke, hvad I vil ha'. – 101	Nevím, co po mně chcete. – 110
Skulle hun ikke ha' fjender? – 104	To by bylo divný, kdyby neměla nepřátele, ne? – 113
Er det penge, I vil ha'? – 121	Jde vám o peníze? – 131
Ole vil helst ha' dem med salat. – 262	Ole ji nejradši se salátem. – 283

Znalci

Du ANER ikke hvad det vil sige at ha' have! – 13	Teda ty fakt nemáš PONĚTÍ, co to znamená mít pořádnou zahradu! – 8
Jeg vil ikke ha' gæster! Jeg vil ha' harem! – 21	Já nechci hosty! Já chci harém! – 12
Vil du hellere ha' en whisky? Er du forkølet? Vil du hellere ha' en toddy? – 26	Nedáš si radši whisky? Nemáš rýmu? Nedáš si radši grog? – 14
Og Peter skal jo ha' sit eget bibliotek – 27	A Petr bude potřebovat vlastní knihovnu. – 15
Hvis du overhovedet skal ha' et rygeværelse, er det vel nu! – 28	Jestli máš mít někdy kuřárnu, tak teď je ta pravá chvíle, kdy jindy! – 15
Nu må vi jo lige gi' Karen og Otto fornemmelse af... – 35	Abychom snad Karen a Ottovi tak nějak naznačili, že... – 20
Vil du ha' te? – 39	Dáš si čaj? – 22
Jeg vil ha' te! Jeg vil ha' sprut! Jeg vil ha' det hele! – 39	Čaj si dám! Chlast si dám! Všecko si dám! – 22
Tror du, jeg vil ha' ligget her og bollet løs, ...? – 44	Myslíš, že bych tady s tebou šoustala, ...? – 25
Jeg kan bedst li' at rejse alene. – 45	Když já nejradši cestuju sama. – 26
..., fordi jeg så godt kunne li' hendes far.	..., protože jsem měl hrozně rád jejího tátu.

– 46	– 26
Du skal ha' sådan en lille en. – 57	Musíš mít nějakou malou. – 31
Jeg vil ha' dig! – 57	Já chci tebe. – 31
Jeg kunne ellers ikke specielt godt li' hende. – 59	Jinak se mi ani dvakrát moc nelíbila. – 32
Det kunne man jo ha' sagt sig selv ... – 62	Vlastně se to dalo čekat .... – 34
Ka' du ikke ta' dine grøntsager og flytte ad helvede til? – 93	Nemůžeš si sebrat ty svoje zeleninky a táhnout do prdele? – 48

2) Odpadávání slabik a koncovek v prezentu

Dobré sestry

Her ta'r de det ikke for givet. – 22	Tady to ale jako samozřejmost neberou. – 28
--------------------------------------	---

Žena v kleci

Ka' du ikke se det? – 104	Copak jsi slepej? – 113
---------------------------	-------------------------

Znalci

Der er snart heller ikke noget af de planer, man lægger, der bli'r til noget... – 10	Ale copak si může člověk dneska něco naplánovat... – 6
Hvad gi'r I? – 12	No, co vy na to? – 7
Ka' I ikke se – 29	Copak to nechápete – 16
Jeg tror, jeg si'r jatak til en cognak! – 34	Mám takový dojem, že bych si cvakla. – 19
Ska' vi ikke vise Otto og Karen den slutteseddel? – 34	Neukážeme Ottovi a Karen tu smlouvu? – 19
Jeg gi'r dig ret! Mystisk! – 36	Ne, máš pravdu. Záhada. – 20
Du bli'r nødt til at møde den mand, der slog katten ihjel! – 38	Počkej, až uvidíš nějakého mučitele zvířátek! – 21
Gi'r I en drink? – 50	Nalijete mi? – 28
Og det ska' der osse være. 58	A je to tak správně. – 31
Gu faen ska' der så. – 58	Prostě souhlasím. – 31
Mens huset bli'r sat til salg. – 62	Barák je na prodej. – 34
Han bli'r fuldkommen slået af den der ... udstråling. – 63	A úplně ho to porazí, jak to... jak to z ní tak nějak vyzařuje. – 34
Jeg bli'r nødt til at gå. – 69	Já už budu muset jít. – 36
Mens det bli'r lyst. – 75	A venku svítá. – 36
Jeg gi'r mig selv ret. – 77	Dávám si za pravdu. – 40
Jeg bli'r ikke glad under nogen omstændigheder. – 81	Mně stejně nikdy nic štěstí nepřinese. – 42
Jeg er typen man bli'r gift med. – 83	To já jsem takový ten typ, co si chlapi berou. – 43
Jeg bli'r nødt til at lave frugtsalat til en	Musím udělat ovocný salát, bude se to

fotografering. – 92	fotografovat. – 48
Ka' du ikke ta' dine grøntsager og flytte ad helvede til? – 93	Nemůžeš si sebrat ty svoje zeleninky a táhnout do prdele? – 48

Požehnané dítě

Jeg be'r ikke om, at Malte skal blive rig eller lykkelig. – 106	Neprosím o to, aby byl bohatý nebo šťastný. – 66
De siger, uflen var en bagerdatter. Ak ja, vi ved, hvad vi er, men ikke hvad vi bli'r. – 126	Celá věta v češtině chybí. – 83
Klæ'r den mig? – 129	Sluší mi? – 85
Be'r du mig om at gå? – 141	Mám odejít? – 96

3) Odpadávání slabik v minulém čase

Dobré sestry

Det ku' du ikke være bekendt. – 92	Jak tohle můžeš říci? – 119
Du ku' jo sige tillykke. – 103	Mohla byste mi aspoň poblahopřát. – 132
Det ku' jeg. – 244	Ale můžu. – 307

Žena v kleci

Det ku' han bande på, at de sku'. – 116	Tak to si piš. – 126
Ku' man forestille sig det? – 151	Bylo by to možné? – 162

Znalci

Jamen det ku'da godt være, at Kiki var faldet for jeres logerende! – 16	Jak to, proč by se Kiki nemohla zabouchnout do vašeho podnájemníka? – 11
Ku' du ikke have sagt et eller andet... til hende - 46	Tos nemoh... tos jí nemoh aspoň něco říct? – 26
Jeg ku' sgu godt li' vores liv. – 46	A to, jak jsme si žili, se mi docela zamlouvalo. – 26
Hva' ku' hun! – 58	Co uměla? – 32
Jeg ku'slet ikke... – 67	Nějak jsem to nemohla... – 35
Ku'du ikke bare have ladet mig være? – 69	Tos mě nemoh nechat být? – 36

4) Odpadávání koncovek v imperativu

Dobré sestry

Watch CNN og ha' det godt. – 115	Podívejte se na CNN a zlomte vaz. – 191
----------------------------------	---

Znalci

Piger. Gi' mig lige en hånd her! - 28	Holky! Pojd'te mi na pomoc! – 15
Gi' ham lige et kys fra mig! – 28	Philipe, dej mu mu ode mě pusinku. – 15
La' os opmagasinere noget af det. – 75	Tak dej zatím taky něco uskladnit. – 38

Ha' det godt... – 81	Měj se dobře... – 42
La' vær. – 83	Nech toho. – 43
La' nu være med at være så borgerlig! – 84	Nebud' tak konvenční! – 44

5) Zkracování

Dobré sestry

Det morer dig, hva? – 307	Bavíte se, že jo? – 389
Hva' med jer...? – 10	A co vy...? – 6
Det gjorde ondt, hva Per? – 148	Že to ale bolelo, co, Pere? – 188

Žena v kleci

Snøvlede lidt, så'n. – 94	...nastuzený, trošku popotahoval. – 102
---------------------------	---

Znalci

Gu faen ska' der så. – 58	Prostě souhlasím. – 31
Hva' ku' hun! – 58	Co uměla? – 32

Požehnané dítě

Hvorfor spør jeg? – 103	Proč?! Ptám se. – 64
Hva'? – 131	Cože? – 87
Hva'? – 182	Co? – 132

6) Protahování

Žena v kleci

Søøde! – 138	Drahoououšku! – 149
Guuud, kunne det udlægges sådan? – 151	Chraň bože, ono to tak vyznělo? – 162
Hej, Ooooleeee! – 262	Ahojky, Olééé! – 282
Guud nej, for fanden da også! – 265	Bože néééé! Sakra práce! – 286

Znalci

Guud ja,... – 12	Ježiš no jo no,... – 7
Noget medddd... – 14	Přímo nám sdě... – 8
Eeen...mand?! – 14	Jóóó... chlap?! – 8
Jeg tror også Kiki har noget interessant at fortæ-æ-ælle... – 14	Mám taky dojem, že nám chce Kiki něco zajímavého povědět... – 8
KIKIII! – 16	Kikiiii! – 9
TAAAK skat, vi hørte dig godt! – 32	Díííky poklade, my jsme tě slyšeli! – 18
Patououou...? – 35	Pierre...? – 20
Det' der ligegyldigt. Frem med den! – 35	No bóže. Tak sem s ní! – 20
Friii! – 37	Svobodnýýý! – 21
Skåål! – 51	Juhúú! – 28
NEJJ! – 59	NE! – 32

Guuud ... – 62	Ježiši... – 34
----------------	----------------

Požehnané dítě

Uurin! UUUUUrin! – 97	Móóóč! MÓÓÓČ! – 60
Far det er eenogtyve år siden mor døde. – 120	Tati, je to už jednadvacet let, co máma umřela. – 77

7) Slučování slov

Znalci

ogsåvidere – 18	a tak dále – 13
Nejnejnejne – 18	Ježiš ne, ne, ne! – 12
Nejnejnejne – 18	Ježiš ne, ne, ne! – 12
sånnoget pludder! – 33	Páni, to jsou ale pindy. – 18

8) Morfologie obecné češtiny (výběr)

Znalci

(v originále chybí) – 31	vímjáco! – 17
Jeg sagde... – 32	Já řek... – 18
Jeg snakkede med Helene i forgårs... – 49	Převčírem jsem mluvila s Helenou... – 27
Men hende kunne du jo bare dreje i luften. – 57	Ale ji sis moh přece pěkně otáčet – 31
Er jeg grim! – 70	Jsem vošklivá? – 37

Požehnané dítě

Den gode, gyldne stråle! Så rig og krydret! – 97	Jó, to je zlatej pramen! Pořádně hustej a vokořeněněj! – 60
blev der sagt – 98	povídám – 60
Lægen er ved at bedække en sten. – 98	Vobskakuje velkej šutr. – 60
Se det hele lidt fra oven. – 98	Koukat na všechno pěkně z vejšky. – 60
Pis af. – 99	Vodpal. – 61

Příloha č. 5 – TEMATICKÉ REÁLIE

1) Toponyma

Dobré sestry

Han var taknemmelig for sin opvækst i Tønder. – 138	Byl rád, že vyrůstal u hranice se Šlesvickem. – 176
Nørreport – 67	stanice Nørreport – 87
Rådhuspladsen – 67	Radniční náměstí – 87

Žena v kleci

parkeringsbåsene i Christiansborgs Rigsdagsgård – 12	na parkovišti u Christiansborgu, kde sídlil parlament – 14
på Christiansborg – 16	v Christiansborgu – 18
travlt med ... det fordømte mord ude i Valby – 16	frmol kvůli té zpropadené vraždě ve Valby – 18
De må gå til sundhedsafdelingen i Store Heddinge. – 125	Obráťte se prosím na oddělení zdravotní péče ve Store Heddinge. – 136
på Borgen – 150	někdo z místních – 161
her på Borgen – 151	tady v parlamentu? – 163
i Frederiksbergs pipkvarter – 155	v lepší čtvrti ve Frederiksbergu – 167
Han opgav bare adressen på Valhøjvej. – 156	Jen mu nadiktoval adresu ve Valhøjvej. – 168
Ikke en libanensk grill i Vanløse. – 163	V libanonském bistru ve Vanløse – 175
på Vester Kirkegård – 165	Na hřbitově Vester Kirkegård – 177
Skal du ud i Fælledparken i eftermiddag, Carl? – 367	Vyrazíte odpoledne do Fælled parku. – 395
på Rigshospitalet – 369	před nemocnicí Rigshospital – 395

Znalci

fra Samarkand – 10	ze Samarkandu – 6
St. Kongensgade – 12	V českém překladu zcela chybí.
det ligger på Marievej i Hellerup – 12	V českém překladu zcela chybí.
Charlottenlund – 12	Charlottenlund – 7
det er lidt tæt på Tuborg, er det ikke? – 23	není to přece jenom moc blízko Tuborgu? Takový velký pivovar...? – 13

2) Názvy periodik

Dobré sestry

The Trib – 45	<i>The Trib</i> – 58
Land og Folk – 45	<i>Dánský odborář</i> – 58
Land og Folk – 63	<i>Země a lid</i> – 82
Information – 63	deník <i>Information</i> – 82
Politiken – 63	deník <i>Politiken</i> – 81, 87, dále v <i>Politikenu</i> – 82

Jyllandsposten eller Extra bladet – 71	novináři z <i>Jyllandsposten</i> a <i>Extra bladet</i> – 91
Extra bladet – 79	koupil jsem si <i>Extra bladet</i> . – 102
artikel i Politisk Revy – 105	články pro <i>Politickou Revue</i> – 136
læser i International Herald Tribune – 127	čte <i>International Herald Tribune</i> – 163
dagens udgave af Herald Tribune – 138	čerstvý výtisk <i>Herald Tribune</i> – 175

Žena v kleci

Pelle Hyttested på Gossip... siden de fyrede ham på Aktuelt – 197	S Pellem Hyttestedem z <i>Gossipu</i> například. Od té doby coho vyrazili z <i>Aktueltu</i> ... – 211
Redaktionen på Gossip – 197	V redakci <i>Gossipu</i> ... – 212
Han smed et tidsskrift over mod Carl. 'Dykking', stod der på forsiden. – 369	Hodil Carlovi časopis s názvem <i>Potápjení</i> . – 395

3) Institucionyma

Žena v kleci

Kvickly-kunder – 34	zákazníci videopůjčovny – 39 (sic!)
BR-butikken – 255	hračkářství – 275
I Magasins kulinariske underetage. – 119	V suterénu obchodního domu Magasins (sic!) – 129

3a) Organizace

Dobré sestry

Her har man sgu holdt nogle gange og ventet på DSB. – 260	Tady jsme se něco načekali. – 327
Gyldendal – 63	nakladatelství Gyldendal – 81
OB – Odense Boldklub – 127	FKO – Fotbalový klub Odense – 163

Žena v kleci

DJØF – 48	pracovala pro DJØF, dánský svaz právníků a ekonomů – 53
hos NEC-folkene – 112, 114	Kluci z Národního vyšetřovacího centra – 123
DJØF – 156	DJØFu – 168

4) Antroponyma

Žena v kleci

Hafez el-Assad – 65	Hafiz al-Asad – 71
---------------------	--------------------

Znalci

Pernille Pleasant. – 17	Pernila Pleasantovic. – 10
-------------------------	----------------------------

5) Ostatní

Dobré sestry

Den gang jeg drog af sted... – 48	Svatební pochod – 62
kronprinsessen – 289	korunní princátka Frederik – 365
et Martin Korch-agtig Danmark – 260	staré dobré Dánsko – 328
Giv mig en Kleenex. – 244	Podej mi kapesník. – 307
Nå, jeg får både Anders og Andersine i dag. – 268	No, tak dneska se uráčil monsieur Poirot i slečna Marplová. – 337

Žena v kleci

Hopjes-bolsjerne – 28	kávové bonbony Hopjes – 32
Ramlösaer – 183	minerálky Ramlösa – 197
...var et spørgsmål til Hvem vil være milionær – 168	To by byla fajn otázka do <i>Milionáře</i> . – 181

Znalci

AGA- KOMFUR – 12	sporák značky AGA – 7
nærmest hysterisk romantiske Carl Larssonske havestue – 12	prostě naprosto hystericky romantický salon, ty dveře samá malá tabulka, jak na starých ilustracích – 7
Codan-aktier – 21	bankovní akcie – 12
toddy – 26	grog – 12
et lille stykke sushi... seså! – 21	ještě kousek masíčka... prosím! – 12

Příloha č. 6a – TYKÁNÍ a VYKÁNÍ

Dobré sestry

<u>Situace</u>	<u>Oslovení</u>	<u>Komentář</u>
Český expremiér v dánštině i češtině vyká Teddymu: „ <i>Sikke en masse nytteløs information De render rundt i hovedet.</i> “ – 17 „ <i>To tedy bēhāte po svētě s hlavou plnou starého železa.</i> “ – 22	Og her er så Mr. Theodor Nikolaj Pedersen. A tohle je pan Theodor Nikolaj Pedersen.	Vykání v obou jazycích.
Teddyho navštíví sestra. Setkání je pro Teddyho nečekané, nikdy dříve se neviděli, až teď v dospělosti. V dánštině si tykají, v češtině vykají. „ <i>Hvem er du?</i> “ sagde jeg. ... „ <i>Først må jeg kondolere med din, vor faders død.</i> “ – 30 „ <i>Kdo jste?</i> “ Zeptal jsem se. ... „ <i>Nejdřív bych vám chtěla kondolovat k úmrtí vašeho, vlastně našeho otce.</i> “ – 38	Oslovují se křestními jmény.	V dánštině tykání, v češtině vykání. Teddyho sestra Maria mluví velice slušně, až archaicky.
Návštěva policie u Teddyho doma, v dánštině i češtině si vykají: „ <i>Det er altså Dem, der er Theodor Nikolaj Pedersen?</i> “ ... „ <i>Hvor fanden ved De det fra?</i> “ – 57 „Takže vy jste Theodor Nikolaj Pedersen?“ ... „Jak to sakra víte?“ – 72		Vykání v obou jazycích.
Teddymu nečekaně zazvoní telefon, v dánštině i češtině si obě osoby vykají: Så ringede telefonen. „ <i>Teddy Pedersen? De taler med en, som ved, hvem De er.</i> “ – 77 Vtom zazvonil telefon. „ <i>Teddy Pedersen? Tady je někdo, kdo vás zná.</i> “ – 99		Vykání v obou jazycích. Neznámému na telefonu bylo jen něco přes třicet let, přesto Teddymu i v dánštině vyká. 102
Teddy vede rozhovor s 65letým mužem, ten Teddymu tyká, Teddy mu i v dánštině vyká: „ <i>Det glæder mig at møde dig Teddy.</i> “ ... „ <i>Jeg er efterhånden lidt spændt, hr. ...?</i> “ – 82 „ <i>Těší mě, že tě poznávám, Teddy.</i> “ „ <i>Musím říct, že jsem dost napjatej, pane ...</i> “ – 106	Pětašedesátník oslovuje Teddyho křestním jménem, ten ho tituluje pane.	Asymetrická komunikace v obou jazycích. „ <i>Hádal jsem mu těch pētašedesāt. To by znamenalo, že nebyl ani o pět let starší než</i>

		<i>já. ... Ať to bylo jak chce, tykal mi, zatímco ty dva mladíci starouškovi Teddymu zdvořile vykali.</i> “ – 106
Při policejní kontrole: „ <i>Har De drukket spiritus i dag, hr.?</i> “ – 94 „ <i>Požil jste dnes alkohol, pane?</i> “ – 121		Vykání v obou jazycích.
Při druhém setkání s policistou Perem Toftlundem si v dánštině tykají, v češtině si vykají.: „ <i>Goddag, Teddy.</i> “ „ <i>Goddag, hvad-var-det-nu-du-hed?</i> “ – 94 „ <i>Zdravím vás Teddy.</i> “ „ <i>Já vás taky. Jakže se to vlastně jmenujete?</i> “ – 122		V dánštině tykání, v češtině vykání.
Per Toftlund mluví se svou nadřízenou, v dánštině si tykají, v češtině si vykají.: „ <i>Dav, Per. Sæt dig ned og tag en kop kaffe.</i> “ – 102 „ <i>Zdravím Vás, Pere. Posad'te se, dáte si kávu?</i> “ – 132	Vuldomová ho oslovuje <i>Pere</i> , Per ji oslovuje <i>Vuldomová</i> . Do tykání nikdy nepřejdou.	V dánštině tykání, v češtině vykání.
Během setkání v Polsku si všichni vykají, ačkoli rozhovor probíhá v angličtině. Vyká si i Per Toftlund s Konstantinem Gelbertem. (119 / 153)	Oslovení Mrs. Vuldom, Mr. Gelbert v dánském textu, paní Vuldomová, pan Gelbert v českém textu.	Vykání v obou jazycích.
Gelbert a Toftlund při důvěrnějším pracovním rozhovoru.: „ <i>Konstantin, du snakker udenom.</i> “ Gelbert grinede og rakte sin hånd over bordet. „ <i>Okay, Per. Let's cut the bullshit, som de siger i staterne.</i> “ – 134 „ <i>Konstantine, chodíte kolem horké kaše.</i> “ Gelbert se zasmál a přes stůl mu podával ruku. „ <i>Tak dobrá, Pere. Let's cut the bullshit, jak říkají ve státech.</i> “ – 171	Stále hovoří o <i>Mrs. Vuldom</i> .	V dánštině přejdou od tohoto okamžiku až do konce knihy v tykání. V češtině zůstávají až do konce knihy při vykání.
Kolegové Charlotte a Per si v dánštině tykají, v češtině vykají: „ <i>Og du er jo optaget.</i> “ „ <i>Hvad mener du?</i> “ „ <i>Du har ring på.</i> “ „ <i>Det har jeg, ja.</i> “ – 260 „ <i>No, a vy jste zadany.</i> “ „ <i>Co tím myslíte?</i> “ „ <i>Máte prstýnek.</i> “ „ <i>To máte pravdu.</i> “		Kolegové Charlotte a Per jsou více méně stejného věku, oba mezi 30 a 40 lety.

– 327		
Irma a její nový přítel při prvním setkání na vysoké škole, ne dlouho po válce, oba jsou mladí. Nejprve si vykájí, pak se představí jménem a začnou si tykat. (224 / 284)		Tykání je okomentováno větou: „ <i>Og så var vi dus.</i> “
Kolegové Per a Charlotte u bezpečnostního šéfa, kontrolujícího průjezd aut. V dánštině si všichni tykají, v češtině si všichni vykájí. (261 / 329).		V dánštině tykání, v češtině vykání.
Při policejním výslechu. V dánštině si tykají a také se oslovují křestními jmény. V češtině si vykájí. Per vyslýchá Irmu: „ <i>Og du er ikke alene i bilen!</i> “ ... „ <i>Så må din løn være beskeden.</i> “ – 275 „ <i>Vy v tom autě nejste sama, Irmo!</i> “ „ <i>Nemáte vůbec nic.</i> “ – 347	V dánštině i češtině se oslovují křestními jmény. Irma je starší paní.	V dánštině tykání, v češtině vykání.
Při stejném výslechu dojde k potyčce, Charlotte v češtině i dánštině Irmě tyká: „ <i>Bitch! Hvordan kan du holde ud at leve med dig selv.</i> “ – 275 „ <i>Svině! Jak vůbec můžeš sama sebe vystát!</i> “ – 346		Neuctivé tykání v češtině.
Při druhém setkání si i v češtině poloviční sourozenci Maria a Teddy od začátku tykají. „ <i>Goddag Teddy, jeg regnede med, at du ville finde mig.</i> “ – 323 „ <i>Zdravím tě, Teddy. Počítala jsem s tím, že mě tu najdeš.</i> “ – 409		Tykání v obou jazycích.

Žena v kleci

<u>Situace</u>	<u>Oslovení</u>	<u>Komentář</u>
Merete Lyngaardová si v dánštině se svou sekretářkou tyká: „ <i>Hvorfor går du ikke ud med Tage Bagessen?</i> “ – „ <i>Hvorfor tager du ham selv ikke?</i> “ – 12 V češtině si vykájí: „ <i>Proč si nevyjdete s Tage Bagessenem?</i> “ – „ <i>Proč mu [šanci] nedáte sama?</i> “ – 14	v Dánštině i v češtině křestními jmény, <i>Merete</i> , <i>Marianne</i>	V dánštině tykání, v češtině vykání.
Asad a Carl si při prvním setkání v dánštině tykají: „ <i>Du er Carl Mørck, som der står ude på døren.</i> “ – „ <i>Du har kørekort?</i> “ – 54 V češtině si vykájí: „ <i>Vy jste Carl Mørck, jak jsem se dočetl</i>	Neoslovují se, později oslovuje Carl Asada křestním jménem.	Tykání v dánštině, v češtině vykání.

na dveřích.“ – „Máte řidičský průkaz?“ – 58		
Stejného dne odpoledne Carl Asadovi v češtině tyká, ale Asad mu vyká. Asad Carlovi tykání nenabídl. „Hvad er der for nogle sager så, du har her?“ – „Du, Assad, du afbrød mig lige i en tænkekæde.“ – 56 „Co to tu máte za případy?“ – „Poslyš Asade, právě jsi mi přetrhl myšlenku.“ – 61	Od tohoto okamžiku se oslovují křestními jmény. V dánštině si tykají, v češtině tyká jen Carl Asadovi a tak to zůstává až dokonce příběhu.	Asymetrická komunikace v češtině.
Vedoucí zdravotního odboru a Carl si v dánštině i češtině vykají. (95 / 101)		Vykání v obou jazycích.
Paní Sørensenová přinese Carlovi formulář k zapsání na kurs, který zaručí jeho povýšení: „Her er de papirer, du skal udfylde. Kurset starter på mandag.“ – 134 „Vyplňte prosím tady ten formulář, kurz vám začíná v pondělí.“ – 145	V dánštině o ní mluví jako o <i>fru Sørensen</i> : „Spørg selv fru Sørensen.“ – 134	Tykání v dánštině, v češtině vykání. Přestože si v dánštině tykají, značí titul <i>fru</i> jistou dávku odstupu, pro českého překladatele vykání. Na pracovišti si jinak s kolegy říkají křestním jménem a tykají si.
V dánštině si Carl tyká s majitelem kavárny: „Må jeg spørge dig, hvor længe du har ejet den her fine restaurant?“ – 138 V češtině si s ním vyká: „Promiňte, můžu se vás zeptat, jak dlouho už tuhle příjemnou restauraci vlastníte?“ – 149		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl se v rámci vyšetřování setkává na půdě parlamentu s politikem blízkým Merete Lyngaardové. V dánštině si tykají: „Fik hun trusler fra nogen herind, tror du?“ – „Åh Mørck, den slags er vi folketingspolitikere sgu for kloge til.“ – 149 V češtině vykají: „Myslíte, že jí odsud nikdo nevyhrožoval?“ – „Ale Mørcku, na to jsme my poslanci moc mazaní.“ – 160	V obou jazycích oslovuje politik Carla příjmením <i>Mørck</i> .	Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl si v dánštině tyká s bývalou sekretářkou Merete, Marianne Koch. – 150 V češtině si vykají. – 161		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl si v dánštině tyká s politikem Tagem Bagessenem, v češtině si s ním vyká. (152 / 164)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl si v dánštině i v češtině vyká		Vykání v obou

s otcem sekretářky Merete Lyngaardové. (156 / 167)		jazycích.
Carl si v dánštině tyká se Søs Norupovou, ale poté, co si spolu dají cigaretu, jí navrhne oslovení křestním jménem: „ <i>Jeg siger Søs nu, okay? Jeg er som regel på fornavn med dem, jeg deler smøger med.</i> “ – 158 V češtině také přejdou na křestní jména, ale zůstávají u vykání: „ <i>Nevadilo by vám, kdybych vás teď oslovoval křestním jménem, Søs? Zpravidla ho používám s lidmi, se kterými se dělím o cigarety.</i> “ 170		Tykání v dánštině, v češtině vykání. Nabídka neformálnější komunikace v dánštině, před tím si tykali.
Carl navštíví jinou policejní stanici, seznamuje se s kriminalistou, který se mu představuje jako Jørgensen, v dánštině si tykají, v češtině vykají. (168 / 181)	Později ho oslovuje <i>Jørgensene</i> . (249 / 269)	Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl vyslýchá mluvčí strany Radikální střed, v dánštině si tykají, v češtině vykají. (176 / 189)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl si s policejní psycholožkou v dánštině tyká, v češtině vyká. (178 / 191)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl si v dánštině tyká s redaktorem televizního pořadu politických debat, v češtině si vykají (180 / 193)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Na recepci společnosti A/S Interlab si Carl s recepční vyká v dánštině i češtině. (183 / 196)		Vykání v obou jazycích.
S ředitelem prodeje společnosti A/S Interlab si Carl v dánštině tyká, v češtině vyká. (183 / 197)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl navštíví redakci <i>Gossipu</i> , s redaktorem si v dánštině si tykají, v češtině vykají. (198 / 212)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl se setká s fotografem, v dánštině si tykají, v češtině vykají. (200 / 216)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carla kontaktuje dívka ze sekretariátu Demokratické strany, v dánštině si tykají, v češtině vykají. (223 / 237)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl v rámci vyšetřování navštíví sestru Dennise Knudsen, v dánštině si tykají, v češtině vykají. (227 / 244)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl navštíví přednostu pečovatelského domu, kde žije Uffe. S přednostou si v dánštině i v češtině vykají (233 / 250)		Vykání v obou jazycích.
S vrchní sestrou pečovatelského domu si Carl vyká v dánštině i v češtině.		Vykání v obou jazycích.

(234 / 252)		
Carl navštíví ústav v Godhavnu, kde vyrůstal chlapec s přezdívkou Atomos, na jeho identifikaci se zeptá paní, která má právě službu. V dánštině si tykají, v češtině vykají. (246 / 266)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Sagde „ <i>Hej Carl</i> “, som om de engang havde været på spejderlejr og ædt af den samme gryde. – 261 Tykal mu, jako by spolu byli na táboře a jedli z jednoho ešusu. – 282		Komentář k neformální komunikaci v dánštině a k tykání v češtině.
S Helle Andersenovou si v dánštině tykají, v češtině vykají, už spolu mluví podruhé. (262 / 282)	Carl o Helle Andersenové mluví jako o <i>paní Helle</i> .	Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl se setká s Johnem Rasmussenem, učitelem z ústavu v Godhavnu. V dánštině si tykají, v češtině si vykají. (276 / 298)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl volá do společnosti HJ Industries, mluví s inženýrem Jonassenem, který se představí křestním jménem jako Mikkel, v dánštině si tykají, v češtině vykají. (297 / 321)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl se v rámci vyšetřování setkává se sedlákem, v dánštině si tykají, v češtině vykají. (316 / 340)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl s Asadem se setkávají s jedním z pachatelů, zatím ho ale neidentifikovali. V dánštině si s ním tykají, v češtině vykají. (317 / 341)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl a Asad se setkávají s matkou hlavního pachatele a spolupachatelkou. V dánštině i češtině si vykají. (319 / 346)	říkají jí <i>fru Jensen</i> , <i>paní Jensenová</i>	Vykání v obou jazycích.
Carl hledá Merete, tuší její přítomnost, mluví na ni. V dánštině jí tyká, v češtině jí vyká. (356 / 382)	V obou jazycích ji oslovuje <i>Merete</i> .	Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Carl se ve vypjatém okamžiku, kdy jde o život, setkává s hlavním pachatelem Lassem Jensenem. V dánštině mu tyká a oslovuje ho Lasse. V češtině mu vyká a oslovuje ho příjmením Jensene. (356 / 383)	V dánštině oslovení křestním jménem, v češtině příjmením.	Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Ve stejné situaci Lasse Carlovi i Asadovi tyká.		Asymetrická komunikace v češtině
Asad Lassemu také tyká. (536 / 385)		Tykání v obou jazycích.
Novináři Carlovi v dánštině tykají, v češtině vykají. (374 / 401)	v dánštině ho oslovují celým jménem <i>Carl Mørck</i> , v češtině <i>pane</i>	Tykání v dánštině, v češtině vykání.

	<i>Mørcku</i>	
--	---------------	--

Požehnané dítě

<u>Situace</u>	<u>Oslovení</u>	<u>Komentář</u>
Hans a Henriette rodiče dvou spolužáků, si v dánštině tykají, v češtině vykají. (66 / 106)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Dívka Emilie v dánštině tyká a v češtině vykává své učitelce Dorte, Dorte jí tyká. (122 / 80)		Tykání v dánštině, v češtině vykání. Dále generační asymetrie v češtině.
Malte v dánštině tyká a v češtině vykává své učitelce Dorte. (85 / 130)		Generační asymetrie v češtině.
Camilla v dánštině tyká a v češtině vykává svému služebníkov. (153 / 104)		Tykání v dánštině, v češtině vykání.
Viktorie v dánštině i češtině vykává pohřebníkovi. (180 / 128)		Vykání v obou jazycích.

Příloha č. 6b – PROSÍM

1) Prosím ve významu prosby

Dobré sestry

Jeg booker fly hjem, så lad bare min kuffert stå. – 44	Zamluvím si letenku domů, nech mi tu, prosím tě, ten kufr. – 57
Læs venligst det hele op. – 127	Přečtěte mi to, prosím, celé – 163
Godspeed til Bratislava og bring mine bedste ønsker om lykke og helbred til Mrs Vuldom. – 135	Zlomte v té Bratislavě vaz a vyříd'te, prosím, paní Vuldomové můj srdečný pozdrav. – 173
De ringer igen i morgen, okay? – 149	Zavolejte, prosím, zítra, ano? – 190

Žena v kleci

Hvad skal jeg med en trafikordfører ..., kan du svare på det? – 12	Co bych si s ním, prosím vás, asi tak počala? – 14
Please, hav medlidenhed med mig. – 81	Mějte se mnou prosím slitování. – 88
Må vi lige tale med Helle Andersen i enrum? – 92	Mohli bychom si prosím s paní Helle promluvit o samotě? – 101
Hvis De gerne vil tale med vores jurist, så er De velkommen. – 95	Kdybyste si chtěl promluvit s naším právníkem, tak prosím. – 104
Vil I ikke godt sige, hvor jeg er? – 98	Řekněte mi, prosím, kde jsem. – 107
Bare et øjeblik. Please! – 98	Aspoň na chvíli. Prosím! – 107
De må gå til sundhedsafdelingen i Store Heddinge. – 125	Obraťte se prosím na oddělení zdravotní péče ve Store Heddinge. – 136
Når du lader dig interviewe til TV Avisen i stedet for mig, så lad være med at nævne, at vi kun er halvanden mand i afdelingen. – 132	V tom rozhovoru pro televizi za mě prosím tě nezmiňuj, že celé oddělení čítá jednoho a půl muže. – 143
Her er de papire, du skal udfylde. – 134	Vyplňte prosím tady ten formulář. – 145
Siden du har så godt tag på alle de gimper, så vil jeg bede dig om at gå op og smøre sekretærne en gang til. – 135	Tak prosím tě, vyraz nahoru a zalichoť ještě jednou sekretářce. – 146
Hvem fanden har ikke det? – 149	A kdo by neměl, prosím vás? – 160
Prøv at holde sandheden denne gang. – 154	Pokuste se to tentokrát prosím zodpovědět pravdivě. – 165
Genopfrisk min hukommelse. – 157	Jen mi osvěžte paměť, prosím. – 169
Spørg nogle andre. Gå nu, Carl. – 162	Tak se zeptej někoho jiného a už prosím tě vypadni. – 174
Vil du fortsætte, Terje? – 166	Terje, mohl bys, prosím tě, pokračovat? – 179
Nu skal du se meget nøje på det her, Carl. – 169	Pane Mørcku, dobře si je prosím prohlédněte. – 182
Lige et øjeblik. – 179	Okamžik, prosím. – 192
Og du havde også en god nyhed, sagde du. – 214	A teď tu dobrou zprávu, prosím tě. – 229
Lige et øjeblik – 222	Omluvte mě na okamžik, prosím. – 238
Assad, kom lige herind. – 224	Asade, pojd' sem, prosím tě. – 240
Klik på den første. – 262	Otevřete si prosím první přílohu. – 283

Lige et øjeblik – 278	Okamžik, prosím. – 300
Det må du respektere så. – 309	Respektujte to, prosím. – 333
Hold lige ind her. – 325	Zastavte tu, prosím. – 351
Så fortæl ham, at Uffe Lynggaard er fundet og i god behold. – 326	Tak mu prosím tě řekni, že Uffe Lynggaard se našel a je v pořádku. – 352
Åh kære, kære Gud, lad det ikke ske. – 330	Ach Bože, Bože, prosím tě, nedopust' to. – 356
Sig tak til fru Sørensen. – 339	A poděkuj za nás, prosím, paní Sørensenové. – 366

Znalci

Dæk nu det bord. – 20	Tak už prosím tebe prostři. – 11
Helene, prøv at høre her. – 77	Heleno, prosím tě, poslouchej. – 40
Vil du ikke lade være med at tale sådan. – 83	Prosím tě, nemluv takhle. – 43

Požehnané dítě

Hjerte, husker du? – 101	Prosím tě, miláčku, nezapomeň! – 63
Vil du sige til din mor, at hendes kofte er færdig på fredag? – 138	Vyřídíš prosím tě mamince, že ta její halena bude hotová v pátek? – 94
Hvordan skal du nå det? – 146	Jak to, prosím tě, chceš všechno stihnout? – 100

2) Prosím ve fatické funkci

Dobré sestry

Nå. Det går vel over. – 44	Ale prosím tě. Vždyť to přejde. – 56
Tag det nu roligt, Fritz. – 69	Fritzi, prosím tě, jenom klid. – 89
Lad nu være med at være barnlig. – 212	Prosím tě, nebuď dětina. – 268

Žena v kleci

Hvad fanden ved du om det? Du er der jo aldrig, Morten. – 34	A jak jsi na to prosím tě přišel? – 38
Jaså. – 57	Prosím tě. – 62
Jaså. Det lyder mærkeligt. – 131	No prosím tě, to je divné, ale ty už jsi určitě na něco přišel. – 142
Ved du hvad, den slags har jeg folk til. – 181	Ale prosím vás, na to máme lidi. – 195
Nå, tror du det! – 364	Prosím tě, snad bys tomu nevěřil? – 391

Znalci

...der er... AGA-KOMFUR! – 12	... a pak prosím, sporák značky AGA! – 7
Hvad handler det ellers om? – 15	Prosím tě, o co vlastně jde? – 9
Et lille stykke sushi...seså! – 21	Co takhle ještě kousek masíčka...prosím! – 12

Otto! – 36	Prosím tě! – 20
Ægteskabet er sgu ikke sårende. Det er KEDELIGT! – 38	Prosím tě, manželství nezraňuje, manželství NUDÍ! – 21
Hun er jo ikke nogen stafet! – 46	Prosím tě, copak je nějaké štafetovej kolík! – 26
Nå! Men ... hvorfor... - 50	No prosím! Ale... proč... – 28
Se, dét kan man kalde ... hengivelse. – 52	Tak tomu se prosím říká oddanost. – 29
Husk på... det kan godt være, at han opfører sig mærkeligt lige nu – 53	Nezapomínejte, že ... prosím, je možné... – 30
Manglede bare. Er der andet? – 67	Ale prosím tě. Ještě něco? – 35

3) Pobídka

Žena v kleci

Vær så god! – 167	Prosím. – 180
-------------------	---------------

Znalci

Skål og tak. – 21	Prosím, nabídněte si. – 12
Så. Værsgo. – 67	Tak. Prosím. – 35

Požehnané dítě

Værsgo. – 163	Prosím. – 113
Denne vej... – 180	Tudy, prosím. – 130

4) Přeptání

Žena v kleci

Og det er? – 85	Co prosím? – 99
Hvilket? – 180	Prosím? – 193

Znalci

Hvadbehager? – 93	Prosím? – 48
-------------------	--------------